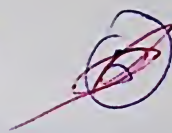

༢༢། ཁྱིཾ་ཏི་དགྱིལ་དགོན་ཅོར་བྱ་དགེ་ལེལ་གྱི་
 བྱང་བ་བཟོད་པའི་རབ་བྱེད་འཕགས་ཅོར་བདུན་ལྔ་ན་
 ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ།།

A Short Guide to Key Gonpa

प्रारदा पुस्तकालय
(संजीवनी शा. दा. के. द्र)
क्रमांक 249

ॐ श्रीं ह्रीं द्यौय द्यौय नमो नमो नमो नमो
नमो नमो नमो नमो नमो नमो नमो नमो
नमो नमो नमो नमो नमो नमो नमो नमो

A Short Guide to Key Gonpa

A KEY MONASTERY PUBLICATION

SPYI TI DKYIL DGON NOR BU DGE 'PHEL GYI BYUNG BA BRJOD PA'I
RAB BYED 'PHAGS NOR BDUN LDAN ZHES BYA BA BZHUGS SO
BY TASHI TSERING

A SHORT GUIDE TO KEY GONPA
ENTITLED THE MIRROR THAT SHEDS LIGHT ON THE CENTRE OF THE MANDALA
BY ROBERTO VITALI

Edited by Tashi Tsering

© 2000 by T.K. Lochen Tulku

Typesetting & cover design: Christophe Besuchet and Gyamtso

Published by Key Monastery
Key Monastery, Distt. Lahaul and Spiti, H.P., 172114, India

Printed at Indraprastha Press (CBT)
4 Bahadur Shah Zafar Marg, New Delhi 110002

ལ་དྲགས་ཡལ་ཅི་སྐོར་གྱི་ལོ་ལྔ་ལྔ་ཁང་གི་ལྷ་བས་བྲིས་ནང་གསལ་བའི་འཛིག་རྟེན་མིག་གཅིག་ལོ་ཆེན་
 རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་ (ཁ་ལ-༡༠༧༧) ཞབས།

Lochen Rinchen Sangpo (958 -1055). Mural painting in Lotsa Lhakhang,
 Alchi Temple, Ladakh.

THE DALAI LAMA

༡༡། སྤྱི་ཉི་དཀྱིལ་དགོན་ནོར་བུ་དགེ་ལེལ་གྱི་བྱུང་བ་བཟོད་པ་མདོར་བསྡུས་ཤིག་སྤྱོད་གས་
བསྐྱེད་གས་བཀྲིས་པ་འདི་ལ་བཞེན་ནས། འདི་སྣང་བྱ་བས་གཡེངས་ཏེ་ཡིག་ཆ་མང་པོ་ལྷ་ཁོས་མེད་པ་
དག་གིས་ལོ་རྒྱུས་སྤྱིར་དོན་རགས་བསྡུས་ཤེས་རྟོགས་ཡོང་བར་ཕན་ཐོགས་དགེ་མཚན་འབྱུང་ངེས།

ལང་ནས་པལ་པ་རང་ག་བ་ཕྱིད་པར་འབྱུངས་པའི་ལོ་རྒྱུས་མ་ཡིན་པར་སྤྱོད་བྱ་དམ་པས་
བསྟན་འགྲོའི་དོན་ཆེན་མཛད་རབས་འདི་རིགས་ལ་དོ་ཁྲར་བདག་གཅེས་ཚུལ་བཞིན་མ་བྱས་ཆེ་རིས་
བཞིན་ཁྲུངས་མེད་ཏུ་འབྱུང་ཉེན་ཆེ་བ་དཔེར་ན། ཡིག་ཆ་འདིའི་ནང་ལོ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེའི་སྤྱོད་རབས་
བཅུ་དགུ་འཁོད་ཁོངས་འགའ་ཞིག་གི་མཚན་ཅིམ་ལས་མི་གསལ་བ་འདི་དག་ཉ་ཅང་ཕངས་བས་སོ་
སོའི་ལོ་རྒྱུས་འཛོལ་ཞིབ་ཀྱིས་ཁྲུངས་འབྱུང་ངེས་པར་བྱེད་འོས།

དོན་གྱི་སྤྱིར་པོ་ནི་སྤྱོད་བྱུང་ལོ་རྒྱུས་བཟོད་པ་འདི་ཅིམ་མ་ཡིན་ཏེ། སྤྱོད་བྱ་དམ་པ་དེ་དག་གིས་
ཕ་རྒྱལ་བའི་གསུང་རབ་ལ་ཐོས་པས་སྤྱོད་པ་ཇི་ལྟར་གནང་བ་དང་། ཐུགས་རྒྱུད་ལ་མཁས་བཅུན་
བཟང་བྱུབ་ཀྱི་ཡོན་ཏན་ཇི་ལྟར་བྱ་མང་འ་བ། དེ་དག་ལ་བཞེན་ནས་བསྟན་འགྲོའི་དོན་ཇི་ལྟར་མཛད་པ་
བཅས་ཀྱི་རྗེས་སུ་རང་ཅག་གིས་ཚུལ་བཞིན་བསྐྱབ་སྟེ། བཀའ་རྒྱུན་ཅན་གྱི་དམ་པ་གོང་མ་ཆོའི་མཛད་
བཟང་རྒྱན་འཛིན་བྱ་རྒྱ་ཉིད་དགོས་དོན་སྤྱིར་པོ་ཡིན་པས་རྣམས་པ་ཅེ་ཡོད་ཀྱི་སྤྱོད་ནས་འབད་བཅོན་
བསྟེན་པར་རིགས། རྒྱ་གྲུའི་དགེ་སྤྱོད་བསྟན་འཛིན་རྒྱ་མཚོས། རབ་བྱུང་བཅུ་བདུན་བའི་ས་ཡོས་
ཟླ་ ༤ ཆོས་ ༧ ཟླ་ལོ་ ༡༩༩༩ ཟླ་ ༩ ཆོས་ ༡༧ ལ།

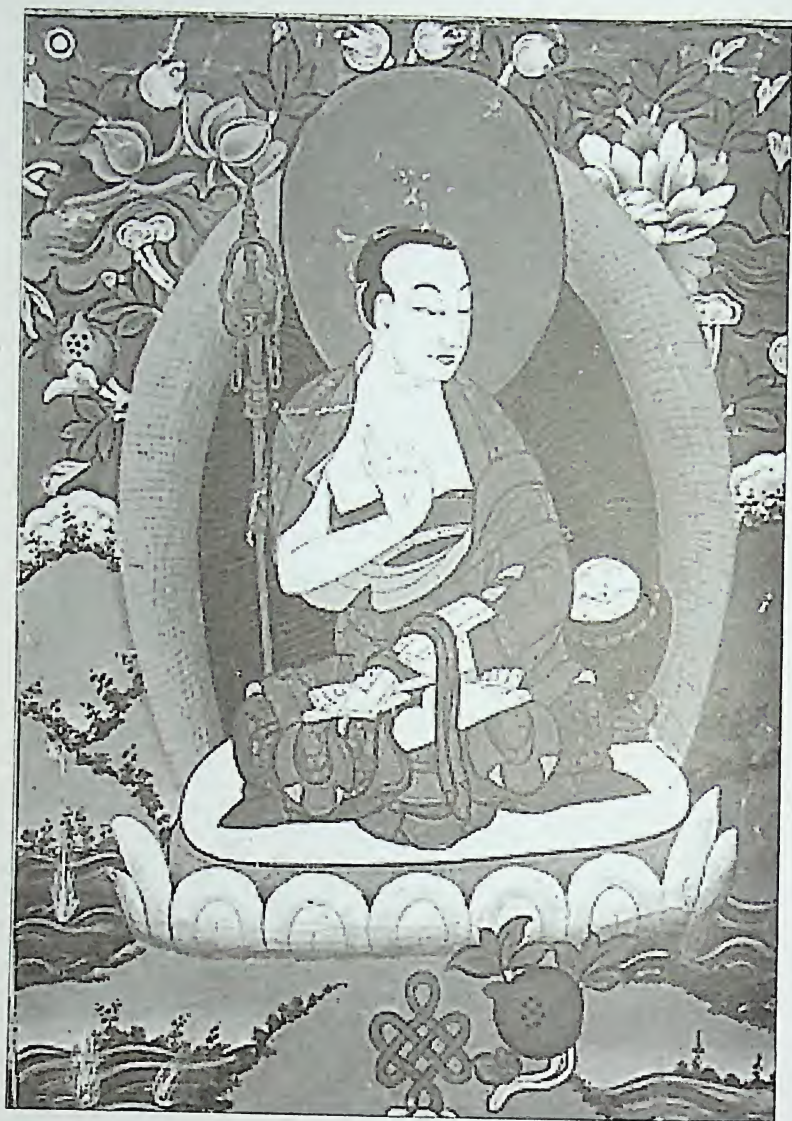

ལོ་ཆེན་ལྷ་ལྷ་བུ་གི་རྟེན་རྫིང་གྲས་སུ་བཞུགས་པའི་འབྲུངས་རབས་
ཞལ་ཐང་བཞུགས།

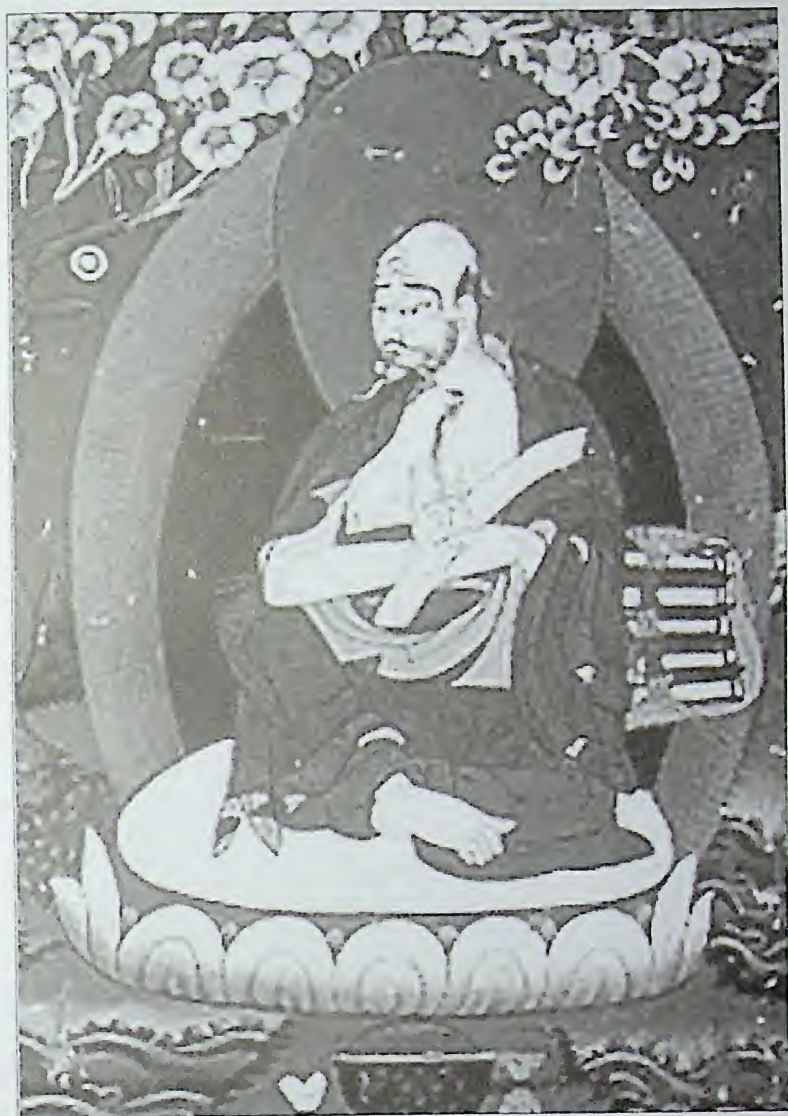
The Lineage of the Lochen Incarnations

ཐཱ་ཤ་ཤ་པ་བཙུན་པོ། Buddha Shakyamuni

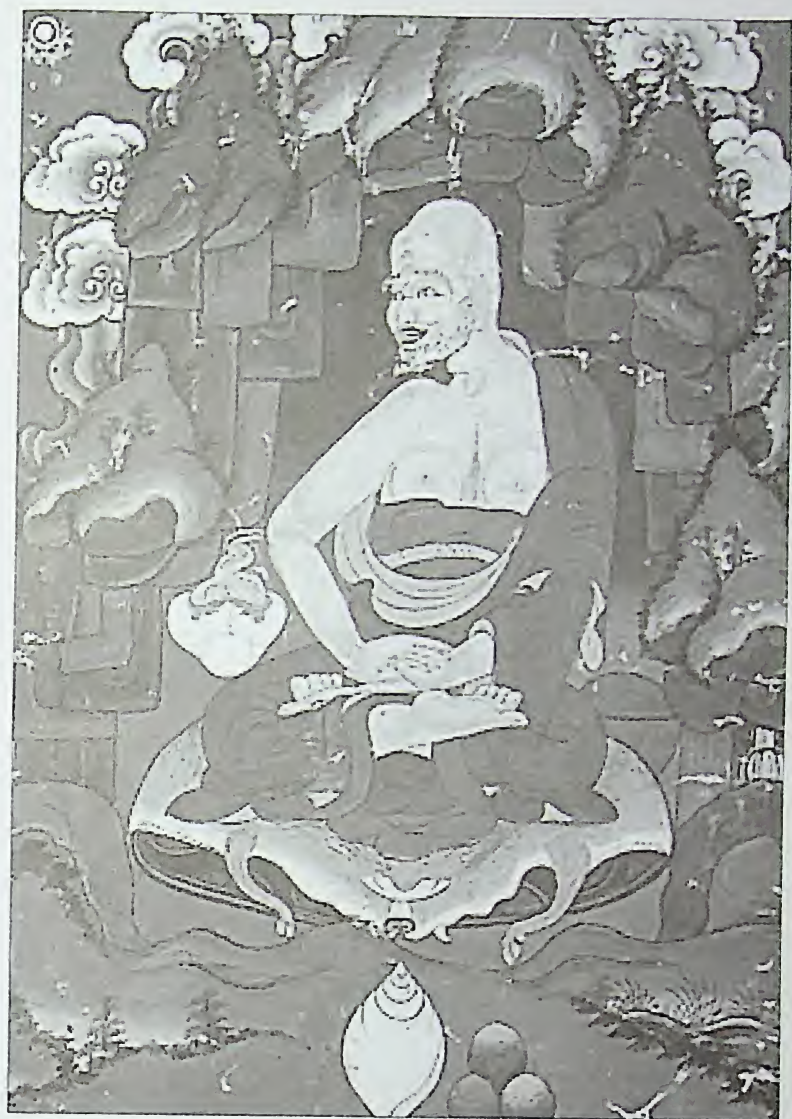
འཕགས་པ་ཡུལ་འཁོར་སྤྱོད། Phagpa Yul Khorqong

ལོཔོན་ཀམིན་པ། Lopon Kaminpa

ལོཔོན་ཏྲོཔ་མེཔ། Lopön Trope Mepa

ལྷུ་ཐོབ་ཤིན་ཀ་བ་ཆེན་པོ། Drubthob Shinkawa

ལོཔོན་དཔོན་དེ་བ་ལྷ་མ། Lopön Dewabhama

ལོ་ཙཱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོ། Lotsawa Rinchen Sangpo (958-1055)

བུམ་པ་པེལ་པ་པེལ་པ་ Tsunpa Pelyang

རོང་པ་ག་ལོ། Rongpa Galo

ཏོགས་ལུན་ཨ་ཡུར་པ། Togden Ayurpa

ཞང་ཞུང་པ་མཁས་གྲུབ་ཚུལ་དབང་གྲགས་པ། Shangshung Chöwang Drakpa (1404-1471)

མཁན་ཆེན་ངག་དབང་བརྒྱའི། Khenchen Ngawang Gyajin

ཇེ་འཕྱོད་ལྷོ་འཇམ་དཔལ་འབྱོར། Jetsun Lobsang Paljor

མཁའ་ལྷན་གྱི་དགེ་ལེགས་བསམ་འགྲུབ། Khaydrub Geleg Samdrub

ལོ་བཟང་འཕྲུག་འཛོན་ཚེ་འཕེལ། Lobsang Tenzin Chöphel

ལོ་ཚེན་བཟུན་འཛིན་གྱིས་སྒྲུབ། Lochen Tenzin Gyaltzen

ཇེ་བཙུན་གློ་བཟང་འཕྲན་པའི་སྐལ་མཚན། Jetsun Lobsang Tenpey Gyaltzen

ཡོངས་འཛིན་སྟོ་བཟང་དཔལ་ལྷན་རིན་ཆེན་གྱི་སུ་མོ། Yongzin Lobsang Palden Rinchen Gyatso (?-1921)

ལོ་བཟང་ཐུབ་བསྟན་རིན་ཆེན་བཟང་པོ། Lobsang Thubten Rinchen Sangpo (1923-1957)

༡༡། སྤྱི་ཉི་དཀྱིལ་དགོན་ནོར་བུ་དགེ་ལེལ་གྱི་བྱང་པ་བརྗོད་པའི་རབ་
བྱེད་འཕགས་ནོར་བདུན་ལྷན་ཞེས་བྱ་བ་བཞུགས་སོ།

དཀྱིལ་དགོན་ནོར་བུ་དགེ་ལེལ་ནི་སྤྱི་ཉི་དགོན་ཐེ་ལུ་ (སྤྱུ་ལྷ་ར་ན་དགོན་ཐེ་ལུ་ནི། ཏྲ་པོའི་ལྷ་ག་
ཏུ་དགོན་ཆུང་དང་ཆུང་དཀྱིལ་ན་ཐང་ཏུ་བྲགས་ཆེན་གྱི་ཏྲ་པོ་ཆོས་ལྟེའམ། ཏུས་ཕྱིས་ཏྲ་པོ་ཐེག་ཆེན་
ཆོས་སྤྱིར་དང་། གྱི་ལུལ་གྱི་གྲོང་ལྷ་ག་རི་མགོའི་སྤྱོད་དཀྱིལ་དགོན་ནོར་བུ་དགེ་ལེལ། བྲང་མཁར་ལུལ་
མཚུག་ཅས་ན་བྲག་སྤྱོད་ཏུ་ལ་འཕེལ་དགོན་བཟ་ཤིས་ཆོས་སྤྱིར། སྤྱིན་གྱི་བྱང་རིང་ན་སྤྱིན་དགོན་
གསར་ལྷགས་ཆོས་སྤྱིར། སྤྱོད་ཆུང་དགོན་ཆོས་འཁོར་སྤྱིར་བཅས་ལུ་ཡིན་) ཡི་ཡ་བྲུལ། ལྟོ་ཤར་ (ལྟོ་
སར་) ནས་བསྐྱུས་མདོ་བར་ལ་སྤྱི་ཉི་ (ཡིག་རྩིང་ཁག་ཅིག་ནང་སྤྱི་ཉི་ཞེས་འཁོད་པ་དང་ཆུན་ལྷན་
ཡིག་རྒྱ་བཞིས་ནང་སྤྱི་ཉི་ཞེས་འཁོད་པར་སྤྱང་) སྤྱོད་སྤྱད་བར་གསུམ་གྱི་ཐ་སྤྱད་ཡོད་པའི་ནང་ནས་
སྤྱི་ཉི་སྤྱོད་ཏུ་ཆགས་པའི་དཀྱིལ་དགོན་ནོར་བུ་དགེ་ལེལ་གྱི་བྱང་རབས་བརྗོད་པར་བྱ་བ་ལ་འཕགས་
པའི་ནོར་བདུན་གྱི་བྲངས་ལྷན་ཏུ་དབྱེ་སྟེ། དང་པོ་སྤྱི་ཉིའི་ཆགས་ཚུལ་རོ་སྤྱོད་ལམ་རོལ་ཅས་བཀོད་པ་
དང་། གཉིས་པ་སྤྱི་ཉིར་སྤྱེས་ཆེན་དམ་པ་སྟ་དང་གང་གི་ཞབས་ཀྱིས་བཅགས་པའི་སྟོར། གསུམ་པ་
སྤྱི་ཉིར་སྤྱེས་ཆེན་དམ་པ་སྟ་དང་གང་སྟ་འབྱུངས་པའི་སྟོར། བཞི་པ་དཀྱིལ་དགོན་པའི་སྤྱོད་གྱི་བྱང་
རབས་ཀྱི་སྟོར། ལུ་པ་དཀྱིལ་དགོན་པའི་ད་ལྷའི་ཆགས་སྤྱངས། ཏུག་པ་དཀྱིལ་དགོན་པའི་ཉིན་ཞག་
ཏུགས་གཅིག་དང་ལོ་རེའི་རྒྱུ་བ་མཆོད་སོགས་ཇི་ཡོད་ཀྱི་སྟོར། བདུན་པ་དཀྱིལ་དགོན་པའི་བསྟན་
བདག་ལོ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་ན་རིས་གྱི་འབྱུངས་རབས་རྣམ་ཐར་མདོར་བསྐྱུས་བཀོད་པ་བཅས་སོ།

དང་པོ་སྤྱི་ཉིའི་ཆགས་ཚུལ་རོ་སྤྱོད་ལམ་རོལ་ཅས་བཀོད་པར།

དེ་ཡང་བདག་ཅག་གི་སྟོན་པ་རྣམ་འབྲེན་བཞི་པ་འཁོར་དབྱ་བཅོས་ལུ་བརྒྱ་དང་ལྷན་ཏུ་སྟུ་དངོས་ཀྱི་
ཞབས་ཀྱིས་བཅགས་ཤིང་། གནས་བརྟན་ཡན་ལག་འབྱུང་གི་བཞུགས་གནས། དཔལ་འཁོར་ལོ་སྟོན་

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༠༩ ལོའི་ཡས་མས་དགྲིལ་དགོན་པའི་སྒྲུབ་པར།

Key Monastery in ca. 1909 (After A K.Francke. *Antiquities of Indian Tibet*).

པའི་གནས་སྟོན་ན་གྲགས་ཆེ་བ་གངས་དཀར་གྱི་རྒྱལ་པོ་ཏི་སེ་སེང་གདོང་དཀར་མོ་སྒྲུ་ཡི་གནས་དང་།
 མལ་རྩོ་གཟེ་བྱིན་གྱི་པོ་བྲང་མ་པམ་གཡུ་མཚོ། ཁ་བབས་ན་མ་བཞིའི་ཡ་གྲུལ་སྤང་ཆེན་ཁ་བབས་
 (སྤང་ཆེན་ཁ་བབས་དང་སྤྱི་ཏི་ཚུ་གཉིས་ཁྲ་ཏུ་ཁབ་ཅེས་པའི་ས་ཆར་གཅིག་ཏུ་བསྐྱེམས་) བཅས་ཀྱི་
 རྩལ་ཞོལ། སེང་གེ་ཁ་བབས་ཀྱི་གཡས་སྤྱོགས། ཁྲ་ཏུའི་ལྷ་རི་ཁྲད་འཕགས་བྱར་རྒྱལ་གངས་རི་ཞེས་
 སངས་རྒྱུས་སྟོང་སྤྱིའི་པོ་བྲང་དང་། བདེ་མཆོག་གི་གནས་ཁྲད་པར་ཅན་སོ་མང་སོགས་ཀྱི་གཡས།
 བུའི་གཡང་ར་ཞང་ཞུང་ལྷོ་ཡི་ལྷོངས། ཡུལ་ལ་གཡང་ཆགས་སྤྱི་ཏིའི་གཞུང་ངམ་སྤྱི་ཏི་སྤྱི་ལྷོག་གས།
 སྤྱིང་ཤོད་གཤམ་དང་སྤྱིན་བཞིར་གྲགས་པ་དེར། བྱ་རྩ་ཅི་བཅུད་རྒྱས་ཤིང་། མདའ་རྩ་འབྲུ་སྒྲིན་པ།
 དགེ་བཅུའི་བྲིམས་ལྷན་གྱི་ཡུལ། སྤྱ་དུས་ཡིན་ན་རྫོང་མཐོ་ལ་བཅན་པ་རྒྱལ་ས་བྲང་མཁར་ཅེར།
 མཁར་དཔོན་ཀྱུ་སྤྱིང་ངམ། སྤྱིད་སྤྱིང་ག་ག་དང་ནོ་ནོ་མི་མུས་བརྒྱད་བཅས་ཀྱིས་ལུགས་གཉིས་བདེ་

བར་སྐྱོང་བ། དུས་འཕགས་ཡུལ་ནི་མ་ཅུ་ཅུ་མང་ལ་སྤྱི་དཔེ་གཡང་ཡུལ་ཀ་ཇེས་ཐོང་ཞབས།
 ལུང་པའི་ཕྱ་དང་ཅེ་མོར་ཇེ་བྲག་གི་བ་གས་རབ་དུ་བཅེགས་པ། དཔེན་ཅིང་ཉམས་དགའ་བ། གཤམ་
 སྤྱོགས་ནམས་གྲོག་ཅིང་སྤྱོད་དུ་ཁོག་ཡངས་བ། དབྱར་དུས་སྤྱོད་ཐོག་གི་ལྷང་བས་ཡོངས་སུ་གང་
 ཉས་གཡུའི་གཞོངས་པ་འདྲ་བ། སྤྱོད་དུས་པད་ཁ་མེ་ཏོག་སོགས་ཀྱིས་ཁོངས་ནས་གསེར་གྱི་གཞོངས་
 པ་འདྲ་བ། དགུན་དུས་ཁ་བས་དུལ་མང་བཅེགས་ནས་དུལ་གྱི་གཞོངས་པ་འདྲ་བ།

དཔོན་པ་ཆོས་ཐེར་ཕྱ་གྲོ་པོ་ལྷོག་ལ་སྤྱོད་ཀྱི་ཆོས་ཐེ་སྤྱེ་སྤྱེའུ་ཐེ་སྤྱེ་སྤྱེ་ལོ་ ༡༡༦ ལོར་མངའ་
 རིས་ཆོས་རྒྱལ་ལྷ་ལྷ་མེ་ལེ་ཤེས་འོད་དང་སྤྱུལ་པའི་སྤྱེས་མཆོག་ལོ་ཆེན་རིན་ཆེན་བཟང་པོ་བྱང་གིས་
 ཐུག་བཏབ་པ་ལྷས་མེར་ལྷན་ནེར་ད་ལྷ་འང་ཤིན་ཏུ་བས་ཀྱི་ཆོན་ཁ་མ་ཉམས་པར་མིག་གི་བདུད་ཅིར་
 བཞུགས། སྤྱོགས་མཆོངས་དུ་དུང་སྤྱི་ཉིའི་ཡུལ་འདིར་ལོ་ཆེན་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་སྤྱུ་དུས་སུ་ཐུག་
 བཏབ་པར་བྲགས་པའི་བྱང་མཁར་གྱི་སྤྱ་ཁ་ཆར་བྱ་བའི་ལྷ་ཁང་གཅིག་དང་། ལྷ་ལུང་ན་གསེར་ཁང་
 ལྷ་བའི་ལྷ་ཁང་གཅིག་སྤྱི་དཔེས་ན་སྤྱི་མཆོད་རྟེན་དང་ནང་ལྷ་ཁང་ཡིན་པ་ (དུས་སྤྱིས་ཞིག་ནས་མེད་)
 གཅིག་བཅས་ཀྱང་བཞུགས།

གཉིས་པ། སྤྱི་ཉིར་སྤྱེས་ཆེན་དམ་པ་སུ་དང་གང་གི་ཞབས་ཀྱིས་བཅག་པའི་སྐོར་བཟོད་པར།
 བསྐྱན་པ་སྤྱི་དང་ནས་འཛིག་ཉེན་མིག་གཅིག་ལོ་ལྷ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོ་དང་། ལོ་ལྷང་ལེགས་པའི་
 ཤེས་རབ། དཔལ་ལྷན་འབྲུག་པ་དཀར་བརྒྱད་ཀྱི་བྱུང་མེས་རྒྱལ་བ་ཚོད་ཆང་པ་མགོན་པོ་དོ་ཇེ། འཇམ་
 མགོན་ཆོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོའི་བསྐྱན་པ་སྤྱོགས་མཐར་སྤེལ་བའི་དར་ཆེན་དུག་གས་བརྒྱད་ཀྱི་ཡ་བྱུལ་སྤྱོད་
 ལྱང་མེས་ཤེས་རབ་བཟང་པོ་དང་། སྐོབ་མ་བྲིག་མེ་མཁན་པོ་ཤེས་རབ་སྐོ་བྲོས། གྲུ་གོ་ཆོས་རྒྱལ་
 གདུང་ཨ་ན་ཆོས་ཇེ། མཁན་ཆེན་ཆོས་དཔལ་བཟང་པོ། རོར་མཁན་རབས་ང་བདུན་པ་འཇམ་དབྱངས་
 རིན་ཆེན་དོ་ཇེ། རོར་མར་ཅེ་ཞབས་དྲུང་བུམས་པ་ནམ་མཁའ་ཀུན་བཟང་། རོར་མཁན་རབས་དོན་ལྷ་
 པ་ཁང་གསར་མཁན་ཆེན་དག་དབང་མཁུན་བཅེ་བྱུང་བསྐྱན་སྤྱོད་པོ། གྲུལ་དབང་ཐམས་ཅད་མཁུན་

བ་སྐྱ་བྱེད་བཅུ་བཞི་པ་ཆེན་པོ། འཇམ་མགོན་ས་སྐྱ་བདག་ཆེན་ཁྱིམ་འཛིན་ཞེ་ལུ་པ་སྐྱོལ་མ་པོ་བྲང་པ་
 དག་དབང་ཀུན་དགའ་ཐེག་ཆེན་དཔལ་འབར་ཕྱིན་ལས་བསམ་འཕེལ་དབང་གི་རྒྱལ་པོ། རྒྱལ་བའི་
 ཡོངས་འཛིན་སྐྱ་གཞོན་སྐྱབས་ཇེ་བྱི་བྱང་སྐྱ་བྱེད་གསུམ་པ་སློ་བཟང་ཡེ་ཤེས་བརྟན་འཛིན་གྱ་མཚོ།
 རྒྱལ་བའི་མཆན་ཞབས་དགའ་བྱང་གསེར་སློང་གདུང་གས་རིན་པོ་ཆེ་དག་དབང་སློ་བཟང་བྱབ་བརྟན་
 སྐྱབས་འབྱོར་བཅས་ཀྱིས་ཞབས་ཀྱི་པད་མོ་བཞོད་ནས་ཆོས་ཆར་པལ་ཅིང་བྱིན་གྱིས་བཟུངས་པའི་
 ཡུལ་ཡིན།

གསུམ་པ། སྐྱ་ཏིར་སྐྱེས་ཆེན་དམ་པ་ཕྱ་དང་གང་སྐྱ་འབྱུངས་པའི་སྐོར། སྐྱ་ཏིའི་ཡུལ་ལྷང་གང་
 སར་མར་ནས་ད་བར་སྐྱེས་ཆེན་དམ་པ་མང་དུ་འབྱུངས་པ་གོར་མ་ཆག་ཀྱང་ད་ལྟ་སྤྲིགས་དུས་འདིར་
 དགའ་ལྷན་གསེར་བྱི་བཅུ་པ་སྐྱ་ཏི་བྲང་མཁར་བ་ཇེ་དཔལ་ལྷན་རྒྱལ་མཆན་དང་། འབྲུག་པ་དཀར་
 བརྒྱད་ཀྱི་བྱབ་ཆེན་རང་རིག་རས་ཆེན་ཀུན་དགའ་གྱ་མཚོའི་ (༡༩༡༩-༡༩༤༣) ཞབས། བཀྲས་ལྷན་
 དཀྱིལ་ཁང་བྱི་འཛིན་སོ་གསུམ་པ་སྤྲག་མོ་སྐྱ་ཏི་དཔོན་སློབ་ཡེ་ཤེས་ཆེ་བཟླ། ཀུན་གཟིགས་པམ་ཆེན་
 ན་རིམ་ནས་མདོ་སྤྱད་མཛོད་དག་དང་མགོ་ལོག་འབྲུམ་པ་ཁག་གསུམ་གྱི་དཔོན་འབངས་ནམས་ཀྱི་
 དབུ་སྒར་བཛོད་བད་མཛོད་པའི་འབྱུངས་ཡུལ་སྐྱ་ཏི་ནས་ཡིན་པའི་ཨ་ལགས་གཙང་སླ་རིམ་པ་ཁག་
 ཅིག་རྒྱ་དུལ་བྱབ་ཐོབ་བསོད་ནམས་ལྷན་བྱུང། མཁན་པོ་གྱ་མཚོ། སྤྱན་གྱི་སྐྱབས་ཇེ་ཡེ་ཤེས་དཔལ་
 ལྷན། གཡོ་མེད་སྐྱལ་སྐྱ། ཀྱི་མའི་དཀར་ཆེན་སློ་བཟང་རྒྱལ་མཆན། རང་རིག་དཀར་ཆེན་སློ་བཟང་བརྟན་
 འཛིན། དཀར་ཆེན་འབྲུག་རྒྱས་སོགས་སྐྱ་འབྱུངས་པའི་གནས་མཆོག་གོ།

སྐྱེས་ཆེན་དམ་པ་མང་དུ་འབྱུངས་པའི་ནང་ནས་མཆན་སྟན་མཛོད་ཇེས་མཛོན་པར་འཕགས་པ་
 ཡིག་ལམ་དུ་གསལ་ཅམ་ཡོད་པའི་གྲས་ནས་གཅིག་ནི་འཇམ་མགོན་སྐྱ་མ་ཙོང་ཁ་པ་ཆེན་པོའི་རྒྱལ་
 ཆབ་དགའ་ལྷན་བྱི་ཐོག་བཞི་བཅུ་པ་ཇེ་བཙུན་དཔལ་ལྷན་རྒྱལ་མཆན་མཆོག་ཡིན།

ཁོང་ནི་སྟོད་མངའ་རིས་ཀྱི་ཆ་སྐྱ་ཏི་བྲང་མཁར་དུ་སྐྱ་བལྟམས། སྤྱན་གྱི་བག་ཆགས་བཟང་པོ་

སད་དེ་བསྟན་པའི་འབྲུང་བྱུང་ས་དབྱུང་སྟོན་ས་ལྷ་མེས་ཀྱི་མཆོད་པའི་ནང་ཆན་
མཁས་མང་དང་པ་འདྲུ་པའི་མཆོད་ཆེན་པོ་མངའ་རིས་ཀྱི་མཆོད་དང་། རྒྱུད་སྤྲེལ་དུ་མཛད་སྟོན་གསུམ་གྱི་ཐུགས་
གཉེར་ཡང་དག་པར་མཛད། རྒྱུད་ཀྱི་འཆད་ཉན་དང་བྱུང་ཅེ་རིས་པ་བཞིན་ནས་རྩེ་བཅུན་ཚོང་ཁ་པ་ཆེན་
པོའི་གསེར་ཁྱིའི་ལོ་ ༡༩༡༧ - ༡༩༩༢ བར་ཏེ་ལོ་བདུན་ཆོས་འཁོར་བསྐྱོད། མཛོད་དགར་བྱུང་
བཞུགས་ནས་ཏེ་སྤྱི་དང་། གསལ་སྟུགས་མཁའ་། གསལ་ཁང་། ཞོགས་དབྱུང་མཛོད་རྣམས་ཞལ་འཛིན་
གནང་། མཐར་དབྱུང་ལོ་དོན་གསུམ་ཐོག་གསལ་གྱིང་། དུལ་ལས་བསྟན་པའི་བྱུང་ཆུབ་མཆོད་ཉན་
བདེ་གསལ་སྟུགས་ཁྱེ་ཁང་གི་བྱུང་སྟོན་སྟེ་བཞུགས། སྤྱུལ་སྤྱུལ་མོར་བྱུང་པའི་ད་ལྟའི་བྱུང་ཅེ་བར་
བྲག་ལ། ཞེས་ཆོས་འབྲུང་པོ་མེར་ནང་གསལ།

ཡང་དགའ་ལྷན་གསེར་ཁྱི་བཞི་བཅུ་པ་སྤྱི་ཏི་བྱང་མཁའ་བྱི་རྩེ་བཅུན་དཔལ་ལྷན་གྱིས་མཆོད་
དང་དུས་མཉམ་དུ་བྱོན་པའི་སྤྱི་ཏི་རང་རིག་དུ་སྤྱུ་འབྲུང་ས་པའི་གྲུལ་ཀྱན་མཆོད་བཅེའི་སྤྱི་གཞུགས་
སྟོབ་དཔོན་ཆེན་པོ་བསྐྱེད་པའི་སྤྱུ་འབྲུལ་གྱི་སྟོན་གར་བྲུབ་ཐོབ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་འཁོར་ལོས་བསྐྱུར་བ་
པོ་རྩེ་བཅུན་ཆེན་པོ་རང་རིག་རས་པ་ཀྱན་དགའ་བྱ་མཆོ་ (༡༩༡༧-༡༩༤༣) མཆོག་ཡིན།

ཁོང་གི་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༤༤ བོད་ཆོ་བདུན་པའི་ནང་ལྷ་སར་ལ་བྱུང་དབང་ཐམས་ཅད་མཆོད་པ་སྤྱུ་ཕྱེར་
ལྷ་པ་ཆེན་པོ་མཆོག་དང་མཐའ་འཕྲད་བྱུང་སྟོར་གྱིས་བའི་རང་རྣམ་དུ་ཀྱུ་ལའི་གོས་བཟང་བོད་ཁ་པའི་
ནང་འདི་ལྷང་གསལ་ཏེ། ལ་ཕྱོད་ནས་རང་རིག་བྱུབ་ཆེན་དུ་བྲགས་པ་བྲག་རྩོགས་གཉིས་ཀ་ལ་
ཉམས་ཉོགས་ཆེ་བ་ཞིག་འོངས་པ་དང་འཕྲད་དེ་རྩ་བུ་ལ་འཕྲོས་སྒྲིང་མང་དུ་བྱུང་། ལ་ལས་མངའ་
བདག་གི་ལུང་བསྟན་དུ། སྟོད་ཀྱི་སྟོན་སྟེ་རང་རིག་རས་པ་འབྲུང་། ཞེས་པ་དེ་ཡིན་ནས་ཟེར་གང་
ལྷང་སྤང་སེམས་རང་ངོ་འཕྲོད་པ་ཞིག་དུ་མཛོད། ཞེས་དང་། རྒྱལ་དབང་འབྲུག་ཆེན་མི་པམ་དབང་པོས་
(༡༩༥༡- ༡༩༧༧) ཀྱང་། དེང་སང་སྤང་སེམས་ལ་རང་དབང་འབྲུས་པའི་རྣལ་འབྱོར་པ་རྩེ་བཅུན་རང་
རིག་རས་ཆེན་ཅོས་ཡིན་པ་འདྲུ་གསུངས་པ་ཤོགས་ལས་ཤེས་ནུས།

ཁོང་གི་མཛད་རྣམས་མགུང་འབུམ་ཤོགས་ནི་དངོས་སྟོབ་ནས་ལུང་དག་དབང་དོ་རྩེས་སྟོན་

ད་ལྟའི་དཀྱིལ་དགོན་པ།

Present day Key Monastery

བསྐྱེགས་བགྱིས་པ་རྣམ་ཐར་ཆེ་མོ་(ད་བར་མིག་ལས་དུ་མ་གྱུར་) དང་། རྩེ་བཙུན་རྡོ་རྗེ་འཆང་ཆེན་པོ་
རང་རིག་རས་པའི་རྣམ་ཐར་གསོལ་འདེབས་ངོ་མཚར་རྒྱ་མཚོའི་མེ་ལོང་། ཞེས་པ་དང་། རྩེ་བཙུན་རང་
རིག་རས་པའི་རྣམ་ཐར་གསོལ་འདེབས་དཔག་བསམ་ལྟོན་གྱིང་། རྩེ་བཙུན་བྱུང་བདག་ཆེན་པོ་རང་
རིག་རས་ཆེན་གྱི་གསུང་མགྱུར་དང་། ཞལ་གདམས་འཆི་མེད་བདུན་ཅིའི་ཆུབས་འཕྲེང་། བལ་ཡུལ་
ཕྱིང་ཀུན་སོགས་དང་རྩེ་རང་རིག་གདུང་རྟེན་གྱི་དཀར་ཆག་རྩེ་བཙུན་རང་རིག་རས་པའི་གསུང་མགྱུར་
ཞལ་གདམས་འགའ་ཞིག་ཅེས་པ་སོགས་དབུས་ལྗོངས་འབྲུག་བདེ་ཆེན་ཆོས་འཁོར་དུ་སྤར་གྱིང་།

བཞུགས་པ་སོགས་ལ་སྤྲོད་པ་ལོ་བར་མཛད་ན་ཤིང་པ་མཁུན་རྒྱ་ཡོད་ལགས།

མཆི་པ། དཀྱིལ་དགོན་པའི་ཐོན་གྱི་བྱུང་རབས་ཀྱི་སྐོར་བཛད་པ་ལ་ཕྱི་སྐོར་གྱི་བཞོད་པ་དང་
དགོན་པའི་ཐོན་གྱི་བྱུང་རབས་བཛད་པ་གཉིས་ལས་དང་བོ་ཕྱི་སྐོར་གྱི་བཞོད་པ་ནི། དཀྱིལ་དགོན་པའི་
མདུན་ངོས་གི་ལོ་མེ་ཤར་བཞུད་ཅིང་ཕྱི་སྐོར་ཏུ་ཀུན་ཅེ་ལ་ཞེས་བྲག་ནོར་བུ་འདྲ་བ་འཁོར་ལོ་བདེ་
མཆོག་གི་གནས་ལག་ཏུ་བཅི་བའི་གངས་རིའི་སྤྱ་བྱུད་ཅན་དང་། རང་རིག་ཨ་མ་ཇོ་སོའི་བྲག་ལ། བྲང་
མཁར་གྱི་སྤྱ་མཆོ། ཀ་རྩེས་དང་ལ་རའི་བར་གྱི་རི་བོ་པ་སྤྲང་ཞེས་པར་བདེ་མཆོག་གི་གནས་ཆ་ཆང་
བར་བཞེད་པའི་ཞལ། དགོན་གྱི་གཡས་སྐོར་དུ་དཔལ་ལྷན་ལྷ་སོའི་གནས་སུ་འདྲ་བཤད་སྐོལ་ཡོད་པའི་
ཀུན་འཛོམས་ལ་འབྲིས་སྤྱ་མཆོ་བྲགས་ཆེན་ཅན་དུ་ཏལ་ཞེས་སེང་ལྷུང་གཡུ་རལ་གདན་དུ་བཞིངས་
པ་ལྷ་བུ་འཁྲུལ་པ། ཀུན་འཛོམས་ལ་གཤམ་གྲོག་པོ་དཔར་ནག་ནས་མར་རིམ་གྱིས་བབས་ཤིང་།
དགུན་དར་དཀར་གྱི་ཡོལ་བས་འབྲེལ་བའི་སྤྱི་ཉི་ཙུ་ལྷན་ཆད་མེད་པར་གཡུ་འབྲུག་ཐོན་སོས་ས་ལ་
འཕྲོ་ཐིང་གིས་བྲུགས་ཅ་ལ་ངོམ་པ། དགོན་པའི་སྤྱ་རྒྱུ་ཏུ་ལྷུང་སྤྱིང་དང་། ལྷ་མོ། ནེ་སེར་ཉེ་ལྷ་བག་
ཇོ་གསུམ་གྱི་སོ་བྲང་རི་མགོ་རྩེ་བྲག་བ་གམ་གསུམ་པོ་བསྐར་ལ་བསྐྱིགས་པ། དགོན་པའི་ཤར་བྲོགས་
གྱི་རི་ལྗེ་བས་སུ་ཉན་ཐོས་འགོག་པའི་བྲུག་པ་ཡོད་པ་བཅས་གནས་དང་གནས་སྤྲན་དུ་མས་བསྐྱོར་བ་
སོགས་ས་དབྱེད་ལྷན་སུམ་ཆོགས་པར་ད་ལྟའི་དཀྱིལ་དགོན་ནོར་བུ་དགེ་འཕེལ་ཆགས་ཡོད།

གཉིས་པ་དགོན་པའི་ཐོན་གྱི་བྱུང་རབས་བཛད་པར་བྱ་བ་ལ། དཀྱིལ་དགོན་པའི་ཆགས་རབས་
དར་སྤྱ་རབས་སོགས་ཀྱི་ཡིག་རྒྱུང་དུ་བར་སིག་ལས་དུ་མ་ལྟར་ཀྱང་བཤེས་པོའི་དག་རྒྱན་དང་། དགེ་
ལྷན་ཆོས་འབྱུང་པེ་སེར་ལྷར་ན། འཇམ་མགོན་སྤྱ་མ་ཙོང་ཁ་པའི་ (༡༩༧༧-༡༩༧༩) ཞབས་གྱི་བསྐྱར་
པ་བྲོགས་མཐར་སྤེལ་བའི་དར་ཆེན་དུག་གི་ཡ་བྲལ་སྐོར་ཤེར་བཟང་གི་དཔོན་བླ་ཆེན་ཁྲིག་སེ་སྐོབ་
དཔོན་ཤེས་རབ་སྐོར་གྲོས་ནས། ཀྱི་ཞེས་པའི་གྲོང་གསེབ་ཀྱི་དབྱུ་ཉིག་དུལ་དཀར་གྱི་མཆོལ་ཆོས་བུ་
བཞོད་པ་ལྷ་བུ་བཅིང་ཆགས་དད་པའི་སྤྱོ་སྤྱང་དབང་མེད་དུ་འཆར་བ། མ་བཅིགས་ལྷན་གྱིས་བྲུབ་པའི་
རང་བྱུང་རྩི་རྩེའི་བྲག་སྤྱོད་དུ་ཕྱི་ལོའི་བཟུ་བྲག་བཙོ་ལྷ་པའི་ནང་དཀྱིལ་དགོན་ནོར་བུ་དགེ་འཕེལ་བཏབ།

ཡང་ད་ལྟའི་རང་རིག་ས་ཆར་རང་རིག་པ་མངས་སྒྲིལ་ཡོད་ཟེར་གྱིས་སྤྱག་བཏབ་པའི་མངོན་
 དགར་དགེ་དགོན་དང་ས་དགོན་གཉིས་ཆགས། རིང་པོར་མ་ཐོགས་པར་ས་གནས་དེར་མེ་ཚུ་ཤིང་
 སོགས་མཐུན་ཆུན་འཛོམས་མིན་གྱི་དཀའ་ངལ་ལ་བརྟེན། དགོན་གོང་འོག་ས་དགེ་གཉིས་ས་གནས་
 གཞན་དུ་སོ་སོར་སློ་དགོས་བྱུང་སྐབས་མངོན་དགར་ད་ལྟ་འདྲ་ལུ་མཇལ་སྒྲིལ་ཡོད། ས་དགོན་
 དེ་བཞིན་མཁན་ཆེན་ཆོས་དཔལ་བཟང་པོས་གོ་མིག་ལྟན་གྲུབ་ཅེ་མའི་དགོན་རྫིང་ཞིག་དང་བསྐྱེལ་
 ནས་སྤང་དགོན་ཆོས་འཁོར་གླིང་ཞེས་པར་བསྐྱར། མངོན་དགའི་དགེ་ལུགས་པ་ནམས་དཀྱིལ་དགོན་
 རོར་བུ་དགེ་འཕེལ་དུ་སྦྲོས། དེ་ནས་བཟུང་དཀྱིལ་དགོན་གྱི་སྒྲ་རབས་ཁྲིག་སེ་དྲུང་པ་ཐུབ་པ་བསོད་
 ནམས་དོན་གྲུབ་སྒྲ་མི་ཉག་ལ། ཚུལ་ཁྲིམས་བཀྲ་ཤིས། དེ་ཉི་རང་རིག་པ་མང་ཐོས་སྒྲ་མཚོ། ཉ་པོ་བ་
 བསྟན་པ་སྒྲ་མཚོ། ཁྱེད་ཀྱི་པ་བསོད་ནམས་སྒྲ་མཚོ། སྤྱིད་སྤར་པ་བཟོད་པ་སྒྲ་མཚོ། བསོད་ནམས་
 དཔལ་འབྱོར་གྱི་རྩེས་བྱི་ལོ་ ༡༩༢༤ ལོར་རང་རིག་པ་དགེ་ལེགས་སྒྲིལ་མཚན། སྤགས་སྒྱུད་སྤྱད་
 ལུགས། དགེ་འདུན་དྲག་ཅུ་རེ་དྲག་སྒྲོར་ཡོད་ཅེས་ཆོས་འབྱུང་བེ་སེར་ནང་གསལ། བྱི་ལོ་ ༡༩༢༤ ནས་
 ད་ལྟ་བར་གྱི་སྒྲ་རབས་སམ་མཁན་རབས་ཇི་སོང་གི་ཡིག་ཆ་མ་མཇལ།

རྩ་མོ་སྤྱི་ཉིད་དཀྱིལ་དགོན་དང་། ཉ་པོ། བྲང་མཁར་རམ་ལ་འཕེལ་དགོན་གསུམ་ནས་གྲུ་རྒྱུན་
 གཉིས་རེ་མངའ་རིས་སྒྲར་བཀྲ་ཤིས་སྒྲར་རྒྱུད་པ་གྲུ་ཆང་ལ་བཅུན་ཁྲལ་འབྲོ་སྒྲོལ་དང་། གྲུ་རྒྱུན་མང་
 བ་རང་རིག་ནས་སྒོ་སར་བར་བཀྲ་ཤིས་ལྟན་པའི་སྤག་མོ་ཁང་ཆན་དང་། ཀ་རྩེས་ནས་ཁྱུ་རྩ་ཡན་
 བཀྲས་ལྟན་གྲུ་གེ་ཁང་ཆན། ཡང་ན་དགའ་ལྟན་ཤར་ཅེ་མངའ་རིས་ཁང་ཆན་དང་། སེར་བྱེས་མངའ་
 རིས་ཁང་ཆན། འབྲས་སྒོ་གླིང་སྒོ་མང་མངའ་རིས་ཁང་ཆན་བཅས་སུ་དུས་བྱིས་བར་དབྱས་གཙང་
 ཁྲལ་དུ་སྒྲོབ་གཉེར་དུ་འབྲོ་སྒྲོལ་ཡོད།

བར་ལམ་ལོ་བརྒྱ་སྤྱག་ཅམ་གྱི་གོང་ནས་ཆོས་སྤྱེ་ཆེན་པོ་བཀྲ་ཤིས་ལྟན་པའི་ལོ་ཆེན་སྤྱི་བྲང་
 བཅུ་བདུན་པ་ཡོངས་འཛིན་སྒོ་བཟང་དཔལ་ལྷན་རིན་ཆེན་སྒྲ་མཚོ་མཆོག་གིས་དཀྱིལ་དགོན་དུ་ཞབས་
 སོར་བཀོད་ཅིང་དགོན་པའི་དབུ་སྒྲ་མཛད་པ་ནས་བཟུང་ལོ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་སྤྱི་བྲང་ན་རིམ་ནས་དགོན་

པ་བདག་གཉེར་གཟིགས་སྐྱོང་མཛད་སྤོལ་བཞིན་དུ་ལྷའང་སྐྱོང་ཕུས་ལགས། སལ་ཆེར་དེ་རྗེས་ཆོས་
སྐྱོད་རབ་གསལ་འདོན་ཏེ་དབྱངས། གཞི་གསུམ་ཆོ་ག བས་ཐབས་བྱོན་ལུགས་སོགས་མཛོང་བ་
བརྟུན་པའི་སྤྲུལ་ལེན་ཆོས་སྡེ་བཟུ་ཤིས་ལྷན་པོའི་སྤྲུགས་བྲུ་རྒྱུད་པ་བྲུ་ཆང་གི་སྤྲུག་བཞེས་ཇི་ལྟ་བ་
བཞིན་བསྟར་ཕུས་ཡིན།

ད་ལྟ་དཀྱིལ་དགོན་དུ་ལོ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་དང་དཀའ་ཆེན་སྤྲུལ་སྤྲུས་གཙོས་དགེ་འདུན་ཞལ་
བྱངས་ ༢༥༠ ཅམ་དང་། རྒྱ་གར་གློ་བུ་གས་གདན་སར་བྲུ་རྒྱུན་ ༥༠ ཅམ་སྤོབ་གཉེར་འབད་ཕུས་སུ་
བཞུགས་ཡོད།

ལྟ་ལ། ད་ལྟའི་དཀྱིལ་དགོན་པའི་ཆགས་ལྷངས་རོ་སྐྱོད་མདོར་ཅམ་རྒྱ་ན། དཀྱིལ་དགོན་པ་ནི་སྤྱི་
ཏི་སྟོད་སྟོ་སར་དང་ཀ་རྩེས་གཉིས་དབར་ཆགས་ཡོད། དཀྱིལ་དགོན་པའི་བྱང་དུ་འདུ་ཁང་ཆེ་མོ་ཁ་ལྟོ་
བལྟས། ལྟོར་མ་ཁི་ལྟ་ཁང་ཁ་བྱང་བལྟས། བར་ནག་སོ་སྤྲུ་གསུམ་ལྟ་ཁང་བཅས་ཆགས་ཡོད། འདུ་ཁང་
ཆེ་མོ་ནི་གསར་བཞེངས་ཡིན་ཞིང་རྟེན་གཙོར་བསྟན་པའི་བདག་སོ་སྤྲུབ་དབང་གི་སྤྲུ་དང་། མ་ཁི་ལྟ་
ཁང་གི་ནང་རྟེན་གཙོ་བོར་ལྟས་ཆེ་མོ་དང་། ལྟས་དབང་། མ་རྒྱ་བྱ་བྱ་འཇམ་དགོན་ལྟ་མ་ཙོང་ཁ་བ་
བཅས་བཞུགས།

དཀྱིལ་དགོན་པའི་ནག་སོ་སྤྲུ་གསུམ་ལྟ་ཁང་ནི་རྟེང་ཤོས་ཤིག་དུ་བཙི་སྤོལ་འདུག སལ་ཆེར་
དཀྱིལ་དགོན་སྤྲུག་འདེབས་པ་པོ་སྟོད་བྱང་སེམས་ཤེར་བཟང་དང་དབོན་པོ་ཤེས་རབ་སྟོ་བྲོས་རྣམ་
གཉིས་ཀྱི་སྤྲུ་དུས་སུ་བཞེངས་སམ་སྟམ། ནག་སོ་སྤྲུ་གསུམ་ལྟ་ཁང་ནི་ཀ་བ་དུག་གི་རྒྱ་བྱོན་ཅན་རྟེན་
གཙོར་གཤིན་རྩེ་གཤེད་ཀྱི་སྤྲུ་བཞུགས། ནག་སོ་སྤྲུ་གསུམ་ཀྱི་སྟེང་དུ་ཆོས་སྤྲུ་ལྟ་ཁང་ཞེས་པར་ཀ་བ་
དུག་གི་རྒྱ་བྱོན་ཅན་ནང་སྤྲུབ་དབང་གསུང་བྱོན་མ་དང་སྤྲུ་གདུང་མཆོད་རྟེན་བཞུགས་ཡོད། འབྲིས་སུ་
གསོལ་ཐབ་ཁང་ཡོད། ཏེ་འགམ་བཀའ་གཉན་ཅན་གྱི་མགོན་ཁང་ཀ་བཞི་མ་ཡོད། སྟེང་ཐོག་གི་བྱང་དུ་
དཀའ་ཆེན་མཆོད་ཁང་ཞེས་པར་ལོ་ཆེན་སྤྲུ་རབས་གསུམ་གྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་བཞུགས། དེའི་འབྲིས་

ལོ་ཆེན་སྤྱི་མཆོག་ཕྱི་ཕུ་བདུན་པ་ཡོངས་འཛིན་སློ་བཟང་དཔལ་ལྷན་རིན་ཆེན་གྱ་མཆོད་ (༡༩༡༡ ལོར་གཤམ་གསུམ་) ཞབས།
འདི་པ་ཀུན་གཟིགས་པ་ཆེན་སྤྱི་ཕྱི་ཕུ་བདུན་པ་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མའི་ (༡༩༤༣-༡༩༥༧) ཞབས་ཀྱི་ཡོངས་འཛིན་མཛད།

The 17th Lochen Rinpoche, Yongzin Lobsang Palden Rinchen Gyatso (d.1921),
Tutor of the 9th Panchen Lama, Choekyi Nyima (1883-1937)

ཕུ་སྐུ་གཏུང་ལྷ་ཁང་ནང་ལོ་ཆེན་སྐུ་ཕྱིར་བཅོ་བརྒྱད་པའི་སྐུ་གཏུང་མཆོད་ཉིན་བཞུགས། ཟློར་དེ་ལྷའི་
 ལོ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེའི་གཟིམ་ཆུང་ཞེས་པའི་ནང་ཡགོང་ས་སྐུ་པས་མགོན་པ་སྐུ་ཕྱིར་བཅོ་བཞི་པ་
 ཆེན་པོ་མཆོག་དང་། ས་སྐུ་པད་གཤི་ལྷོལ་མ་པོ་བྱང་པ་མཆོག་སྐུ་པའི་ཡོངས་འཛིན་སྐུ་གཞོན་ཁྲི་
 བྱང་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་སྐུ་པའི་མཆོན་ཞབས་གསེར་སྐོར་གཏུང་སྤྲུལ་རིན་པོ་ཆེ་པཅས་སྐུ་བཞུགས་
 མཛད་ཟུང་པའི་གཟིམ་ཆུང་ཕྱིན་ཅན། མདོར་ན་གྱི་འི་རི་སྤྲེད་ཀྱི་ལྷ་དགོན་པའི་འདུ་ཁང་དང་། ལྷ་
 ཁང་ཁག་གཟིམ་ཆུང་། ཁྲམས་ར་བཅས་དང་། རི་འདབ་ཡོངས་སུ་བྲུ་ཤག་གིས་མཐའ་བསྐྱོར་ནས་
 ཡོད།

དུག་ལ། དང་པོ་དཀྱིལ་དགོན་ནོར་བུ་དག་འཕེལ་གྱི་ཉིན་ཞག་སྤུགས་གཅིག་དང་། གཉིས་པ་ལོ་
 རེའི་སྐུ་པ་མཆོད་པོགས་ཇི་ཡོད་གྱི་ཐོག་ཏུ་བཞོད་ན། དེ་ཡང་དང་པོ་ཉིན་ཞག་སྤུགས་གཅིག་ལ་
 བཞེངས་བད་བཏང་ཇེས། ལྷ་ཏྲོ་ཆུ་ཆོད་ ༧ ནས་ ༩ ཆོགས་འཆོགས། སྐུ་པས་འགྲོ་གསོལ་འདེབས།
 གནས་བཅུ། ཆོ་སྐུ་པ་པོགས་རེ་པོས། ལྷ་ཏྲོ་ཆུ་ཆོད་ ༡༢ ནས་ཉིན་ལྷ་པ་ཆུ་ཆོད་ ༡ པར་ཆོགས་ཐངས་
 གཉིས་པ་འཆོགས། ཉིན་གུང་ཆུ་ཆོད་ ༡༢ ཉིན་གུང་བཞེས་ལག་ཉིན་ལྷ་པ་ཆུ་ཆོད་ ༩ པར་ཡང་བསྐྱར་
 འཆོགས། ཤེར་སྤྲིང་། ཆོས་སྤྱོད་རབ་གསལ། གདུགས་དཀར་པོགས། དུག་ཅུ་མ། ཆོས་སྤྱང་ནམས་ལ་
 གཏོར་འབུལ། ལས་རིམ་སྤོན་ལས་དང་སློ་བཟང་ལྷལ་བཞུན་མ་རེ་པོས་བྱ་དགོས།

སྤྱི་ཏྲོ་ཆུ་ཆོད་ ༥ པར་ཆོགས་བྲོལ། འཕར་མ་ག་དུས་ཡིན་ཀྱང་ཆོགས་དྲུང་བཏང་ན་འཆོགས་
 དགོས་པ་ཡིན། ལྷ་བ་རོ་རེའི་ཆོས་ ༡༧ ཉིན་ཀུན་རིག་རྟག་པར་ཡོད།

གཉིས་པ་ལོ་འཁོར་གཅིག་གི་ལྷ་རེའི་སྐུ་པ་མཆོད་ན།

པོད་ལྷ་དང་པོའི་ཆོས་ ༡ ནས་ ༡༥ ཆོ་འཕུལ་སྤོན་ལས་འཆོགས། ཆོས་ ༩ ནས་ ༡༠ ལོ་ཆེན་

སྐུ་ཕྱིར་བཅོ་བརྒྱད་པ་སློ་བཟང་ཕྱབ་བཞུན་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་དགོངས་ཇོགས་མཆོད་འབུལ།

ཆོས་ ༤ དམུ་ལྷ་རྟ་སྤུགས་དཀར་པོའི་གསོལ་མཆོད།

བོད་ཆ་གཉིས་པའི། ཚེས་ ༢༢ ནས་ ༢༣ དཔལ་རྫོང་འཛིགས་བྱེད་ལྷ་བཙུ་གསུམ་དང་འབྲེལ་
བའི་བདག་འཇུག་སྟུང་རབ་གནས།

བོད་ཆ་གསུམ་པར་དགེ་འདུན་དམངས་ནས་སྒྲོལ་མ་འབྱུང་ཐེང་བསགས།

བོད་ཆ་བཞི་པའི། ཚེས་ ༢༤ གསང་བ་འདུས་པ་ཉིན་བདུན། བདེ་མཚོག་ལུ་ཨི་པ་ཉིན་གསུམ།
འཛིགས་བྱེད་ལྷ་བཙུ་གསུམ་མའི་བདག་འཇུག་ཉིན་ལྷ། སྤྲན་སྤྲེའི་མདོ་ཚོག་ཉིན་གསུམ། གནས་བཙུ་
ཉིན་གསུམ། སྒྲོལ་ཚོག་ཉིན་གསུམ། ཚེ་ཚོག་ཉིན་གཅིག་བཟང་སྟོང་འཆི་བསྐྱ་ཉིན་གཅིག

བོད་ཆ་ལྷ་པའི། ཚེས་ ༢༣ ནས་ ༢༤ བར་བསྐྱང་གསོལ། ལུགས་མཁར་བསྐྱལ་ཚོག་དང་འབྲེལ་
བའི་གཏོར་རྒྱུག་གནས་གང་ལ་ཚོས་སྤྲང་རྣམས་ལ་གཏང་རག་དང་འབྲེལ་བའི་བསྐྱང་གསོལ།

ཚེས་ ༢༤ འཆམ་གཟིགས་དང་གཏོར་རྒྱུག་མཛད།

བོད་ཆ་དྲུག་པའི། ཚེས་ ༢༥ ནས་བོད་ཆ་བདུན་པའི་གནས་གང་བར་དབྱར་ཁས་ལེན། བཀའ་
འབྱུང་དག་སྒྲོག་དབྱར་གནས་ཚོག་གསང་འདུས་ཉིན་བདུན། བདེ་མཚོག་ཉིན་གསུམ། ལྷ་བཙུ་གསུམ་
བྱི་སྦྱིན་བསྐྱེད་དང་འབྲེལ་བའི་བདག་འཇུག་ཉིན་ལྷ། རབ་གནས་དང་འབྲེལ་བའི་གནས་ཁང་བྱུང་
གསོལ། སྤྲན་སྤྲེའི་ཉིན་བདུན། གནས་བཙུ་ཉིན་གསུམ། སྒྲོལ་ཚོག་ཉིན་གསུམ། ཚེ་ཚོག་ཉིན་གཅིག་བཟང་
སྟོང་འཆི་བསྐྱ་ཉིན་གཅིག

བོད་ཆ་བརྒྱད་པར། ཆ་རེར་ཡར་ངོ་མར་ངོའི་གསོ་སྦྱང་བཞི་རེ།

བོད་ཆ་དགུ་པའི། ཚེས་ ༢༠ ནས་ ༢༡ བར་འདེམས་གཏོར་བཞེངས། ཚེས་ ༢༢ ནས་ ༢༤ དགེ་
འདུན་དམངས་ནས་ཚོས་སྤྲང་རྣམས་ལ་བསྐྱང་གསོལ་རྒྱས་པ། ཚེས་ ༢༤ དགོང་ཉི་ཉེ་སོ་ཞེས་སྟོང་
ཚོང་སོགས་བྱེད། དབྱར་ཉི་ལྷོ་མེས་བོད་ཆ་བཙུ་པའི། ཚེས་ ༢༥ མདོ་སྤྲེ་སྐལ་བཟང་དག་སྒྲོག་ཚེས་
༢༥ དགེ་ལྷན་ལྷ་མཚོད་མཚོད་འབྱུང། འཛིགས་བྱེད་དཔལ་གཅིག་བདག་འཇུག་དགོངས་ཚོགས་སྤྲིང་
མཚོད་བཅས།

བོད་ཆ་བཙུ་གཅིག་པར། ལོ་རེའི་དབྱིད་ཉི་ལྷོ་མེས་བསྐྱང་གསོལ་ཉིན་གསུམ། ཐེང་སྤྲིང་བདུད་

ཀུན་གཟིགས་པཎ་ཆེན་སྐུ་ཕྱེད་དབྱ་པ་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མ་མཆོག་དང་། ཡབ་གཞིས་སྤུ་འཁོར། ལྷ་ཕྲང་རྒྱལ་མཚན་
མཐོན་པོའི་ཕྱི་ཤོད་ཞབས་འབྲིང་དང་བཅས་པ་ ༡༩༠༥-༡༩༠༦ ལོར་རྒྱ་གར་གནས་གཟིགས་ཆེ་མོར་ཕེབས་
སྐབས་སལ་ཆེར་ཀ་ལི་ཀ་ཏར་བསྐྱོད་ནས། ཞབས་སྟེགས་ཐོག་ཀུན་གཟིགས་པཎ་ཆེན་རིན་པོ་ཆའི་སྤུ་གཡོན་ནས་
བརྩིས་པའི་དང་པོ་ཡོངས་འཛིན་ལྟ་པ་སྟོ་བཟང་བསྟན་འཛིན་དབང་རྒྱལ་རིན་པོ་ཆེ་དང་། གཉིས་པར་ལོ་ཆེན་
སྟེས་ཕྱེད་བཅུ་བདུན་པ་ཡོངས་འཛིན་སྟོ་བཟང་དཔལ་ལྷན་རིན་ཆེན་རྒྱ་མཚོ་མཆོག་

The 9th Panchen Lama with his entourage on pilgrimage to Buddhist sites in India, 1905/1906.

This photograph was probably taken in Calcutta. The Panchen Lama is seated in the centre (front row) and second from his left is the 17th Lochen Rinpoche, Yongzin Lobsang Palden Rinchen Gyatso. Between them is Yongzin Lhopa.

བཟོག་དབྱན་ཉི་ལྟོག་རྩེས་བསྐྱང་གསོལ་ཉིན་གསུམ། བརྒྱ་བཞིའི་ཆོ་ག་བདེ་མཆོག་ཡབ་བཀའ་ཆོས་
བཅུ།

པོད་ཆུ་བཅུ་གཉིས་པར། གསར་འདུས་ཉིན་ལྷ། བདེ་མཆོག་ལུ་ཨི་པ་ཉིན་གསུམ། འཛིགས་ཕྱེད་
ལྷ་བཅུ་གསུམ་མའི་བདག་འཕུག་ཉིན་བདུན། ལྷན་ལྷ་ཉིན་གསུམ། ལྷོལ་ཆོག་ཉིན་གསུམ། གནས་བཅུ་
ཉིན་གསུམ། ཆེ་ཆོག་ཉིན་གཉིས། བཟང་སྦྱོད་འཆི་བསྐྱུ་ཉིན་གཅིག་ཆོས་ ༡༧ ཉིན་ལོ་རྩ་བ་རིན་ཆེན་

བཟང་པོའི་དགོངས་ཏྲུགས་ཆེད་ཀྱན་རིག་ཚུགས། ཆོས་ ༢༧ ཉིན་བདེ་མཆོག་ཡུམ་བཀའ་ཆོས་བཅུ་
བཅས་ཆག་མེད་སྐྱབ་སྤྱས་ལགས།

ཡང་དཀྱིལ་དགོན་འདྲ་གསལ་སློབ་གྲྲེལ། གྲྲ་ཆུང་སློབ་གྲྲེལ་ཉིན་ཞག་སྤྱགས་གཅིག་གི་ཕྱིད་སློན།
གྲྲ་ཆུང་ཆང་མ་གཞུང་བཅུགས་སློབ་གྲྲེལ་འགྲོ་དགོས་པ་དང་འཛིན་གྲྲ་ལྷ་པ་བར་ཡོད། ད་ལྟ་
བསྐྱེས་གྲྲ་སྤྱག་ ༧ ཡོད། སྤྱི་ལོ་ཆུང་དྲུག་པར་བཞེངས་ནས་སློབ་འཛིན་སློབ་སྤྱངས། ཆུང་ཆེད་བདུན་
པར་ཞོགས་ཇ། ཆུང་ཆེད་བཅུ་པ་ནས་དགོང་དྲོ་ལྷ་པ་བར་གཞུང་བཅུགས་གཞི་རིམ་སློབ་གྲྲེལ་
Primary Day School བསྐྱོད་དགོས། ཉིན་དགུང་ཆུང་ཆེད་བཅུ་གཉིས་ནས་འཛིན་གྲྲ་ལྷ་པ་ཐོན་
ཆར་རིགས་ནམས་ནས་བོད་ཡིག་དང་དབྱིན་ཇི་སྤྱངས་སློབ། ཉིན་ལྔ་ཆུང་ཆེད་གསུམ་པར་གསོལ་ཇ།
སྤྱི་ལོ་ཆུང་ཆེད་ལྷ་པ་ནས་བདུན་པ་བར་སློབ་སྤྱངས། སྤྱི་ལོ་ཆུང་ཆེད་བདུན་པ་དགུང་ཆོགས། སྤྱི་ལོ་ཆུང་ཆེད་
བཅུད་པ་ནས་དགུ་པ་བར་སློབ་སྤྱངས། སྤྱི་ལོ་ཆུང་ཆེད་དགུ་པར་གཟིམས་བདེ་བཅས་སོ།

བདུན་པ། དཀྱིལ་དགོན་པའི་བསྐྱེད་བདག་ལོ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེའི་སྐྱེ་ལྷེད་ན་རིམ་གྱི་སྐྱེས་རབས་
ནས་ཐར།

དེ་ཡང་སྐྱེ་ལྷེད་དང་པོ་རྒྱ་གར་འཕགས་པའི་ཡུལ་དུ་སྤྱོན་པ་སྤྱུ་སྐབ་པའི་དུས་སུ་ཉན་ཐོས་
ཆེན་པོ་འཕགས་པ་ཡུལ་འཁོར་སློང་། འདིས་ཞུས་པའི་མདོ་མང་དུ་བཞུགས། ཀྱན་གཟིགས་པཎ་ཆེན་
སློབ་ཟུང་དཔལ་ལྷན་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་སྐྱུ་བའི་ལོ་ཆེན་སྐྱུལ་སྐྱོ་བཟང་བསྐྱེད་འཛིན་གྲྲ་ལྷ་པ་མཆོད་གྱི་
འབྲངས་རབས་གསོལ་འདེབས་བཞུན་བཞུགས་སློན་ཆོག་ལས། །སྐབ་པའི་དབང་པོ་ལྷ་མེད་ལྷ་མ་དེ།
།འཕགས་པ་ཡུལ་མཛད་པ་བཅུ་གཉིས་སྤྱོན་པའི་དུས། །བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་ཆེན་པོ་ཡུལ་སློང་བའི།
།དག་པའི་ས་ཡིས་རྩལ་ལ་གསོལ་བ་འདེབས། །ཞེས་གསལ།

གཉིས་པ་སློབ་དཔོན་ཀ་མིན་ཆེན་པོ། སྐབས་མགོན་པ་ལྷུ་བའི་ཡོངས་འཛིན་སྐབས་ཇེ་བྱི་བྱང་

ལྷ་འཕྲེང་གསུམ་པ་སྟོ་བཟང་ཡེ་ཤེས་བསྟན་འཛིན་གྱི་མཆོས་མཛད་པའི་འཇིག་རྟེན་མིག་གྲུང་ལོ་ཆེན་
རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་ནམ་ཤིས། བཀྲས་ལྷན་ཡོངས་འཛིན་ལོ་ཆེན་རིན་པོ་ཆའི་འབྲུངས་རབས་གསོལ་
འདེབས་རེ་སྟོང་ནོར་བུའི་དོ་ཤལ་ལས། མཆོག་གི་སྤྱིན་སྟོན་གདེངས་ཀ་རྒྱས་པའི་ལྷབས། རྩལ་མིན་
གདུང་བ་སྟོབ་པའི་དབྱར་སྟེས་སྟུགས། འབྲོ་ཀྱན་སོངས་ཆེན་གཉིད་ལས་སད་བྱེད་ལ། སྟོབ་དཔོན་ཀ་
མིན་པ་ལ་གསོལ་བ་འདེབས། ཞེས་གསལ།

གསུམ་པ་སྟོབ་དཔོན་སྟོས་པ་མེད་ལ། འབྲུངས་རབས་གསོལ་འདེབས་རེ་སྟོང་ནོར་བུའི་དོ་ཤལ་
ལས། འཁོར་འདས་མཉམ་ཉིད་དཔེན་གསུམ་རི་བོའི་ཁྲོད། སྟོས་བུལ་རིག་པ་དག་པའི་སྤྲོད་ཁང་དུ།
ཟག་མེད་ཏིང་འཛིན་མཆོག་གི་བསམ་གཏན་པ། སྟོས་པ་མེད་པའི་ནབས་ལ་གསོལ་བ་འདེབས།
ཞེས་གསལ།

འཛིན་པ་བྱམ་ཐོབ་ཤིན་ཀ་བ་ཆེན་པོ། འབྲུངས་རབས་གསོལ་འདེབས་རེ་སྟོང་ནོར་བུའི་དོ་ཤལ་
ལས། ལྷན་བྱམ་ནོར་བུའི་གཏེར་ཆེན་ཡོངས་འབྲུས་ཤིང་། ཁ་སྟོར་རྩེད་འཇུག་འབྲས་བཟང་ཡོངས་སྟུ་
བས། ལྷ་ཆོགས་ཡིད་བསྟུང་སྟུ་མའི་བཞོད་པ་ཅན། བྱམ་ཆེན་ཤིན་ཁ་པ་ལ་གསོལ་བ་འདེབས། ཞེས་
གསལ།

ལྷ་པ་དེ་བ་རྩ་ལ། འབྲུངས་རབས་གསོལ་འདེབས་རེ་སྟོང་ནོར་བུའི་དོ་ཤལ་ལས། ཀྱན་བཟང་
བདེ་གཤེགས་དགོངས་པའི་མཁའ་སྟོང་ནས། ལྷང་རིགས་སྒྲུང་བ་མི་ཟད་པ་རྩ་མས། འབྲོ་སྟོའི་པདྨ་
རྒྱས་པའི་གཉིན་གཅིག་ལ། ཏི་བ་རྩ་མ་མཆོག་ལ་གསོལ་བ་འདེབས། ཞེས་གསལ།

དུག་པ་སྟུ་བསྟུང་ལོ་རྩ་བ་ཡོངས་ཀྱི་མཆོག་གྲུང་ལོ་ཆེན་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་ (ཅེ་ལ-༡༠༧༧)
ནབས་ཡིན། འདི་གངས་ཅན་པོད་དུ་བྱོན་པའི་སྟེ་བྲེང་དང་པོ་ཡིན།

དེ་ཡང་འཇིག་རྟེན་མིག་གཅིག་ལོ་ཆེན་རིན་ཆེན་བཟང་པོ་ཞེས་བོད་ནང་འདུལ་བ་སྟོན་འདུལ་
དང་། ཡོ་གཤི་ཆོས་སྟོང་སྟོལ་གཏོད་མཁན། གསང་སྟགས་གསང་མའི་འབྱུང་འགོ་ཚུགས་མཁན།
བསྟན་པ་བྱི་དང་བྱི་ཤིང་ནའི་སྟོལ་འབྱེད་ཆེན་པོ་འདི་ནི་མངའ་ངེས་ཀྱི་གཤི་ཁོངས་ཀྱི་མང་རད་ནི་ཞེས་

པར་ས་ན། སྤྱི་ལོ་ ༡༧༤ ལོར་སྤྱི་འབྲུངས། རྩུང་རྩུས་ནས་དད་པ་དང་ཤེས་རབ་ཆེ་བ། འཛམ་དཔལ་
གྱིས་བྱིན་གྱིས་བསྐྱབས་པ། རྩུགས་རྩུས་དང་དཀའ་སྤྱད་གཞན་བས་ཆེ་བ་ཞིག་བྱུང་། རྩུགས་ན། སྤྱི་
ལོ་ ༡༧༠ ལོར་མཁན་པོ་ལེགས་པ་བཟང་པོ་ལས་རབ་ཏུ་བྱུང་སྟེ་མཆན་རིན་ཆེན་བཟང་པོར་གསོལ།

ཤིང་པག་སྤྱི་ལོ་ ༡༧༡ ལོར་མངའ་རིས་ཆོས་རྒྱལ་ལྷ་སྤྱོད་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ (༡༧༧-༡༠༡༧) ཀྱིས་
ཁ་ཆེར་ཆོས་སློབ་པར་བཤངས་ནས་ཁ་ཆེའི་ཡུལ་དང་རྒྱ་གར་ཤར་སྤྱོད་གས་བཅས་པར་མི་ལོ་བཅུ་
གསུམ་རིང་སྤྱོད་པ་དོན་ལྡན་བསྟེན་ནས་གསན་བསམ་རྒྱ་ཆེར་མཛད། མེ་པག་སྤྱི་ལོ་ ༡༧༢ ལོར་གཞིས་
པ་ཡུལ་དུ་བྱིར་ཕེབས་མཛད། ལྷ་སྤྱོད་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཁྱེད་དོན་ནས་པའི་དབྱ་སྤྱར་བྱུང་། མཁས་པའི་
གྲགས་པ་མངའ་རིས་སློར་གསུམ་དང་དབྱས་གཙང་དུ་བཞི་བཅས་པར་བྱ་བ། སྤྱི་ལོ་ ༡༧༣ ལོར་གྲུ་གཤི་ཐོ་ལིང་དང་། ལ་དྲགས་ཀྱི་ཉར་མ། སྤྱ་བྱང་གི་ཁོ་ཆར། སྤྱི་ཉིད་ཉ་པོ་བཅས་པ་ལྷ་སྤྱོད་
ཡེ་ཤེས་འོད་དང་ལྷན་དུ་བཞེངས་པ་དང་རབ་གནས་ཡང་མཛད། ལོ་ཆེན་གྱིས་ཞལ་བཞོད་བཞིན་
ཐེབས་རིས་དང་ཐེར་བཅོ་སོགས་ཁ་ཆེའི་བཅོ་ལྷགས་སྤྱོད་ཅལ་ལྷན་པ་ཞེ་ཅིག་ཡིན།

སྤྱར་ཡང་རིག་པ་ཅན་གྱི་སྤྱོད་གྲུ་ ༢༡ དང་ལྷན་དུ་རྒྱ་གར་དུ་ཕེབས། ལོ་དྲུག་རྗེས་མངའ་རིས་སུ་
བྱིར་ཕེབས་སྐབས་ཁ་ཆེའི་བཅོ་པོ་སོ་གཉིས་མཉམ་འབྲིང་མཛད་ནས་ལ་དྲགས་དང་། ཟངས་དཀར།
སྤྱི་ཉི། གར་ཞ། ཁྱ་ཁ། སྤྱ་བྱང་། གྲུ་གཤི་གཞུང་བཅས་པའི་ཡུལ་རྩུང་ཉར་གཅིག་ལ་ལོ་རྒྱ་བའི་ལྷ་ཁང་
བརྒྱ་ཅ་བརྒྱད་བཞེངས་པར་གྲགས། རྩུབ་སྤྱོད་ཉི་མ་ལ་ཡའི་རི་བརྒྱད་དང་སྟོད་མངའ་རིས་སྤྱོད་
ཁམས་སུ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་དང་བཅོ་རིག་སུལ་བྱུང་དར་བར་མཛད།

སྤྱོད་ཆེ་སྟོད་ལ་ལྷ་སྤྱོད་མ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱིས་མཐུན་ཁྱེན་སྤྱར་ནས་ཤེར་བྱིན་སྤྱོད་དང་། ཡོ་ག་
འདུས་པ་སོགས་མདོ་སྤྱགས་བཀའ་བསྟན་ཆད་མེད་པ་བསྐྱར་ནས་བཤད་རྒྱུད་ཀྱི་བསྟན་པ་སྤྱོད་བར་
མཛད།

ལྷ་བ་དབྱ་མ་པའི་ལྷགས་ལྷར་བསྐྱེདས་པ་འདི་ནས་བཟུང་བོད་དུ་གསང་སྤྱགས་གསར་མའི་
འགྱུར་འགོ་ཚུགས། ལྷ་བསྟེན་དང་གཏོར་མ་བརྒྱ་ཅ། སྤྱོད་ཡན་ལག་བདུན་པ། ཉིང་འཛིན་གྱི་དབང་

ལོ་ཆེན་སྤྱེས་ལྷེང་བཙོ་བཤྱད་པ་རྩལ་བལྟན་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་ (1923-1957) ཞབས།

The 18th Lochen Rinpoche, Lobsang Thupten Rinchen Sangpo (1923-1957)

ནམས་བྱེ་བ་རེ་དང་། འཇམ་དཔལ་མཚན་བཟླ་ཏེ་སྐྱོད་ཀྱི་སྐད་དང་། བོད་སྐད་དུ་འབྲམ་ཕྱག་རེ།
གཞན་ལ་ཡོན་བྱིན་ཏེ་འབྲམ་ཕྱག་གཅིག་བཅས་བཏོན་ཅིང་། ཡོ་གའི་བཟུན་པ་དང་རྒྱས་སུ་མཛད། རྒྱ་
གར་གྱི་གསོ་བ་རིག་པའི་གཞུང་སྤྲན་དབྱེད་ཡན་ལག་བརྒྱད་པ་ཙུ་འབྲེལ་སོགས་སྤྲན་གཞུང་མང་པོ་
བསྐྱུར། སློབ་པ་སྤྲན་པ་མཁས་པ་མི་དགུ་སོགས་བྱུང་སྟེ། བོད་ཀྱི་གསོ་བ་རིག་པའི་ཐོག་སྤྲན་ཡང་གོང་
འཕེལ་གསར་བ་ཞིག་གི་དུས་སུ་སླེབས།

ལོ་ཆེན་རིན་ཆེན་བཟང་པོས་ལྷ་སྤྲུལ་ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱི་བཀའ་ལྷན་རྒྱ་གར་གྱི་པཎི་ཏ་རྟུ་པ་ལ་
སྤྲན་བྱངས་ནས་རབ་དུ་བྱུང་བ་མང་པོ་བསྟེན་པར་ཚོགས་པ་དང་། འདུལ་བའི་བཤད་པ་དང་ལག་ལེན་
རྒྱ་ཆེར་སྟེལ་བ་མཛད་པའི་མཁན་བྱ་པ་ལ་ནམ་གསུམ་གྱིས་སློབ་བྱ་མང་དུ་བསྐྱེད་པའི་ནང་ནས་
མཁན་བྱ་ཞང་ཞུང་བ་རྒྱལ་བའི་ཤེས་རབ་ནས་བཟུང་མངའ་རིས་སྟོད་དུ་འདུལ་བའི་བཟུན་པ་རྒྱ་ཆེར་
དར་བར་མཛད་པ་དེ་ནམས་ལ་འདུལ་བ་སྟོད་འདུལ་དུ་གྲགས་པ་བྱུང་།

སྤྱི་ཆེ་སྤྲད་ཀྱི་དགུང་ལོ་བྱ་ལྷའི་སྐབས་ཅུ་ཏཱ། བྱི་ལོ་ ༡༠༥༢ ལོར་ཇོ་བོ་ཧྲེ་དཔལ་ལྷན་ཨ་ཏི་ག་
མངའ་རིས་སུ་བྱོན་སྐབས་དང་པོར་ཇོ་བོ་ཧྲེ་ར་ཕྱག་མ་མཛད་ཀྱང་གྱིས་སུ་ལྷ་ཁང་གི་ལྷ་རེ་རེ་ལ་བསྟོད་
པ་རེ་རེ་མཛད་པ་ལ་དད་ནས་མཇལ་ཏེ་གདམས་རག་གསན་ཅིང་། ཇོ་བོས་སྐྱབ་པ་ལ་བསྐྱེད་པས་
སྐྱབ་ཁང་གི་སློ་གསུམ་རིམ་ལ་དམ་བཅའ་གསུམ་གྱིས་ཏེ་ཙུ་གཅིག་གིས་སློམ་མཛད་པས་གྲུབ་པ་
ཐོབ་སྟེ་མཐར་དགུང་ལོ་དགུ་བརྒྱ་གོ་བརྒྱད་པ་རབ་བྱུང་དང་པོའི་ཤིང་ལུག་ བྱི་ལོ་ ༡༠༧༥ ལོར་སྐྱ་
གཤེགས།

ལོ་ཆེན་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་སྤྱི་ཆེའི་རིང་མདོ་སྟེའི་སྐོར་གཞུང་གུངས་ ༡༧ དང་། མཛོན་པའི་
སྐོར་གཞུང་གུངས་ ༢༢ རྒྱད་ཀྱི་སྐོར་ ༡༠༤ བཅས་སོགས་དངོས་སུ་བཀའ་བཟུན་ནང་འབྱུང་བྱང་འཁོད་
པའི་གཞུང་ཆན་ཆེ་ཆུང་སྤྲ་ཆོགས་ ༡༩༠ སྐོར་བཞུགས།

ལོ་ཆེན་གྱིས་རྒྱ་གར་སྐད་ནས་བོད་སྐད་དུ་བསྐྱེད་པའི་གཞུང་ནམས་བོད་ཀྱི་མཁས་པ་ཆེན་པོ་
ཀུན་གྱིས་ཚད་མར་འཛིན་པ་ཞིག་ཡིན་ཏེ། རྒྱ་ལོ་ཙུ་བ་སྟོ་ལྷན་ཤེས་རབ་ (༡༠༧༩-༡༡༠༩) ཞབས་

གྲིས། །པེ་རོ་ཙན་ནས་མཁའ་མཐའ་དང་མཉམ། །ཀ་ཙོག་ནས་གཉིས་ཉི་ཟླ་རྩུང་གཅིག་འདྲ། །རིན་ཆེན་
 བཟང་པོ་ཐོ་རངས་སྐར་ཆེན་ཙམ། །ཁོ་བོ་དེ་དྲུང་ཕྱིན་བྱ་མེ་ཁྲིར་ཙམ། །ཞེས་གསལ་བ་དང་། །རོ་ཆེན་
 ཀུན་དགའ་བཟང་པོའི་ (༡༩༤༢-༡༯༥) །ཞབས་གྲིས། །དགེ་ལེགས་ཀུན་འབྱུང་དམ་ཆོས་རིན་པོ་ཆེ།
 །ལྷ་ཡི་སྐད་ལས་བོད་ཡུལ་རང་སྐད་དུ། །ལེགས་པར་བསྐྱར་བའི་ཁྱ་ཆེན་ལོ་ལྟ་བུ། །རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་
 །ཞབས་ལ་བྱག་འཆའ་ལོ། །ཞེས་དང་། །ཡང་གསེར་མདོག་པའ་ཆེན་ཤུག་མཆོག་ལྷན་ (༡༯༥༤-༡༯༥༧)
 །ཞབས་གྲིས་ཀྱང་། །ལྷ་གཅིག་ཁྱི་སྤོང་བཙན་པོའི་སྐྱ་རིང་ལ། །ཁྱ་གར་པའ་བྱུ་མང་པོའི་ཉི་མ་ཤར།
 །ནམ་ཞིག་ཐུན་པའི་ཐུན་མཆོས་ལྱུར་བ་ན། །རིན་ཆེན་ཕྱིན་ལས་བཟང་པོའི་ཟླ་བ་ཤར། །ཐེག་མཆོག་
 །ཆོས་ཀྱི་ཅེ་མོ་ཟླ་མེད་རྒྱད། །པའ་ཆེན་མང་པོའི་ཐུགས་ལས་གང་འབྱུང་བ། །གསང་སྔགས་སྔ་འབྱུང་
 །ཞེས་བྱའི་ལམ་ཆེན་གསལ། །ཞེས་སོགས་བསྟོད་པ་ལས་ཤེས་ཏུས།

གསང་སྔགས་གསར་མའི་འབྱུང་འགོ་ཚུགས་བ་དང་བསྟན་པ་ཕྱི་དར་གྱི་སྐབས་བོད་ཁམས་
 རྒྱུང་དགུ་འདིར་རྒྱལ་བའི་བསྟན་པ་ཕྱིན་མེད་གྱི་མཁའ་ལ་རྒྱ་སྐར་གྱི་ཆོགས་བཀྲ་བ་ལྷ་བྱ་ཞིག་དར་བ་
 ཡིན་དེ། དེ་ཡང་འབྲོག་མི་ནས་བརྒྱད་པའི་ལམ་འབྲས། མར་བ་ནས་བརྒྱད་པའི་བཀའ་བརྒྱད། འབྲོམ་
 ནས་བརྒྱད་པའི་བཀའ་གདམས། དམ་པ་ནས་བརྒྱད་པའི་ཞི་བྱེད། ལྷུང་པོ་ནས་བརྒྱད་པའི་ནི་གྲ།
 མཐའ་ར་མེར་པོ་ནས་བརྒྱད་པའི་པོ་གཙོད། མ་གཅིག་ནས་བརྒྱད་པའི་པོ་གཙོད་སྟོར་དང་བཙས་པའི་
 ཕྱི་དར་ཉིད་ལ་ལྷག་དུ་འཕེལ་བའི་གདམས་པའི་སྟོ་ཆེན་པོ་དུག

ལོ་ཆེན་ནས་བརྒྱད་པའི་ཡོ་གའི་ཆོས་སྟོར་ (ཡོ་གའི་བརྒྱད་པ་ལ། ཡོ་ག་སྟོད་ལུགས་དང་། སྤྲད་
 ལུགས་ཞེས་གཉིས་སུ་གྲགས་དེ། ལོ་ཆེན་གྱི་སྐྱ་ཆེའི་སྟོད་ལ། སངས་རྒྱས་ཞི་བ་ལས་གསན་པའི་ཡོ་
 གའི་ཆོས་ལུགས། ས་ཆ་སྤྲད་དཔུས་གཙང་དུ་དར་བ་ཡོ་ག་སྤྲད་ལུགས་དང་། སྐྱ་ཆེའི་སྤྲད་ལ་རྟ་སྟོ་
 ལ་ལ་གསན་པའི་ཡོ་གའི་ཆོས་ལུགས། སྟོད་མངའ་རིས་སུ་དར་བ་ཡོ་ག་སྟོད་ལུགས་ཞེས་འཛིག་
 པས་སོ།) དང་བཙས་པ་བདུན་དར། གཞན་ཡང་བདེ་གྲེ་གསང་གསུམ། ཏུས་འཁོར་འཛིགས་བྱེད་དེ།
 ཟླ་མེད་གྱི་རྒྱད་ཕྱེ་ཆེན་པོ་ལྷའི་རྒྱད་བཤད་མན་ངག་ཁྱིད་རིམ་སོགས་དེང་སང་བོད་ན་གྲགས་པའི་

པལ་ལོ་ཆེ་ཞིག་དུས་དེ་ཙམ་ནས་བཅུ་མས་སྟེ་དང་བ་ཡིན་ནོ། ཞེས་མང་ཐོས་སྒྲ་སྒྲུབ་ཀྱི་མཆོས་
གསུངས།

དེ་ལྟ་བུའི་འཇིག་རྟེན་མིག་གཅིག་ལོ་ཆེན་རིན་ཆེན་བཟང་པོ་ལ་སློབ་མ་མང་དུ་ཡོད་ཀྱང་བུ་
ཅང་ལོ་ཆུང་ལེགས་པའི་ཤེས་རབ། བྱར་ཤིང་བཙོན་འགྲུས་ཀྱི་ལ་མཆོན། བྱ་བ་པ་གཞོན་ནུ་ཤེས་རབ།
གྱི་ནོར་རྒྱན་དང་བཞི་ལ་ཐུགས་ཀྱི་སྤྲོས་བཞི་ཟེར། བུ་ཅང་པ་ཨན་སྟོན་གྲགས་རིན། གྱི་ཡེ་ཆུལ། དགྲ་
པ་དག་བཤེས། མར་ཡུལ་བ་དཀོན་མཆོག་བཙུགས་བཞི་ནི་ལོ་ཆེན་དང་ལོ་ཆུང་གཉིས་ཀའི་སློབ་མ་
ཡིན་ནོ།

ལོ་ཆེན་གྱི་ནམ་ཐར་ལུང་བལྟན་ནི་དངོས་སློབ་གྲུ་གེ་བྱི་ཐར་པ་རྒྱུ་གྲིས་མཛད་པ་བྱང་ཆུབ་
སེམས་དཔལ་ལོ་རྩ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་འབྱུངས་རབས་དཀའ་སྤྱད་སྟོན་མ་ནམ་ཐར་ཤེལ་སྤེང་ལུ་
གྲུ་ཆུད་དམ་ནམ་ཐར་འབྲིང་པོ་ཞེས་པ་ཟུར་དུ་བཞུགས་ཡོད་ལགས།

བདུན་པ་བཙུན་པ་དཔལ་དབྱངས། འབྱུངས་རབས་གསོལ་འདེབས་རེ་སྐོར་ནོར་བུའི་དོ་ཤལ་
ལས། །མཁས་བཙུན་བཟང་པོའི་ཐེག་པ་རབ་ཀྱི་ཆལ། །བྱ་བ་གཉིས་དཔལ་གྱིས་ཆེ་བའི་བདུད་རྩི་
རོས། །སྤྱོད་པའི་དབྱངས་ཀྱིས་བྱང་གྲོལ་ལམ་སྟོན་པ། །བཙུན་པ་དཔལ་དབྱངས་ཞབས་ལ་གསོལ་བ་
འདེབས། ཞེས་གསལ།

བརྒྱད་པ་རོང་པ་ཆ་ལོ། ཆ་ལོ་འདི་དཔལ་ཆེན་སྒྲ་ལོ་ཡིན་ནའི་ནམ་ཐར་ཆལ་པ་བཀའ་བརྒྱད་
ཀྱི་སྟོལ་འབྱེད་མཁའ་སྒྲ་མ་ཞད་གཡུ་བྲག་པའི་བཀའ་འབྱུངས་ནང་ལ་ཡོད།

ཡང་རོང་པ་ཆ་ལོ་གཞོན་ནུ་དཔལ་གྱི་ཡང་སྤྱིད་ཆ་ལོ་ནམ་གྱི་ལ་རྩེ་མེ་ཡིན་དབང་དུ་བཏང་ན།
ཁོང་ནི་རབ་བྱུང་གསུམ་པའི་ཆུ་མོ་པག་ལོ་སྟེ་བྱི་ལོ་ ༡༢༠༣ ལོར་རོང་ཡུལ་དུ་ཡབ་ཡེ་ཤེས་རྩེ་རྩེའི་སྤས་
སྤ་སྒྲུ་འབྱུངས། ཆ་ལོའི་སྤྱི་བར་རོས་བཟུང་ནས་ཆ་ལོ་ཞེས་འབོད། དགྲ་ལོ་ཆུང་ཅུའི་དུས་སྤ་རུར་
སྤྱིག་དུ་ཁ་ཆེ་པའི་ཆེན་དང་མཇལ་བས་སྤྱེས་བུ་བྱུང་བར་ཅན་འབྱུང་བར་མཆིན་ནས་བྲག་གིས་གཞལ་
ཞིང་ཤིས་བཙོད་མཛད།

སྐྱ་གཞོན་ནུས་སློབ་གཉེར་མཛད་པའི་ཆོ་ལྷལ་པོའི་བར་ཆད་བྱུང་བ་ཐར་བར་དབྱལ་གྱི་བྱུང་དུ་
བྱོན་པས་བར་ཆད་དང་བྲལ། དེར་ལོ་གསུམ་དུ་གྱུ་གར་སྐད་ཡིག་ལ་སྦྱངས་པ་དཔྱིས་སྦྱིན་པར་མཛད།
དབྱེས་པའི་གཉིས་གསན་ནས་བཤད་གསར་མཛད་པས་སློབ་གཉེར་བ་ཐམས་ཅད་ངོ་མཚར་སྦྱིས། རྩ་
འབྲས་མེད་ལས་དུས་འཁོར་གཙོ་བོར་གྱུར་པའི་དེ་ལྷགས་ཀྱི་ཆོས་རྣམས་གསན། བསྐྱོམས་པས་ཆོག་
གི་མཆོག་གྲུབ་སྟེ་གསར་སྒྲགས་གསར་དུ་ཙོམ་པའི་ཤེས་མཐུ་གྲུབ། དུས་འཁོར་བཤད་པས་སློབ་མ་
མཁས་པའང་མང་དུ་བྱུང་ངོ་། བསྟན་འགྲོའི་དོན་ཆེན་ལེགས་པར་གྲུབ་ཅིང་དགྲུང་ལོ་བརྒྱད་ཅུ་པར་
རབ་བྱུང་ལྔ་པའི་ཆུ་མོ་ན་ལོ་སྟེ། ཕྱི་ལོ་ ༡༢༤༢ ལོར་དགོངས་པ་ཆོས་དབྱིངས་སུ་ཐིམ་སོ། ཁོང་གི་
མཆོག་དུ་གྱུར་པའི་སློབ་མ་ནི་ཇི་འབྲུན་མན་ལུང་པ་ཡིན་ནོ།

དགུ་པ་རྟོགས་ལྡན་ཨ་ཡུར་ལ། འབྲུངས་རབས་གསོལ་འདེབས་རེ་སྐོར་ནོར་བུའི་དོ་ཤལ་ལས།
ཁྲུང་རྟོགས་ཀྱི་བྲལ་བ་ལིལ་ལྡན་ཆེ་བའི་གདུགས། ཨ་འཐས་གཟུང་འཛིན་གདུང་བ་ཞི་བྱེད་པའི།
ཁཤད་སྒྱུབ་ནོར་བུའི་ཡུ་བ་རྣམ་མཛེས་པ། རྟོགས་ལྡན་ཨ་ཡུར་པ་ལ་གསོལ་བ་འདེབས། ཞེས་
གསལ།

བརྩ་པ་འཇམ་མགོན་ཙོང་ཁ་པའི་ཞལ་སློབ་རྣམ་དཔྱིད་བྱལ་དུ་བྱུང་བ་མངའ་ངེས་ཞང་ཞུང་བ་
མཁས་གྲུབ་ཆོས་དབང་གྲགས་པའི་དཔལ་གྱི་ཞབས་ཡིན།

ཞང་ཞུང་བ་ཆོས་དབང་གྲགས་པ་ནི་སྟོད་མངའ་ངེས་ཞང་ཞུང་གི་ཡུལ་དུ་ཤིང་སྟེལ། ཕྱི་ལོ་
༡༧༠༧ ལོར་སྐྱུ་འབྲུངས། དབྱས་གཙང་གི་གྲུ་ས་རྣམས་སུ་བྱོན་ཏེ་ཇི་ལྷལ་བ་ཡབ་སྐུས་གསུམ་དང་།
མཚུངས་མེད་ཆོས་ཇི་དམ་པ་རྣམས་ཀྱི་ཞབས་ལ་གདུགས་ནས་མདོ་རྒྱུད་ཀྱི་བཤད་ལུང་དང་ཟབ་
སོའི་དབང་བྱིད་ཇེས་གནད་བྱས་པ་གང་བྱོའི་ཆུལ་གྱིས་གསན་ཅིང་། སྐྱ་ཚད་སྟན་ངག་སོགས་བྱན་སོང་
གི་རིག་གནས་མཐའ་དག་ལ་ཡང་སྦྱངས་པ་མཐར་ཕྱིན་མཛད་པས། ཆེ་མེད་མཁས་པའི་གོ་འཕང་
བརྟེས། དགྲུང་ལོ་སོ་ལྔ་པ་ས་ན། ཕྱི་ལོ་ ༡༧༣༤ ལོར། ལྷལ་པོ་རྩ་མ་ཁའི་གདམ་བརྒྱུད་ལས་བརྩམས་
པའི་སྟན་ངག་གི་བསྟན་བཅོས་དྲི་ཟེའི་བྱ་སོའི་རྒྱུད་མང་གི་སྐྱ་དབྱངས་ཞེས་པ་དང་། ཇི་བདག་ཉིད་

ད་ལྟ་འཚོ་གནས་ལོ་ཆེན་སྤྱི་ལོ་ལྔ་པ་འཕྲུག་པ་བསྟན་འཛིན་སྐལ་བཟང་འིན་ཆེན་སའོག་
 སྤྱི་ལོ་ ༡༩༦༥ དགའ་ལོ་བཞི་པ་ལོ་བས་སྐབས་ཀྱི་སྤྱི་ལོ་

The present 19th Lochen Rinpoche, Tenzin Kelsang Rinchen (b.1961), in 1965.

ཆེན་པོ་ལ་བཞུད་ཆོག་ཅི་ཆེད་ཀྱི་འབྲེང་བ་སོགས་གསུང་ཐོར་བྱ་ལེན་ཆོད། གངས་ཅན་གྱི་སྐད་
གཉིས་སྤེ་བ་ཐམས་ཅད་ཀྱི་གཙུག་གི་རྒྱན་ལོ་ཆེན་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་ནམ་
ཐར་སྟན་དངགས་བུ་ཤ་རྩེ་ཀའི་ཕྱེང་བ། རྒྱ་གྲི། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༢ ལོར་བྱང་སེམས་རྒྱ་བ་གཞན་ནུའི་
རྟོགས་བཤེད་ལས་བརྩམས་པའི་སྟན་ངག་རྒྱ་བ་གསར་པའི་ཕོན་པོ། མཁས་གྲུབ་དགེ་ལེགས་དཔལ་
བཟང་པོའི་བཞུད་པ་བྱང་བ་ནམ་པར་ཅེན་པའི་རྒྱན་མང་སོགས་མཛད་ནས་སྐུ་ཕྱེད་ཀྱི་གཙུག་ལག་མ་
ལུས་པ་ལ་དབང་འབྱོར་བས་དགའ་ལྷན་པའི་བསྟན་པ་འཛིན་པའི་ནང་ལ་སྟན་ངག་འདི་ལས་མཁས་
པ་མ་བྱུང་སྟེ།

དབྱང་ལོ་སོ་བདུན་པ་ལྷགས་སྟེ་ལ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོར་བར་ཁམས་ནགས་གོད་སྤྱི་མདའ་
ནམ་གྱི་ལ་དཔལ་འབར་གྱི་གདན་ས་བཏབ་ཅིང་སྟོ་གསལ་གྱི་ཆོགས་སྦྱང་བར་མཛད། དེ་ནས་བར་
ཁམས་གུང་ཅུ་སྟོད་སྟེད་ཀྱི་དགོན་སྡེ་ནམས་གྱིས་གསོལ་བ་བཏབ་པས་དེ་དག་ཏུ་ཕེབས་ནས་དམ་
པའི་ཆོས་ཀྱི་ཆར་ཆེན་བབས་པས་གདུལ་བྱ་དཔག་ཏུ་མེད་པའི་དོན་མཛད།

བར་ཁམས་ཀྱི་སྤང་ལིང་དགོན་དང་། ཇིག་ཆོས་རྫོང་དགོན། ཅུ་རྒྱ་རྒྱུད་ཁྲི་དོད་དགོན་སོགས་
དགོན་པ་མང་པོ་བྱག་བཏབ། རྫོང་དགོན་དུ་ལྷ་ཁང་བཞེངས་པ་སོགས་བསྟན་འགྲུལ་མཛད་བཟང་སྟེ་ལ་
བཞིན་བཞུགས།

དེ་ནས་དགའ་ལོ་ངལ་པ་ས་སྟག་ ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༤ ལོར་ཐར་འདོད་སྟེ་པོའི་འཇུག་ངོགས་ཆབ་
མདོ་བྱམས་པ་སྤྱིང་ཞེས་བྲགས་པའི་ཆོས་སྡེ་ཆེན་པོའི་ཁྲི་ཐག་གཉིས་པ་ལ་མངོན་པར་འཛེགས་ཏེ་
ཕར་བྱིན་དང་རྒྱུད་སྡེ་རྒྱ་མཚོའི་ཆོས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་རྒྱ་ཆེར་བསྟོར། གཞན་དགོན་སྡེ་ཆེན་པོ་གང་ཅུ་དཔལ་
འབར་གྱི་ཁྲི་ལ་ཞབས་པད་བཀོད་དེ་མཁས་པའི་བྱ་བ་ནམ་གསུམ་གྱིས་བསྟན་འགྲོ་ལ་སྟན་པའི་
མཛད་འབྲིན་སྟེ་ལ།

རྗེ་འདིས་མེ་ཡོས། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༧ ལོར་མཁས་གྲུབ་རྗེའི་དུས་འཁོར་འགྲེལ་ཆེན་དྲི་མེད་འོད་
ཀྱི་རྒྱ་ཆེར་བཞད་པ་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་སྤང་བར་བྱེད་པ་ལས་དབང་ལེན་ཏེ་རིག་ཆེན་གྱི་སྤྱད་ཆ་དང་། དུས་

ལོ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་དགའ་ལོ་དུག་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༧ ལོར་དཀྱིལ་དགོན་པའི་ཡང་ཐོག་ཏུ་བསྐྱོན་པ།

The present Lochen Rinpoche on the roof of Key Monastery in 1967.

འཁོར་རིལ་ཆེན་ལས་སྐྱབ་ཐབས་ལེའུ་ཆ་ཆང་། དུས་འཁོར་རིལ་ཆེན་ལས་ཡེ་ཤེས་ལེའུ་རིལ་ཆ་ཆང་
 ཞལ་སྐྱོང་མཛད་པའི་པོད་ཆེན་གསུམ་དང་། བཀའ་འབུམ་ཐོར་བུའི་ནང་རྩེ་བཙུན་ཙོང་ཁ་ཆེན་པའི་
 བཀའ་བྱིན་བུན་པའི་དད་པའི་ཚུ་སྦྲང་། དཔལ་དུས་ཀྱི་འཁོར་ལའི་བཤད་པ་དང་མན་རག་གི་ལྷ་མ་
 བརྒྱད་པའི་གསལ་འདེབས། དཔལ་དུས་ཀྱི་འཁོར་ལའི་ཤེས་རབ་མ་དང་བཅས་པ་ལ་ཆེད་དུ་བརྗོད་པ་
 བདེ་ཆེན་ང་ལོ། རྩེ་བཙུན་མ་འོད་ཟེར་ཅན་མ་ལ་བྱུག་འཆལ་བའི་ཚིགས་བཅད། རྣལ་འབྱོར་དབང་བྱུག་
 མི་ལ་བཞད་པའི་རྫོ་རྩེས་རས་ཚུང་རྩོར་བྲག་ལ་གདམས་པའི་གསང་བའི་མགུར་དུག་གི་དབང་བཤད།
 དཔལ་དུས་ཀྱི་འཁོར་ལའི་ལམ་གྱི་རིས་པའི་རྣམ་པར་གཞག་པའི་རགས་པ་ཙམ་བརྗོད་པ། དཔལ་

གསང་བ་འདུས་པའི་ནང་གི་ཉེར་སྤྱོད་ཀྱི་མཚན་ཕྱིར་འབྲེལ་པ། སྐྱ་བ་ངན་པ་ཐམས་ཅད་ནམ་པར་
 འཐག་པའི་བསྟན་བཅོས་གནས་ལྷགས་འཁོར་ལོའི་བསྟུས་དོན། མངོན་པར་རྟོགས་པའི་རྒྱན་ཐལ་
 འབྱུང་བའི་ལྷགས་སྤྱ་བ་ཀྲལ་པ། དབྱ་མ་ཙ་མའི་འབྲེལ་པ་ཚིག་གསལ་གྱི་མཐའ་བཞི་སྟེ་འགོག་གི་
 སྤྱོད་རྒྱུ། སངས་རྒྱས་བཅོམ་ལྷན་འདས་ལ་ཐབ་མོ་རྟེན་ཅིང་འབྲེལ་པ་བྱུང་བ་གསུངས་པའི་སྟོན་
 བསྟོད་པ་སྟོར་བསྟུས། བྱང་རྒྱལ་མེས་དཔའི་སྟོན་འབྲུག་གི་སྟོམ་པ་མི་འདྲ་བའི་ཆོ་ག་དང་འབྲེལ་
 བསྟུབ་བྱ་མདོར་བསྟུས། ལྷུང་བཟེད་ཀྱི་ཚད་བཟློག་པ་སོགས། དཔལ་དུས་ཀྱི་འཁོར་ལོའི་རིས་པ་གཉིས་
 ཀྱི་སྟོན་ལས། དཔལ་དོ་རྩེ་འཇིགས་ཤིང་ཀྱི་སྟོན་གིས། ཞི་ལྷག་གི་ནམ་གཞག་སྐལ་བཟང་མཛེས་རྒྱན་
 སོགས་པོད་ཆེན་གཅིག་ལྷག་བཞུགས་སོ།

དགུང་ལོ་དྲུག་ཅུ་རེ་དྲུག་པ་ས་ལྷང་། གྱི་ལོ་ ༡༧༩༩ ལོར་ནགས་གོད་མུས་མདའ་ནམ་རྒྱལ་
 དཔལ་འབར་དུ་སྐྱ་གཤེགས་སྐྱ་གཤེགས་རྩེས་དགོན་དེའི་གདན་ས་འཛིན་མཁན་ནི་དབོན་ཀུན་དགའ་
 རྒྱལ་མཚན་ཡིན། སྐྱ་གདུང་ཞུགས་ལ་ཕུལ་བ་ན། སྐྱ་གཞུགས་དང་ཡིག་འབྲུ། རིང་བསྐེལ་བྱོན་པ་
 རྣམས་ཀྱིས་ནང་རྟེན་བྱས་པའི་གསེར་གདུང་མུས་མདའ་ན་བཞུགས་ཤིང་། ཞུན་ཐིག་ལས་བྱོན་པའི་
 སྐྱན་རས་གཟིགས་ཀྱི་སྐྱ་གཅིག་ཆབ་མདོའི་གཟིམ་ཁང་ན་བཞུགས་ཡོད། དེ་ལྟར་རྩེ་འཇིགས་མདོ་སྟོད་
 རྩེགས་སྤྱ་བསྟན་པའི་བྱ་བ་རྒྱ་ཆེན་པོ་མཛད་དོ།

བཅུ་གཅིག་པ་ས་ཁན་ཆེན་རྒྱ་དབང་བརྒྱ་བྱིན། ཀུན་གཟིགས་པར་ཆེན་མོ་བཟང་དཔལ་ལྷན་
 ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་སྐྱར་བའི་ལོ་ཆེན་སྐལ་སྐྱ་མོ་བཟང་བསྟན་འཛིན་རྒྱལ་མཚན་གྱི་འབྲུངས་རབས་གསོལ་
 འདེབས་བཏན་བཞུགས་སྟོན་ཚིག་ལས། །གཞུང་ལུགས་རྒྱ་མཚོའི་པ་རོལ་དུ་སོན་ནས། །ལེགས་
 བཤད་སྤྱ་དབྱངས་རྒྱ་མཚོ་སྟོག་མཁས་ཤིང་། །ཤིད་གསུམ་ཀུན་དུ་དགེ་བའི་དཔལ་སྟེར་བ། །རྒྱ་དབང་
 བརྒྱ་བྱིན་ཞབས་ལ་གསོལ་བ་འདེབས། །ཞེས་གསལ།

བཅུ་གཉིས་པ་རྩེ་བཅུན་མོ་བཟང་དཔལ་འབྱོར། ཀུན་གཟིགས་པར་ཆེན་མོ་བཟང་དཔལ་ལྷན་ཡེ་
 ཤེས་ཀྱིས་སྐྱར་བའི་ལོ་ཆེན་སྐལ་སྐྱ་མོ་བཟང་བསྟན་འཛིན་རྒྱལ་མཚན་གྱི་འབྲུངས་རབས་གསོལ་

འདེབས་བཏན་བཞུགས་སྟོན་ཚོག་ལས། བྱུང་བའི་དབང་ཕྱག་བྱང་ཆུབ་སེམས་དབང་བསྐྱར། འདེ་
ཆེན་ཉིན་མཚན་དུས་འདའ་ཚུལ་བྱིས་ཤི། ཁོར་ཡུག་འགྲངས་པའི་དགའ་སྟོན་དང་ལྷན་པ། སྟོ་བཟང་
དཔལ་འབྱོར་ཞབས་ལ་གསོལ་བ་འདེབས། ཞེས་གསལ།

བཅུ་གསུམ་པ་མཁས་གྲུབ་དག་ལེགས་བསམ་འབྱུབ། ཀུན་གཟིགས་པཎ་ཆེན་སྟོ་བཟང་དཔལ་
ལྷན་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་སྦྱར་བའི་ལོ་ཆེན་སྤུལ་སྦྱ་སྟོ་བཟང་བསྟན་འཛིན་རྒྱལ་མཚན་གྱི་འབྱུངས་རབས་
གསོལ་འདེབས་བཏན་བཞུགས་སྟོན་ཚོག་ལས། མཁས་གྲུབ་གཉིས་ཚོགས་ཀུན་པན་སྦྱང་བ་བརྟུལ།
ཁང་གི་སྟོབ་མར་གཏན་བཞེད་དག་ལེགས་སྟེར། པན་སེམས་འབྲན་པའི་ཆ་བྱལ་སྟོ་བཟང་མཚོག་
འདེ་ལེགས་བསམ་གྲུབ་ཞབས་ལ་གསོལ་བ་འདེབས། ཞེས་གསལ།

བཅུ་བཞི་པ་སྟོ་བཟང་བསྟན་འཛིན་ཆོས་འཕེལ་ནི་བྱ་བྱ་སྦྱ་མཁར་དུ་སྦྱ་འབྱུངས། འབྱུངས་
རབས་གསོལ་འདེབས་ཅེ་སྟོང་ནོར་བུའི་དོ་ཤལ་ལས། སྟོ་འདས་མད་བྱང་ནི་བའི་ལས་བཟང་གིས།
རྒྱལ་བསྟན་ནོར་བུའི་མཛོད་འཛིན་ཆོས་ཀྱི་ཐེ། བློགས་ཀུན་པན་བདེ་འཕེལ་བའི་འཕྲིན་ལས་ཅན། སྟོ་
བའི་སྦྱེས་བྱ་མཚོག་ལ་གསོལ་བ་འདེབས། ཞེས་གསལ།

བཅོ་ལྔ་པ་ལོ་ཆེན་སྟོ་བཟང་བསྟན་འཛིན་རྒྱལ་མཚན། ཀུན་མཁྱེན་འཇམ་དབྱངས་བཞད་པ་
དཀོན་མཚོག་འཇིགས་མེད་དབང་པོས་ཆོས་བྱ་ཆེན་པོ་བཟླ་ཤིས་ལྷན་པོར་སྦྱར་བའི་ལྱང་དང་མངོན་
པར་རྟགས་པའི་ཡོན་ཏན་མཐའ་ཡས་པའི་བདག་ཉིད་ལོ་ཆེན་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་སྤུལ་པའི་སྦྱ་རིན་
པོ་ཆེ་སྟོ་བཟང་བསྟན་འཛིན་རྒྱལ་མཚན་དཔལ་བཟང་པོའི་ཞབས་བཏན་གསོལ་འདེབས་ལས། ན་མོ་
གུ་བྱ་བླེེ་ སྟོ་གོས་ཆུ་ཤེལ་དཀྱིལ་འཁོར་ཡོངས་ཚོགས་ཤིང་། ཀུན་བཟང་ཐུབ་བསྟན་འཛིན་པའི་
བསིལ་ཟེར་གྱིས། པན་བདེའི་ཀུ་སྦྱང་རྒྱལ་མཚན་བཞད་པའི་གཉེན། དཔལ་ལྷན་སྟོ་མའི་ཞབས་ལ་
གསོལ་བ་འདེབས། འཇིག་རྟེན་མིག་གྱུར་རྩ་བུ་དེའི་ཞབས། དུར་སྦྱིག་ཟོལ་ལ་བརྟེན་པའི་སྟོས་གར་
གྱིས། ཐར་འདོད་གདུལ་བུའི་ཅེ་བ་སྟོང་མཛད་པ། དཔལ་ལྷན་སྟོ་མའི་ཞབས་ལ་གསོལ་བ་འདེབས།
རྒྱ་ཆེན་རྣམ་དཔྱོད་མཁའ་ལྟར་ཡངས་པ་ཡིས། རྒྱ་ཆེན་གཞུང་ལུགས་ཀུན་ལ་བྱང་ཆུབ་སྟེ། རྒྱ་ཆེན་

ལོ་ཆེན་འིན་པོ་ཆེའི་སྐུ་གཡམས་སུ་ཡོངས་འཛིན་དགྲིས་དགོན་པའི་གྲུ་མའི་དཀའ་ཆེན་བཀྲ་ཤིས་རྩྭ་མཆོག་དང་
གཡོན་དུ་བྱུ་འེ་དཀའ་ཆེན་རྒྱ་མཚོ་དང་ལྷན་དུ་རྩྭ་མའི་རྒྱ་ར་མས་ས་ལའི་རྒྱ་ར་མས་ཁང་དུ་ ༡༩༧༠ ལོར་བསྐྱོན་པ།

The present Lochen Rinpoche flanked right by his tutor Kyomo Kachen Tashi Dorje and to his left
by Kachen Gyatso of Kinnaur, in 1970. (Dogra Studio, Dharamsala)

ལེགས་བཤད་ཀྱན་གྱི་གཏེར་བྱུར་པ། འིན་ཅན་དཔལ་ལྷན་སྒྲ་མར་གསོལ་བ་འདེབས། འདྲན་ཤེས་བག་
ཡོད་གྱི་དོར་བརྒྱ་ཕྱག་གིས། མཚོ་གསུམ་ཡིད་བཞིན་ནོར་བུ་དབང་གི་རྒྱལ། ཉེས་ལུང་དྲི་མས་སྤྲུགས་
བ་དང་བྲལ་བ། གནས་བཞུན་འདུལ་བ་འཛིན་ལ་གསོལ་བ་འདེབས། རང་དོན་མཚན་མའི་མངལ་
ལས་གྲོལ་བ་ཡི། གཞན་དོན་ཉིན་མོར་བྱེད་པའི་འོད་ཤེང་གིས། རྒྱལ་སྤྱུ་སྤྱོད་པའི་འདབ་སྤྱོད་རྒྱས་
མཛད་པ། ཐེག་མཆོག་དགེ་བའི་བཤེས་ལ་གསོལ་བ་འདེབས། རྩྭ་མའི་འཆང་དབང་མེས་པོའི་ཞལ་གྱི་
བུཅུང་། གསང་ཆེན་སྤྱིང་བོ་ལས་གསུམ་འབབ་པའི་རྒྱུན། མ་ལུས་ཞལ་དུ་གསོལ་བའི་དྲང་སྤྱོད་ཆེ།
བྱུང་བདག་རྩྭ་མའི་འཛིན་པར་གསོལ་བ་འདེབས། རྩམ་དབྱིང་བུམ་པར་རྟག་ཏུ་ཡོངས་འབྱུང་བའི།

ཁམ་རྒྱལ་གདུང་བ་ཀུན་སེལ་ཨ་མི་ཏེས། རྟོན་གཉེར་ཡིད་ཀྱི་ཡོལ་གོ་འགོངས་མཛད་པ། དཔལ་ལྷན་
དང་པོའི་མགོན་པོར་གསོལ་བ་འདེབས། ལུང་རྟོགས་ཡོན་ཏན་རྒྱ་སྐར་མ་ལུས་པ། ཁང་གི་མཁེན་
དགོངས་ནས་མཁར་ངལ་གསོ་བས། བསྐྱན་དང་འགོ་ལ་ཕན་དང་བདེ་བའི་དམིད། རྩོལ་མཛད་དཔལ་
ལྷན་སྐྱ་མར་གསོལ་བ་འདེབས། ཞེས་སོགས་གསལ་བ་དང་།

རྩེ་སྒྲ་མ་འདིས་གསུང་ཙོམ་ཁག་གི་མཛད་བྱང་ནང་རིགས་སྒྲགས་འཆང་བའི་དགེ་སློང་ཞང་
ཞུང་བ་སློ་བཟང་བསྐྱན་འཛིན་རྒྱལ་མཆན་ཞེས་གསལ་བར་གཞིགས་ན་མངའ་རིས་གྲུ་གཤི་གཞུང་དུ་
སྐྱེ་འབྱུངས་པར་སྐྱས།

པཱ་ཆེན་དཔལ་ལྷན་ཡེ་ཤེས་རྣམ་ཐར་ཉི་མའི་འདྲ་ཟེར་གྱི་སྟོད་ཆའི་ནང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༧༩༧ ལྷ་བ་
བརྩ་གཅིག་པའི་ཆོས་འགོར། མངའ་རིས་གྲུ་གཤི་ནས་ལོ་ཆེན་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་སྐུ་སྐྱོ་བཟང་
བསྐྱན་འཛིན་རྒྱལ་མཆན་འབྱོར་ཏེ་རྩ་གྲལ་བཀའ་དྲིན་གནང་ཞིང་ཁོང་པ་དང་གོང་གསལ་དོན་གཉེར་
བ་བཅས་ལ་གཞི་གསུམ་གྱི་ཆོག་དང་བསྐྱབ་བྱ་ཉེར་མཁོ། བྱམས་པས་དམ་བཅས་པའི་གཟུངས་
རྣམས་ཀྱི་ལྷགས་ལུང་། འཇམ་དབྱངས་སྐྱ་སེང་རིགས་གཉིས་དང་། ཤེས་རབ་སློ་འཕེལ་གྱི་རྩེས་གནང་
བཟབ་པ་བཅས་རིམ་བཞིན་སྐྱལ། སྐུ་པའི་སྐྱེ་འདི་ཉིད་སྐྱབས་མགོན་མཆོག་ནས་གྲུ་ཆང་དུ་འཇུག་
པར་མཛད་ཅིང་ཐུགས་ལོང་དང་བསྐྱམ། རྣམ་འགྲེལ་པར་ཕྱིན་སོགས་ཀྱི་དཔེ་བྲིད་དང་ཟབ་ཆོས་བསྐྱབ་
བྱ་བཅས་སྐུ་ཏེ་ཐུགས་དབྱེས་པ་ཆེན་པོས་རྩེས་སུ་བཟུང་བར་མཛད་འདུག་གོ། མཇུག་དུ་སེམས་
བསྐྱེད་མཆོད་པ་མཛད་པར་སྒྲགས་ཆེན་ཞལ་ནས་ཀྱིས་བཀའ་ཆོས་ཀྱི་ཡོན་བཟབས། ཆོས་བདུན་ནས་
བརྩའི་བར་ལ་གཟིམ་ཆུང་ཉི་འོད་འབྲིལ་དུ་ལོ་ཆེན་སྐུ་སྐྱེ་ཟུར་བཞིའི་སློབ་དཔོན། དགེ་སློམ་ཆེན་མོ།
ལྷ་མགོན་སྐུ་སྐྱེ། སྒྲགས་པ་གྲུ་ཆང་གི་དགེ་འདུན་ཡོངས་རྫོགས། རི་བྲོད་ཆེ་ཁ་གསུམ་གྱི་སྒྲ་མ་
བཅས་ལ་རྩེ་རང་ཉིད་ཀྱི་གསུང་འབྱམ་བཀའ་རྒྱ་མའི་ལྷགས་ལུང་སྐྱལ། ཞེས་དང་མར་ཙམ་ནས་རྣམ་
ཐར་དེ་ཉིད་དུ་ཕྱི་ལོ་ ༡༧༩༧ ལྷ་བ་བརྩ་གཅིག་པའི་ལྷ་དཀྱིལ་དུ། མངའ་རིས་ལོ་ཆེན་སྐུ་སྐྱེ་སོགས་
དགུ་དགེ་ཚུལ་བསྐྱབས། ཞེས་དང་། ཡང་ཕྱི་ལོ་ ༡༧༧༧ ལྷ་བ་བཞི་པའི་ཆོས་བཙུལ་བྲག་གཡལ་

སྤྱུལ་སྤྱུ་དང་ལོ་ཆེན་སྤྱུལ་སྤྱུ་སྟོ་བཟང་བསྟན་འཛིན་རྒྱལ་མཚན་སོགས་བཞི་བརྒྱ་ཞེ་ལུ་ལ་བསྟན་པར་
རྩོགས་པའི་ཕྱོང་པ་ལྷུལ་ཏེ་བསྐབ་པ་ཡོངས་སུ་རྩོགས་པའི་གཞི་ལ་བཞུགས། ཅས་དང་། ཡང་ནས་ཐར་
ཉི་མའི་འོད་ཟེང་སྤྲད་ཆའི་ནང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༧༧༧ ལྷ་བ་གཉིས་པའི་ཆོས་གཅིག་ལ་ལོ་ཆེན་རིན་ཆེན་བཟང་
པོའི་སྤྱུལ་སྤྱུ་སྟོ་བཟང་བསྟན་འཛིན་རྒྱལ་མཚན་དང་དཀྱིལ་ཁར་ཞལ་ལྷ་ནས་ཡེ་ཤེས་ཆོ་བདེན་གཉིས་
ཀྱིས་ཞུས་ཏེ་ར་བཀའ་གདམས་ཐིག་ལེ་བརྒྱ་དྲུག་གི་དབང་རྒྱས་པར་སྤྱུལ། ཞེས་སོགས་གསལ།

ཀྱི་མའི་དཀའ་ཆེན་བཀྱ་ཤིས་རྩི་རྩི་ལྷ་རྟ་བུ་ཆེན་སྤྱུ་ཕྱི་དྲུག་པ་དཔལ་ལྷན་ཡེ་ཤེས་ (༡༧༣༤-
༡༧༤༠) མཆོག་རྒྱ་ནག་དུ་ ༡༧༤༠ ལོར་ཆིབས་བསྐྱར་བསྐྱར་སྐབས་བཀྱས་ལྷན་གྱི་མཁན་ཆབ་གནང་
ཞེས་གསལ་བས་མཆོན་ཅོད་མེད་མཁས་གྲུབ་གཉིས་ལྷན་གྱི་ལྷ་མ་ཞིག་བྱོན།

པར་ཆེན་སྤྱུ་ཕྱི་དྲུག་པ་བསྟན་པའི་དབང་རྒྱག་མཆོག་གིས་མེ་སྤྲེལ། ༡༧༧༦ ལོར་མཛད་པའི་
བཀྱ་ཤིས་ལྷན་པོའི་བཅའ་ཡིག་ཆེ་མོ་བྲིས་པ་གཉིས་སོག་གི་ཆད་མཐུད་རབ་བརྒྱེད་གསེར་གྱི་རྩི་རྩི་
གཉའ་ཤིང་ཞེས་པའི་ནང་གྲུབ་མཆོག་ཕྱོབས་ལྷན་དཔལ་བོ་འཕ། སྤྱེས་མཆོག་ལོ་ཆེན་སྤྱུལ་སྤྱུ་སྟོ་བས་
ལྷན་དཔལ་བོ་ཆེན་པོས་ཕྱི་ལོ་ ༡༧༣༢ ཡས་མས་སུ་བཀྱས་ལྷན་ཆོས་སྤེར་སྤུལ་བའི་བཅའ་ཡིག་ཡོད་
སྟོར་གསལ་ན་གཞི་གསུམ་ཆོ་ག་དང་བསྐབ་པ་སྟོབ་གཉེར་སོར་ཆུད་མཛད་ནས་བཀའ་བྱིན་གྱིས་
བསྐྱར་སྐབས་པར་མཛོན།

གསུང་ཚུལ་མང་པོ་བཞུགས་ཡོད་ཆོད་ཀྱང་ད་ལྟ་མིག་ལས་དུ་བྱུར་བ་ནི། རྩི་བརྒྱན་ཐམས་ཅད་
མཁྱེན་པ་སྟོ་བཟང་བསྟན་འཛིན་རྒྱལ་མཚན་དཔལ་བཟང་པོའི་བཀའ་བྱིན་གསོལ་འདེབས། ཞེས་པ་
དང་། རྩི་བརྒྱན་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་སྟོ་བཟང་བསྟན་འཛིན་རྒྱལ་མཚན་དཔལ་བཟང་པོའི་སྤྱུལ་
འབྱོར་མདུན་གྱི་ནས་མཁའ་མ། རྩི་བརྒྱན་ཆོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཅོང་ཁ་ཆེན་པོས་མཛད་པའི་ལས་གཏོ་
ནས་གསུམ་གྱི་ཙ་བ་དང་འབྲེལ་པ་ཤན་ཏི་པ་སྟོ་བྱོས་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་མཛད་པ་ལ་སྤྱར་བྱུང་སྟོན་ཆོག་
དས་ཅན་ཆོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་གསང་སྤྱབ་ཀྱི་སྤྱབ་ཐབས་འདོད་དགྲ་འབྲུགས་པའི་ལྷགས་གྲུ། དམ་ཅན་
གཞིན་རྩི་རྒྱལ་པོ་གསང་སྤྱབ་ཀྱི་བསྟོད་པ་འཕྲིན་བཅོལ་དང་བཅས་པ། རག་པོ་ཆེན་པོ་གུང་གྱི་མགོན་

པའི་ཐུགས་མཉམ་པར་བྱེད་པའི་ཚོག་གི་མཆོད་སྤྱོད་ཞེས་བྱ་བ་སོགས་བཞུགས།

བཙུ་བྱུག་པ་ཏེ་བཙུན་བསྟན་པའི་ཀྱལ་མཆོན་ནི་ཁྱུ་ན་འོར་སྐྱ་འབྱངས། འབྱངས་རབས་གསོལ་འདེབས་རེ་སྐོང་ནོར་བུའི་དོ་ཤལ་ལས། །གཟུང་སྐོབས་མཁུན་དཔྱོད་རི་བོ་མནན་རས། །ཕྱི་ནང་བསྟན་བཅས་རིག་པའི་མཆོ་བསྐྱབས་པས། །རྒྱལ་ཀུན་དགོངས་ཟབ་སྟོན་མཆོན་ལྷ་བའི་ཟེར། །སྤྱོ་མཁས་གདེངས་ཅན་བདག་པོར་གསོལ་བ་འདེབས། །ཞེས་གསལ།

བཙུ་བྱུག་པ་ཡོངས་འཛིན་སྟོ་བཟང་དཔལ་ལྷན་རིན་ཆེན་རྒྱ་མཆོན་ནི་ཁྱུ་ན་གསུམ་སྟག་ཏུ་སྐྱ་འབྱངས་ཤིང་། སྐབས་མགོན་པམ་ཆེན་སྐྱ་བྱེད་དག་པ་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མའི་ (༡༧༧༣-༡༩༣༧) ཡོངས་འཛིན་མཛད་པ་དང་། མེ་དྲ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༠༩ ལོར་པམ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་སྟོན་འཁོར་རྒྱ་གར་ཀ་ལི་ཀ་ཏ་དང་ནང་པའི་གནས་གཟིགས་ནྟམས་ལ་མཉམ་བཅར་ཞུས། བཀྲས་ལྷན་དགྲིལ་ཁང་མཁན་རབས་ང་གཅིག་པ་ཡང་གནང་། བཀྲས་ལྷན་གདན་སར་བྱོམ་ཆུ་པལ་ཆེར་སྐྱམ་པ་དེ་སྐབས་སྐྱལ་སྤུལ་སྤུལ་གྱིས་ཀྱང་འཕེལ་ཐབས་མ་བྱུང་པར་ཡང་སྐྱར་སྐྱར་སྤུས་གསོ་བ་དང་། ཟངས་དཀར་ཁྲལ་དུ་ཞབས་གྱིས་བཅགས་པ་ཅས་གྱིས་ཞིང་གི་འབྲུ་སོགས་ཅ་མེད་རང་ཡལ་དུ་བཏང་བ་སོགས་ངོ་མཆར་མཛད་པ་མཐའ་ཡས་སོ།

འཆད་ཅོད་ཅོམ་གསུམ་གྱི་ནང་ནས་ཅོམ་པའི་ཐུག་རིས་མང་པོ་ཡོད་ཀྱང་ཐོགས་གཅིག་ཏུ་བསྐྱབས་པ་ནི་མ་བྱུང་བ་འདྲ་ཞིང་ད་ལྟ་མཇལ་དུ་ཡོད་པ་ནི། ལྷ་ཆོགས་གདམ་གྱི་འཕྲེང་བར་བསྐྱིགས་པ་སྟན་ཆོག་མེ་ཏོག་གི་ཆུན་པོ། ཞེས་པ་དང་། གདུང་བའི་དབྱངས་དང་འདྲེས་པའི་སྟིང་གདམ་མཆིང་བུའི་དོ་ཤལ། ཏེ་བཙུན་འཇམ་པའི་དབྱངས་ལ་བསྟོད་པ་སྟོན་ཆོག་དང་བཅས་པ་འཇམ་མགོན་དབྱེས་པའི་དབྱངས་སྟན། བཅོམ་ལྷན་འདས་དཔལ་དོ་ཏེ་འཛིགས་བྱེད་ཆེན་པོ་འཁོར་ཆོགས་གཞལ་ཡས་ཁང་དང་བཅས་པར་བསྟོད་པའི་རབ་ཏུ་བྱེད་པ་ངོ་མཆར་དབྱངས་ཀྱི་མཆོད་སྤྱོད། གསེར་ཁྲུང་སྐྱ་བྱང་གི་སྟོད་དེབ་ལག་འཛིན་ཆོགས་ལྷན་གསར་པའི་འཕྱུ་ཞལ། འཛིག་རྟེན་མིག་གྱུར་ལོ་ཆེན་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་རྣམ་ཐར་གསོལ་འདེབས་སོགས་བཞུགས།

གོང་དུ་གསལ་བ་བཞིན་དགྲིལ་དགོན་དུ་ཞབས་སོར་བཀོད་ནས་ཤིང་ཡོས། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༧

སྐྱེ་ ༥ ཆོས་ ༡༡ ཉིན་དཀྱིལ་དགོན་ཚོགས་སྤྱིར་སྤྲོད་མེ་ཙཱ་འབྲུ་ཁལ་ ༡༧༠ གནང་བས་མཚོན་
 གཞི་གསུམ་གྱི་ཚོག་དང་བསྐབ་པ་སློབ་གཉེར་སྤྱིར་གསོ་གནང་། བགྲས་ལྷན་དྲུག་རྒྱན་གཏོར་རྒྱས་
 མཚོན་དགོན་པའི་དབུ་སྒྲ་གནང་ནས་བདག་གཉེར་གཞིགས་སྤོང་མཛད། ཚུ་པག་གྱི་ལོ་ ༡༩༢༢ བསྐྱར་
 ལར་གོགས་ཆགས་དབང་གིས་ཀུན་གཞིགས་པཱ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་རྒྱ་མེགས་མ་གནང་གོང་བསམ་
 བཞིན་ཅི་མཛད་ལ་རང་དབང་མངའ་བརྟེན་པ་ལྷ་བྱའི་ལྷགས་བྲུ། གྱི་ལོ་ ༡༩༢༡ ལོར་ཞིང་བཟུང་། པཱ་
 ཆེན་སྤྱ་སྤེང་དགུ་པ་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མའི་ཞབས་ཀྱིས་མཚོག་སྤྱལ་སྤྱར་འབྲོན་གསོལ་འདེབས་སློ་གྲོས་
 བཟང་པོ་མ་བཙམས་པར་མཛད།

བཅོ་བརྒྱད་པ་སློ་བཟང་སྐབ་བསྐྱར་རིན་ཆེན་བཟང་པོའལ། སྤྱིས་མཚོག་པའི་བསྐྱོད་རྩི་རྩི་
 (༡༩༢༣-༡༩༢༧) ཞབས་ནི། བྱ་རྒྱ་གསུམ་སྤྲུག་ལོག་མའི་ཡལ་རྩི་རྩི་དང་ཡུམ་བལོད་ནམས་བྱ་འབྲིང་
 གཉིས་ཀྱི་སྤྲས་སུ་ཚུ་པག་སྐྱེ་བ་ ༡ ཆོས་ ༡༢ ཉིན་སྤྱ་འབྲུངས། ༧ རྒྱལ་དབང་སྤྱ་སྤེང་བཙུ་གསུམ་པ་
 ཆེན་པོ་དང་། ཀུན་གཞིགས་པཱ་ཆེན་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མ་བྱང་དང་སྤྱོས་སྤྱང་རྩི་རྩི་ཆེ་པོ་བཅས་ལྷ་སྤྱ་ཆོང་
 མས་དགོངས་པ་གཅིག་དུ་བབས་ནས་འབྲུལ་བྲལ་ངོས་འཛིན་མཛད། དགུང་ལོ་ལྷར་མེགས་དུས་སྤྱི་
 ཉི་དཀྱིལ་དགོན་དུ་གདན་ཞུས། དགུང་ལོ་དུག་ནས་བཟུང་དང་ཐོག་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་དྲུང་རམས་
 པ་སློ་བཟང་ཤེས་རབ་ལགས་ཀྱི་དྲུང་ནས་གསན་བསམ་གྱི་དབུ་བཙུགས། མ་སྤྱལ། ༡༩༢༩ ལོར་ཡལ་
 ཡུམ་གཉིས་སྐྱེ་བ་གཅིག་ནང་དགོངས་པ་རྩོགས།

ལྷགས་ཏ། ༡༩༣༠ ལོའི་དགུ་པ་ལྷ་བབས་ཉིན་གུ་གེ་ཁང་ཆོན་དང་། སྤྲུག་མོ། དཔེ་སྐབ། ལྷན་ཅི།
 གྲུ་ཆོང་ཅེ་ཤོད། བགྲས་མཐོང་། ཞེལ་ཤལ། གྲུ་དཔག་ཞུ་བཟོ་བ་སོགས་སྤྱིན་བདག་ཁག་བཅས་
 བསྐྱམས་ཏེ་པ་ལྷ་བཙུ་སྤྱོད་གྱིས་མེགས་བསུ་དང་བཅས་ཆོས་བྲུ་ཆེན་པོ་བཟླ་ཤིས་ལྷན་པོའི་གཞིས་
 ཤག་པན་ཁང་བཀའ་འབྲུར་ལྷ་ཁང་གི་སྤྱ་གོང་མའི་བཞུགས་བྲིང་མངའ་གསོལ།

ལྷགས་ལུག ༡༩༣༡ ལོར་ནང་གི་ཡོངས་འཛིན་སྤྱེ་པ་ཆོས་ལྷན་ལགས་དང་ཞབས་འབྲིང་བདུན་
 བཅས་ལྷ་སར་༧ རྒྱལ་དབང་སྤྱ་སྤེང་བཙུ་གསུམ་པའི་ཞབས་པད་དུ་རབ་བྱུང་སྤྱོམ་བཞེས་དང་གསར་

ལྷ་གར་སྤྱི་དཔྱོན་ལྷ་ཕྱུ་མ་ཡིན་ཏེ་གན་རྩི་མཆོག་ ༡༩༧༢ ལོར་དཀྱིལ་དགོན་པར་ཆིབས་བསྐྱར་བསྐྱེད་སྐྱབས་སྐྱབས་ལོ་
ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་དང་ལྷན་དུ་དཀྱིལ་དགོན་པའི་གཟིས་རྒྱུད་ནང་རྟེན་འབྲེལ་མཛད་སྒྲིལ་བཞུགས་གྲུལ་དུ་འཁོད་ལ།

The present Lochen Rinpoche and Shrimati Indira Gandhi during the ceremonial reception in
Lochen Rinpoche's private apartment at Key Monastery in 1972.

མཇལ་ནུ་བར་བཅར་པ་ལྷ་རྟོན་ལྷིང་སྐལ་བཟང་པོ་ཡུང་དུ་སྒྲོམ་མཇལ་སྐབས་ཡུལ་པ་དབྱེས་པའི་
ཐུགས་བཅེའི་གསུང་སྒྲོ་ཅི་རིགས་ཤེབས་པ་དང་སྐུ་མདུན་དུ་འབྱུལ་བ་བྱ་ནོམ་པ་བཏབ།

ལྷགས་ལྷག་དཔོ་ལྷའི་ཡར་ཆས་ཉིན་ཞོར་ལྷིང་སྐལ་བཟང་པོ་ཡུང་ནང་ཡུལ་པ་མགོན་
ལྷུ་དབང་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པའི་མདུན་ནས་ཆོག་ལྷ་པ་དག་ཚུལ་གྱི་བར་དཀྱིལ་གཅིག་དུ་ཞོད་པའི་
སྐལ་བཟང་དུ་བྱུར། ལྷ་སར་ངོ་ཤག་ནས་གཉིས། ཤེ་འབྲས་དགོ་གསུམ་བཅས་མཆོད་མཇལ་མང་
འབྱེད་བཏབ།

དེ་ནས་དཀྱིལ་ཁང་གྲུ་ཆང་སྟག་མོ་བ་དཀའ་ཆེན་སྒོ་བཟང་ཡོན་ཏན་སྤྱིའི་ཡོངས་འཛིན་དུ་

བསྟན་པས་གཙོས། དེ་མེས་ས་དོ་གདན་པ་དཀའ་ཆེན་སྒོ་བཟང་སྦྱིན་པ་དང་། སྦྱབས་མེ་པ་མོང་ཁ་
བུམས་པ་བསྟན་འཛིན་འབྲིན་ལས་ཀྱི་མཚོ། བྱ་བུལ་ནལ་འབྱོར་བ་དཀའ་ཆེན་སངས་རྒྱལ་དཔལ་
བཟང་། ཆོ་མཚོག་སྒྲིང་སྦྱུལ་སྦྱང་ག་དབང་སྒོ་བཟང་བསྟན་པའི་རྒྱལ་མཚན་དཔལ་བཟང་པོ། འབྲོང་
ཅེ་བ་མཚན་ཞབས་སྒོ་བཟང་བསྟན་འཛིན་དཔལ་བཟང་པོ། དུལ་ཅུ་མཚོག་སྦྱུལ་རིན་པོ་ཆེ་སོགས་
དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་རྣམས་ཀྱི་དྲུང་ནས་སྦྱར་མོང་རིག་གནས་དང་སྦྱར་མོང་མ་ཡིན་པ་མདོ་སྡུགས་
དང་བཅས་པར་གསན་བསམ་ཚུལ་བཞིན་དུ་བགྱིས་པ་དང་། རང་ལུགས་ཀྱི་དབང་ལུང་མན་ངག་བྲིད་
རྒྱན་རྣམས་ཀྱང་གསན་བཞེས་བསགས་སྦྱོང་ལས་རུང་སོགས་སྡུགས་རུས་བརྩོན་པ་ཆེན་པོས་ཉམས་
བཞེས་མཛད། དགྲུང་ལོ་བཅུ་དྲུག་ས་ཡོས། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༩ ལོའི་ལྷོ་བ་གཉིས་པའི་ནང་དབྱིད་ཆོས་དང་
པོར་རིག་ཆེན་ལ་མེབས།

ལུགས་འབྲུག་ ༡༩༤༠ ལོར་ཆོས་བླ་ཆེན་པོ་བཀྲ་ཤིས་ལྷན་པོ་བྲོགས་ཐམས་ཅད་ལས་རྣམ་པར་
རྒྱལ་བའི་སྒྲིང་གི་བསྐྱལ་བཟང་བྲམས་ར་ཆེན་མོར་མཁན་སྒོ་བ་དགེ་འདུན་གྱི་སྡེ་དང་བཅས་པའི་
དབུས་སུ་ལྷོ་པ་མི་ཆེན་གྱི་སྦྱ་སྦྱེ་དཔལ་ལྷན་མེད་གོ་དང་ལྷན་ཅིག་ཏུ་ལུང་དང་རིགས་པའི་དག་ཐེར་
ལེགས་པར་མཛད་པའི་སྒོ་ནས་བཀའ་བཅུའི་མཚན་བཏགས་བཞེས།

དེ་མེས་དཀའ་ཆེན་སྒོ་མ་ལགས་རིགས་ཀྱི་ཅོད་པན་དུ་བཞེས་པ་དང་རྒྱལ་བ་བླ་ཆེན་གྱི་སྦྱིག་
ཏུ་ཞུགས་ནས་སྡུག་ཆོག་བྲུག་ལེན་དབྱངས་རོལ་རྣམས་སྡུགས་སུ་རྒྱུད་པར་མཛད།

རྒྱ་རྒྱ། ༡༩༤༢ ལྷོ་བ་གཉིས་པའི་ནང་སྡུགས་བྱུར་རྒྱ་སྒོ་མ་བདར་པ་དཀའ་ཆེན་སྒོ་བཟང་བསྟན་
འཛིན་འཛིགས་མེད་དབང་ཕྱག་ནས་གསང་བདེ་འཛིགས་གསུམ་དང་དམར་པོ་སྒྲོར་གསུམ་གྱིས་
གཙོས་ཆོས་བཀའ་མང་པོ་གསན།

གཏིང་སྦྱེས་སྦྱུལ་སྦྱང་། མཁར་དོ་སྐལ་བཟང་ཐུབ་བསྟན་སྟན་བྲགས་རྣམ་གཉིས་སར་ནས་ ་
ཆོས་བཀའ་ཅི་རིགས་གསན།

༡༩༤༢ རྒྱལ་སྒྲའི་དམར་དོའི་ཆོས་བཞི་ཉིན་བརྟན་མཁས་ཀྱི་ཡོན་ཏན་གཉིས་དང་ལྷན་པ་

མཁན་པོ་འདུལ་བ་འཛིན་པ་ཆེན་པོ་ཕུར་ལྷོག་ཕུབ་བསྟན་བྱས་པ་ཚུལ་བྱིས་པ་བསྟན་འཛིན་དཔལ་
བཟང་པོའི་བྱང་ནས་བཀུས་ལྷན་ལོ་ཆེན་ལྟེ་བྱང་པན་ཁང་བཀའ་འབྱུང་ལྟ་བུ་བསྟུ་བ་བྱ་སྟེ་
དཔལ་ལྷན་མེད་གོ་དང་གནས་སྤྱིར་པ་དཀའ་ཆེན་ལྟོ་བཟང་བསྟན་འཛིན་ཕུར་དང་ལྷན་བྱ་བསྟན་རྟོགས་
ཀྱི་སྟེ་པ་ལེགས་པར་ཐོབ།

ཐིང་བ། ༡༩༧༧ ལོར་སྤྱི་ཉི་དཀྱིལ་དགོན་པར་གཞིས་བསྐྱོར་བྱ་མཁས་པ་སྟུ་
ཉུང་འབྱུངས་ཁང་དང་ཀ་གནས་ལྟེ་བྱང་པོགས་ལ་ཞབས་ཀྱིས་བཅགས་ནས་མེད་སྟེ་པོ་མོ་ཡོངས་ལ་
ཆོ་དབང་ལུང་བཅས་འདོད་ཆོས་ཀྱིས་རེ་བསྐྱོར་བར་མཛད།

མེ་ཁྱི། ༡༩༧༩ ལོར་ཀ་ནས་ལྟེ་བྱང་བཀུ་ཐིས་འབྱིལ་བྱ་མཁས་དབང་ཁྱ་སྟེ་མ་རིན་པོ་ཆེ་
བསྟན་འཛིན་རྒྱལ་མཆོན་མཆོག་ཆེད་གཉེར་གདན་ཞུས་ཀྱིས་དབུ་མ་འཕུག་པ་དང་། རྒྱལ་སྤྱས་ལག་
ལེན། བཟང་སྟོན། སྟོན་འཕུག་སོགས་ཀྱི་བྱིད་ལུང་དང་། རིག་གནས་སྟན་པག་མེ་ལོང་མའི་ལེུ་བར་པ་
དང་། ཕུས་ཏྲགས། དག་ཡིག་དག་སྟོན་སོགས་ཀྱི་བཀའ་བྱིད་ལེགས་པར་གསན།

ས་རྒྱང་། ༡༩༧༩ ལོར་མངའ་རིས་རོང་རྒྱུང་འཕུར་རི་དགོན་དང་། ལོ་ཆེན་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་
འབྱུངས་ཡུལ་གྱི་ཁང་རད་ནི་བཅས་ལ་ཐོབ་པ། ལྷག་པར་བྱ་ལོ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་གི་འབྱུངས་གཞིས་
རད་ནི་མཁར་བ་ཞེས་བྱས་རྒྱུ་མ་ཉམས་པར་ཡོད་པར་སྒྲེང་བ་དེ་དང་། རད་ནི་གཙུག་ལག་ཁང་དང་།
ཉི་ཡག་གཙུག་ལག་ཁང་། གཤེར་བྱང་སྟེ་བྱང་བཅས་ལ་ཐོབ་པ་ནས་དད་ལྷན་པོ་མོ་མེད་སྟེ་མང་པོར་
སྟུབས་འགོ་མེས་པ་བསྟེན་སྟོན་བྱ་འགོ་བས་ཆོ་དབང་དང་མ་ཁིའི་ལུང་དང་རྟོན་ལ་རབ་གནས་སོགས་
རྒྱལ་ནས་སྤེལ་ལྷན་ལས་འགོ་ཅན་ནམས་སྤྱིན་བོལ་ལ་བཀོད།

ཆུ་འབྲུག་ ༡༩༧༢ ལོར་བདེ་ལྷན་ཞིང་གི་མགོན་པོ་ཀུན་གཟིགས་པཎ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་སྟོང་ཡུལ་
བཀུས་ལྷན་ཆོས་ལྟེ་ཆེབས་བསྟུར་ཡོད་པ་མཁུན་རྗེས་དང་ཐོག་ཟངས་དཀར་དཀར་ཆ་དགོན་བྱ་
གདན་ཞུས་བཞིན་ཐོབ་པ། དེ་རྗེས་གར་ཞུ། མཆོ་བསྐྱེད། གནས་ཆེན་དོ་རྗེ་གདན་དང་། ར་ར་མི་སོགས་
ལ་མཆོད་འབུལ་དང་དན་སྟོང་སྟོན་གཏོང་རྒྱ་ཆེ་གནད། དེ་མཐུག་སྐར་ཏོག་ནས་བྱོ་པག་རྒྱལ་སོགས་

བརྒྱད་དེ་གདན་ས་ཆེན་པོ་བཀྲ་ཤིས་ལྷན་པོར་སྤར་ཡང་ནལ་སོར་འཁོད། མགྲོན་གཉིས་ཆེ་མོ་བརྒྱད་
ཀུན་གཟིགས་པའ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་སྤྱི་ཤེང་བཅུ་པའི་གཟིམ་ཆུང་མཇལ་ཁར་མཆའ་ལ་སྤྱི་གསུང་ཐུགས་
ཉེན་གཞན་ཡང་འབུལ་བ་བྱ་ནི་པའི་མཆོད་སྤྱིན་བསྟར་བ་དང་གསེར་ཞལ་མཇལ།

ཤིང་རྟ། ༡༩༡༥ ལྷ་ ༢ ཆོས་ ༥ ནས་བཟུང་བཀའ་སྤྱི་བདེ་ཆེན་པོ་བྱང་གི་བདེ་ཡངས་ཆེན་
པོར་ཀུན་གཟིགས་པའ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེས་དུས་འཁོར་དབང་ཆེན་དང་སྤྱིན་རས་གཟིགས་ཀྱི་དབང་ཆེན་
སྤྱ་གོན་དང་བཅས་པ་འདུས་ཚོགས་བྱིངས་དང་ལྷན་དུ་ཐོབ། དེ་རྗེས་ཀུན་གཟིགས་པའ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་
མཆོག་བཀའ་སྤྱི་ལོ་ཆེན་ལྷ་བྱང་གཟིམ་ཤག་ཕན་ཁར་དུ་གདན་ཞུས་ཀྱིས་བཀའ་འགྱུར་ལྷ་ཁང་གི་
བཞུགས་སྤྱིར་ཡེན་པས་སོར་བཞོད་དེ་དགའ་ལྷན་ལྷ་བརྒྱ་མ་དང་དཔེགས་བཅུ་མ་བཅས་ཀྱི་ལྷགས་
ལུང་ཞུས་ནས་མཆའ་ལ་སྤྱི་གསུང་ཐུགས་ཉེན་ལུལ་བ་དང་། གཟིམ་ཆུང་པོ་སོར་རབ་གནས་དང་
ཐུགས་སློན་མཇོད་པ་དང་དབྱེས་བཅུ་ཆེན་པོས་གསུང་མོལ་ཡང་ཡང་མཇོད་པ་སོགས་མདོར་ན་རྣམ་
གཉིས་ཐུགས་ཡིད་གཅིག་དུ་འདྲེས་པར་འགྱུར། ཤིང་ལུག ༡༩༡༥ ལྷ་བ་བརྒྱད་པའི་ནང་ལོ་ཆེན་རིན་
པོ་ཆེ་ནས་ཇི་ལྷར་གསོལ་བ་བཏབ་པ་བཞིན་ཀུན་གཟིགས་པའ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་བཀའ་སྤྱི་
དགོན་པའི་ཚོགས་ཆེན་འདུ་ཁང་དུ་སྤྱིན་གྱི་སྤོས་སྤྱ་དང་བཅས་ཚོགས་ཐེབས་གདན་ཞུས་ཀྱིས་
མཆའ་ལ་སྤྱི་གསུང་ཐུགས་ཉེན་དང་འབུལ་ཆོན་ཤིན་དུ་སྤྱུམ་མཐོ་བསྟར་འབུལ་དང་། འདུས་ཚོགས་སུ་
མང་ཇ་སྤྱི་འབྲེད་བྱ་ནི་པ་ལུལ་བར་མཇོད། རིང་པོར་མ་ཐོགས་པར་ཀུན་གཟིགས་པའ་ཆེན་རིན་པོ་
ཆེ་དབུས་སུ་ཆིབས་བསྟར་སྐབས་སུ་འང་ལྷན་བཅར་གྱིས་ཡུལ་དབང་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་སྤྱི་ཤེང་
བཅུ་བཞི་པ་ཆེན་པོའི་གཟིམ་ཆུང་སྤོས་མཇལ་དང་། ཇོ་ཤག་རྣམ་གཉིས་དང་གདན་ས་ཁག་ལ་ཐུགས་
སློན་དང་འབྲེལ་དེ་སྤྱ་མངའ་རིས་སྤོར་གསུམ་གྱི་དང་ཅན་སྤྱིན་བདག་རྣམས་ཀྱི་གསོན་གཤིན་གྱི་
འབུལ་བ་དང་། དབུས་གཙང་ཁུལ་གྱི་སྤྱིན་བདག་ཁག་གི་འབུལ་བ། ལྷག་པར་དུ་ལོ་ཆེན་ལྷ་བྱང་
གཟིམ་ཤག་ཕན་ཁང་གི་སྤྱི་ནང་དངོས་པོ་ཡོད་དོ་ཅོག་བཅས་པ་བར་མ་དོར་ཆུད་ཐོས་སུ་མ་བཏང་བར་
ཉེད་བཀུར་མང་འབྲེད་མཆོད་འབུལ་སོགས་མདོར་ན་དབུས་གཙང་དག་པའི་ཞིང་དུ་སྤོ་ཁ་ཇོགས་

འཇམ་གླིང་ཞི་བདེའི་དེད་དཔོན་ཆེན་པོ། འཇིག་རྟེན་གྱི་མི་སྡེ་དང་ཀུན་ཁྲབ་བྱམས་སྤྱིང་རྩེའི་ཐུགས་ལ་འཁྲུང་གྱི་ཤིང་
 ཉམི་སྣེ་ལ་བྱེད་མཁན། ཡགོང་ས་སྐུ་བས་མགོན་པོ་ཆུལ་དབང་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་གཟིགས་ཆེན་པོ་སྐུ་མེད་བཅུ་བཞི་
 བའི་ཞལ་ལྷན་དང་ལོ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་ལྷན་དུ་ ༡༩༩༩ ལྷི་ཆུ་ ༧ རྒྱུ་ཉི་རང་རིག་ཏུ་བསྐྱོན་པའི་སྐུ་པར་མཐོང་
 གྲོལ་རིན་པོ་ཆེ།

H.H. the 14th Dalai Lama and the present Lochen Rinpoche, July 1996, at Rangrik, Spiti.

རྩོགས་པར་འཕྱུར་པ་མེད་པའི་སྐོ་འཕར་ཡངས་པོར་བྱེ་བར་མཛད་ནས་མཆོད་སྤྱོན་བསྟར་ནས་ཐུགས་
 སྐྱོབ་དེ་བའི་ཚུལ་མཛད།

མེ་སྤྲེལ། ༡༩༧༩ ལྷ་ ༡ ཆོས་ ༡༧ ཉིན་དཀྱིལ་དགོན་པར་བྱིར་ཕེབས་མཛད།

མེ་བྲ། ༡༩༧༧ ལྷ་ ༡ ཆོས་ ༧ རོགས་པ་ཚུ་ཆོད་ ༡༠ ཐོག་དཀྱིལ་དགོན་པར་དགོངས་པ་ཆོས་
 དབྱིངས་ཀྱི་ངོ་བོར་གཤེགས་སོ།

སྤྱི་ཉི་དང་ཁྲ་ལྷས་གཙོས་མངའ་རིས་ཁྲལ་དང་། དབྱུས་གཙང་ཁྲལ་དུ་པ་ཆུལ་དབང་ཐམས་ཅད་

མཁུན་པ་དང་། ཀུན་གཟིགས་པའི་ཆེན་རིན་པོ་ཆེས་ནས་གཉིས་ཀྱིས་གཙོས་རིས་མེད་སྤྱི་ཆེན་ནས་ས་
 དང་། གདན་ས་བཀའ་ལླན་གཙོས་ཆོས་སྤྱི་ཁག་བཅས་ལ་དགོངས་ཚུགས་མཆོད་འབུལ་གྱི་ཆེད་སྦྱབ་
 ས་ཀྱི། ༡༩༧༤ ལོར་དཀྱིལ་དགོན་པའི་གྲོ་མའི་དཀའ་ཆེན་བཀྲ་ཤིས་དོ་རྩེའལ། གློ་བཟང་རྒྱལ་མཆོན་
 ཀྱིས་ཐུགས་འཁུར་བསྐྱམས་ནས་དཀྱིལ་དགོན་དུ་སྐྱུ་གཏུང་ལྷ་ཁང་གསར་དུ་བཞེངས་གནང་མཛད་
 པ་དང་། དེ་ལོ་ནས་བཟུང་རྒྱལ་བསྐྱེད་ནས་གནས་བར་ལོ་ལྷ་རྩ་བ་དང་པོའི་ཆོས་ ༧ ནས་བཟུང་ཆོ་
 འབུལ་སྤོན་ལས་དང་སྐོ་བསྐྱེད་དགོངས་ཚུགས་སུ་ཉིན་བརྒྱུན་གྱི་མཆོད་རྒྱན་གསར་དུ་བཅུགས་གནང་
 པ་སོགས་ནས་ཐར་རྒྱལ་པ་དཀའ་ཆེན་བཀྲ་ཤིས་དོ་རྩེའལ་མཛད་པའི་ནས་ཐར་དང་ཀ་སྐྱབ་ནས་ཁྱུ་
 སྐྱ་པ་མཐར་ཕྱིན་ཟླ་ལྷན་བཏོན་འགྲེམས་གནང་བའི་ཡུལ་སྤོགས་སོ་སའི་གསར་འབྱུང་མེ་ལོང་བཅས་
 ལ་གཟིགས་པར་མཛོད།

ད་ལྟ་འཛོལ་གནས་ལོ་ཆེན་སྤྱི་མེད་བཅུ་དགུ་པ་བསྐྱེད་འཛིན་སྐུལ་བཟང་རིན་ཆེན་ནི།

རི་ལྷ་རྒྱན་གཟིགས་པའི་ཆེན་སྐྱུ་མེད་བཅུ་པ་རྩེ་བཅུན་གློ་བཟང་འཕྲིན་ལས་ལྷན་གྲུབ་ཆོས་ཀྱི་
 རྒྱལ་མཆོན་ཞབས་ (༡༩༥༤-༡༩༧༩) ཀྱིས་ལོ་ཆེན་མཆོག་སྐུལ་སྦྱར་འབྲོན་གསལ་འདེབས་བསྐུལ་
 བཟང་ནས་འདྲེན་མ་ཞེས་པ་མཛད་པས་ཐོག་ཡེ་ཤེས་གཟིགས་དཔྱད་གྱི་དོ་རྩེའི་བཀའ་ལྟར་བདག་པ་
 མེབས་སྒོར། དམ་པ་ཉིད་ཀྱི་ཡང་སྐུལ་མངའ་རིས་སྤོགས་སུ་བལྟམས་ངོ་ཤར། ཞེས་མ་འོངས་སྤོན་
 གཟིགས་བཞིན་རབ་བྱུང་བཅུ་དྲུག་པའི་ལྷགས་ལྟར། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༡ ཕྱི་ཟླ་ ༡༢ ཆོས་ ༡༠ ཉིན་ཁྱུ་སྐྱ་
 མཁར་དུ་སྐྱུ་འཁུངས། དགུང་ལོ་ལྷ་འི་ཐོག་ཤིང་སྐུལ། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༣ ལོར་ཕགོང་ས་སྐབས་མགོན་རྒྱལ་
 དབང་ཐམས་ཅད་མཁུན་པ་སྐྱུ་མེད་བཅུ་བཞི་པ་ཆེན་པོ་མཆོག་གིས་ལོ་ཆེན་གོང་མའི་ཡང་སྤྱིད་དུ་
 འཁུལ་བུལ་ངོས་འཛིན་མཛད། དགུང་ལོ་བཅུར་མེབས་པ་ལྷགས་ཀྱི། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༠ ལྒྱལ་བ་ཐམས་
 ཅད་མཁུན་པའི་བཀའ་འབྲེལ་བཞིན་སྤྱི་གས་བཅར་ནས་གྲུ་པན་བདེ་ལེགས་བཤད་མྱིང་དུ་དཀྱིལ་
 དགོན་དཀའ་ཆེན་བཀྲ་ཤིས་དོ་རྩེ་མཆོག་དང་། དགའ་ཤར་ལྷ་ཉི་རིན་པོ་ཆེ་བྱང་ཆུབ་ཆུལ་ཁྲིམས་ནས་

ལོ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་ ༡༩༩༤ ཟ࿳་ཟླ་ ༡༢ ཚེས་ ༡༠ ཉིན་སིམ་ལང་བསྐྱོན་པའི་སྤྱི་པར།

The present Lochen Rinpoche, 10th December 1998, Shimla

གཉིས་ཀྱིས་གཙོས་ཡོངས་འཛིན་སྒྲིམ་ནས་པའི་ཞབས་ལ་གཏུགས་ནས་གསན་བསམ་དབྱ་
 འཛུགས་བསྐྱངས། ཤིང་ལྷག ༡༩༩༩ ལོར་མས་སོར་སྒྲེལ་གོ་བ་དུ་བྱེས་ཀྱི་བཀའ་ལྷན་དགོན་དུ་ཆོས་
 ཞུགས་སྤར་ལུགས་མཛད་སྒོ་འཐུས་ཚད་དང་འབྲེལ་གདན་ས་སེར་འབྲས་དགའ་གསུམ་དུ་བསྟེན་
 བཀའ་ཟབ་རྒྱས་ཞུས། ཟ࿳་ཟླ་ ༡༩༩༩ ཉིན་ཤིང་ལྷག་ ༡༩༩༩ བར་བཀའ་འབྲེལ་བཞིན་

བཞུགས་མྱེད་རྩ་ལའི་རིགས་ལས་སློབ་གྲུགས་ནས་སློབ་གཉེར་དུས་ཕྱིན་གནང་ཏེ་ས་
༩། ༡༩༧༤ ལོར་རིགས་སློབ་ཁྲིའུ་ནས་བྱེས་ཀྱི་གདན་གསུམ་བཀུས་ལྷན་བཅས་བར་གྱུ་སློབ་དམ་
འཛོག་མཛད། མཐར་རིགས་སློབ་ནས་ཤིང་གྱི་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༥ ལོར་དབྱ་མ་རབ་འབྲུམས་པ་ཡང་ཅེ་
བྱུང་འཁྲེང་བཞེས། ལྷགས་གྱི་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༠ ནས་ཤིང་གྱི་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༥ བར་ཡོང་ས་ལྷུ་བས་མགོན་
ལྷུ་ལ་དབང་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་མཆོག་དང་། ལྷུ་ལི་ཡོངས་འཛོན་སྐྱ་བཤེས་སྐྱབས་མེ་དགའ་བྲི་སྒྲིང་
རིན་པོ་ཆེ། ལྷུ་ལི་ཡོངས་འཛོན་སྐྱ་གཞོན་སྐྱབས་མེ་བྲི་བྱང་རིན་པོ་ཆེ། ལྷུ་ལི་མཆོན་ཞབས་སྐྱབས་མེ་
གསེར་སློབ་གདུང་སྐས་རིན་པོ་ཆེ་སོགས་ནས་དབང་ལུང་མན་ངག་བྲིང་ལྷན་སོགས་གནད་སྤྲོད་ཐོབ།

༡༩༧༩ ནས་ ༡༩༧༥ བར་དགུན་རེ་བཞིན་ལྷ་གར་ལྷོ་ཕྱོགས་མོན་ལྷོ་དགའ་ལྷན་ཤར་ཅེར་མདོ་
ལྷགས་གཉིས་ལ་གསུན་ལྷོང་ཐབ་ནན་གནང་། མོས་བསམ་མི་མཛད་སློབ་རགས་ཅམ་སྒྲིང་མེས་བྱ་བ་
ལས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་འཕུ། ལྷོ་ཆོགས་ལ་ཕྱི་ལྷ་སྐྱབ་པའི་སློབ་རོབ་བལྟས་ལྷ་བར་བྱ་ལྷེ།

སྐྱ་འབྲུངས་ནས་བཅུང་ཁྱའི་ཀ་ནམ་དགོན་གཞན་པན་ལྷིང་གི་ལྷ་བྱང་བཀུ་ཤིས་འབྲིལ་གྱི་
གཙོ་བདག་མཛད་སྐས་དང་། ལྷ་ལྷང་། ༡༩༧༩ ནས་ད་ལྟ་བར་ལྷ་གར་ལྷོ་ཕྱོགས་ཀར་རྒྱ་ཏ་ཀ་མངའ་སྡེ་
ནང་ཡོད་བཀུ་ཤིས་ལྷན་པོ་ཆོས་ལྷེ་སློབ་གཉེར་ཁང་གི་ཆོགས་གཙོ། མེ་སྐྱལ། ༡༩༧༧ ནས་ད་ལྟ་བར་
དཀྱིལ་དགོན་པའི་ངེས་ལྷོན་པ། ལྷགས་བྱ། ༡༩༧༡ ནས་ད་ལྟ་བར་དཀྱིལ་དགོན་ནང་པའི་རིག་གཞུང་
ཆོགས་པའི་ཆོགས་གཙོ། ལྷ་གྱི། ༡༩༧༢ ནས་ ལྷ་བྱ། ༡༩༩༩ བར་ལྷ་རྒྱ་བྱང་ལྷ་ཆེན་པོའི་ཆོགས་པ་
དབྱ་བརྟེས་ཀྱི་ཆོགས་གཙོ་དང་པོ། མེ་སྐྱལ། ༡༩༧༩ ནས་ད་ལྟ་བར་ལྷུ་ལ་ཕྱི་ལི་གསར་བར་རྟེན་གཞི་
བྱས་པའི་འཕགས་བོད་མཛད་འབྲེལ་ཆོགས་པའི་ཆོགས་གཞོན། ས་འབྲུག་ ༡༩༧༧ ནས་ད་ལྟ་བར་ལྷུ་
ལ་ཕྱི་ལི་གསར་བར་རྟེན་གཞི་བྱས་པའི་ཉི་མ་ལ་ཡ་ནང་པའི་རིག་གཞུང་ཆོགས་པའི་ཆོགས་གཙོ། ས་
སྐྱལ། ༡༩༧༩ ནས་ ཤིང་པག་ ༡༩༩༥ བར་ཀུན་གཟིགས་པམ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེའི་ཡང་སྤྱིང་འཆོལ་ཞིབ་
ཆོགས་ལྷང་གི་ཆོགས་གཙོ། ༡༩༩༥ ནས་ད་ལྟ་བར་ལོ་རྒྱ་བ་རིན་ཆེན་བཟང་པོའི་ཐེབས་ཙ་ཆོགས་
པའི་དབྱ་བརྟེས་མཁན་དང་ཆོགས་གཙོ་གཅིག་ལྷོགས། ས་སྐྱལ། ༡༩༩༧ ནས་ད་ལྟ་བར་ཉི་མ་ཅལ་

མངའ་སྡེའི་སྤྱི་ཉི་ཁྲབ་ཁོངས་རམ་མཐའ་སྤྱི་ཚོགས་བདེ་དོན་གྱི་སློབ་སྦྱོན་པའི་མཆན་གནས་བཞེས་
སྤྱུག་ས་སྟག་༡༩༩༤ ནས་བཟུང་ཉི་མ་ཙམ་མངའ་སྡེའི་སྤྱི་ཉི་ཁྲབ་ཁོངས་དཀྱིལ་དགོན་པར་ལྷགས་
འབྲུག་སྤྱི་ལོ་ ༢༠༠༠ ལོར་བཀའ་བློན་སྤྱི་ལོ་དུས་འཁོར་དབང་ཆེན་གོ་སྒྲིག་ཚོགས་ཚུང་གི་ཚོགས་
གཙུག་གི་སྤྱུགས་འགན་བསྐྱམས་སྤྱི་དང་།

ད་དུང་སྤྱི་ནང་སྤྱི་ཚོགས་གང་སར་ལྷགས་གཉིས་ཀྱི་གནང་སློབ་སྤྱི་ཉི་དང་ཁྱའི་ཡུལ་མི་དང་
ལྷན་མེར་སྤྱི་སྤོང་བྲག་མང་པོས་གསོལ་བ་བཏབ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་ནས་ལོ་ལྟར་
གསུང་ཆོས་དང་། བཀའ་དབང་། དེ་བཞིན་ཆོས་སྤྱོད་སྤྱི་ཚོགས་པ་ལོ་འཁོར་མོ་ཡུག་ཏུ་སྤེལ་
བཞིན་དུ་མཆིས།

ལ་དྲགས་དང་། གར་ཞུ་ཀྱལ་ལྷ། མ་རྒྱ་ལྷ། ཇམ་སྤྱ་ཀམ་སྤྱིར་མངའ་ཁོངས་པལ་དྲར་། ཨ་ཏུ་རྒྱ་
ཙམ་མངའ་སྡེ། འབྲས་ལྗོངས་མངའ་སྡེ། དེ་བཞིན་རྩི་མེད་མཆོག་སྤྱི་ལོ་དང་ལྷན་མེར་སྤྱི་སྤོང་
བྲག་མང་པོས་གསོལ་བ་བཏབ་པ་ལ་བརྟེན་ནས་གོང་གསལ་བཞིན་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་ནས་གསུང་
ཆོས་དང་། བཀའ་དབང་། ཆོས་སྤྱོད་སྤྱི་ཚོགས་པ་དུས་དང་བསྟན་ཉི་སྤེལ་བཞིན་པ་རེད།

སྤྱོད་སྤྱི་ཚོང་ས་ཟངས་དཀར་ཡུལ་མི་དང་ལྷན་རྒྱལ་སྤྱི་ལོ་དང་ལྷན་མེར་སྤྱི་སྤོང་
གོང་ཞུས་མཇེད་འཕྲིན་རྒྱལ་སྤེལ་བཞིན་དུ་གནས།

ཤིང་ཕག་༡༩༩༧ ཏུ་ཤི་རྒྱ་ཐེག་ཆེན་ཆོས་ཚོགས་ཀྱིས་བསྐྱུལ་ངོར་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་ནས་གནས་
ཆེན་རྩི་མེད་གདན་དུ་ཀྱལ་སྤྱིའི་ནང་ཆོས་ཉམས་ལེན་པ་ཆད་མཐོར་སོན་པ་ཁག་ཅིག་ལ་ཟབ་རྒྱས་ཀྱི་
གསུང་ཆོས་བསྐྱུལ།

ད་ནི་མཆན་འཛིན་རྒྱང་པ་ཙམ་མིན་པར་བྱ་བར་དངོས་སུ་ཞུགས་ནས་བྲག་བསྟར་དང་ཉམས་
སྤོང་ཡོད་རིགས་རང་གི་ཤེས་ཆོད་ཅིག་བཏོད་ན།

དང་ཐོག་ས་རྒྱ། ༡༩༧༤ ནས་ཤིང་ཁྲང་། ༡༩༧༥ བར་རྒྱ་གར་ཉི་མ་ལ་ནང་པའི་སྤྱི་ཚོབ་མཇེད་
དེ་ནི་བའི་ཆེད་དུ་ནང་པའི་བགོ་སྤོང་རྒྱལ་སྤྱི་ལོ་དང་ལྷན་མེར་སྤྱི་སྤོང་ཐེངས་མང་ཞུགས་པར་མཇེད།

༡༩༧༤ ལྷུ་ལ་ས་ལྷེ་ལིང་འཚོགས་པའི་ལྷུ་ལྷིའི་ནང་པའི་པགྱེ་ལྷེ་གི་སྐུ་མགྲོན་གྱི་གཙོ་བོར་ཐེབས།

ཐེང་གྱི། ༡༩༧༥ ལྷུ་ལ་ས་ལྷེ་ལིང་འཚོགས་པའི་ཞི་བའི་ཆེད་དུ་ལྷུ་ལྷིའི་པགྱེ་ལྷེ་གི་ཚོགས་གཙོ།

ཐེང་ཐེང་། ༡༩༧༥ ལ་དུགས་ལྷེ་དབུས་ནང་པའི་ཆེས་མཐོའི་གཙུག་ལག་སྐོབ་གཉེར་ཁང་གིས་གོ་སྐྱིག་མཛད་པའི་ལྷ་གར་ལྷུ་ལ་ཡོངས་ནང་པའི་པགྱེ་ལྷེ་ཚོགས་འདུར་སྐུ་མགྲོན་གཙོ་བོར་བྱས།
༡༩༧༥ ལོའི་སེ་ལྷུ་ཁབ་དུ་འཚོགས་པའི་ཞི་བདེའི་དོན་དུ་ནང་པའི་པགྱེ་ལྷེ་དེར་ལྷ་གར་ཉི་མ་ལ་ཡ་ནང་པའི་སྐུ་ཚབ་མཛད་དེ་ཚོགས་བཅར་གནང་།

མེ་སྒྲག ༡༩༧༦ ཨ་མི་རི་ཀའི་མི་ལ་དེལ་མི་ཡའི་ལྷུ་ཁབ་གྱི་དངོས་རྟིང་བར་མཛོད་ཁང་དུ་བོད་གྱི་ཚོས་དང་འབྲེལ་བའི་དངོས་རྩས་རྣམས་གྱི་དཀར་ཆག་བཟོ་འགྲོད་མཛད།

ལྷ་སྐྱེལ། ༡༩༩༢ ལྷུ་ལ་ས་ལྷེ་ལི་ཆེས་མཐོའི་གཙུག་ལག་སྐོབ་གཉེར་ཁང་དུ་འཚོགས་པའི་སེམས་ཅན་པའི་ལྷ་བའི་སྐོར་པགྱེ་ལྷེ་ཚོགས་འདུར་བྱས་ནས་གསུང་བཤད་དང་ཆེད་ཅོམ་སྒྲེལ།

མེ་གྱི། ༡༩༩༥ ཀར་ན་རྒྱ་ཀ་མངའ་སྡེ་འདོད་ལྷ་སྐྱིང་བོད་མིའི་གཞིས་སྤྱར་དུ་ལོ་རྒྱུ་བའི་ན་ཆེན་བཟང་པོ་དང་། ལྷ་སྐྱེལ་ལེ་ཐོས་འོད་ཟུང་གིས་ཕྱག་བཏབ་པའི་ཐོ་ལིང་དབལ་དཔེ་མེད་ལྷན་གྱིས་ལྷུ་ལ་པའི་གཙུག་ལག་ཁང་མི་ལོ་ཆེག་སྟོང་འཁོར་བའི་དུས་དྲན་སྤྱང་བཅིའི་མཛད་སྟོར་པ་ཀར་ལོས་སྐུ་མགྲོན་གཙོ་བོའི་གསུ་བྱས་སུ་བྱས་པར་མཛད། ཕྱགས་མཆོངས་ལོ་དེ་གར་ཉི་མ་ཅལ་མངའ་སྡེ་གཞུང་གིས་གོ་སྐྱིག་གནང་བའི་སྤྱི་ནི་ཏྲ་པོ་ལྷུག་ལ་ལྷན་གྱི་དགོན་པའང་གོར་གསལ་ལྷར་མི་ལོ་ཆེག་སྟོང་འཁོར་བའི་དུས་དྲན་སྤྱང་བཅིའི་མཛད་སྟོར་མགྲོན་གྱི་གཙོ་བོར་བྱས།

མེ་གྱི། ༡༩༩༥ མེ་དེ་རི་ཀ་ནོའོ་མན་ཐེབས་ཅ་ཚོགས་པས་འཇར་མན་འབོན་དུ་གོ་སྐྱིག་མཛད་པའི་ལྷུ་ལྷིའི་བོད་དོན་ལུ་བསྐྱར་ལྷན་ཚོགས་གཉིས་པར་ཉི་མ་ལ་ཡ་ནང་པའི་སྐུ་ཚབ་མཛད་དེ་ཚོགས་བཅར་གནང་།

ས་ན། ༡༩༧༤ ནས་བཟུང་ལོ་ལྷར་དབུར་རེ་བཞིན་སྐྱོང་ཡུལ་དཀྱིལ་དགོན་དུ་ཞབས་སོར་འཁོར་

ནས་ཁྱུ་དང་སྤྱི་ཉིད་བལྟན་འགྲོར་སྤན་པའི་མཛད་བཟང་སྦྱང་མུས་དང་། ལྷག་པར་དུ་དེ་ལོར་བ་བྱུང་
 བཅུ་བདུན་པའི་ལྷགས་འབྲུག་གི་ལོ་སྤྱོད་ཚེ་གཉིས་པ་གསར་པའི་མགོ་མོ་སྟེ། ༡༠༠༠ གྱི་ཟླ་ ༡ ཚེས་
 ༢༧ རས་བཟུང་གྱུ་གར་དབྱས་གཞུང་གི་རྒྱལ་ནང་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་འཕུས་མི་སྟེ། དབྱས་གཞུང་
 ལྷར་ན་བྱུང་ཆེ་དང་མངའ་སྡེའི་དབང་དུ་བཏང་ན་སློན་ཆེན་ཞིག་གི་གོ་གནས་སྒྲུལ་བར་བཞེན་གྱུ་གར་
 ནང་གི་མཐའ་མཚམས་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་དང་ཆོས་བརྒྱད་ནང་པ་ཙམ་དུ་མ་ཟད་བཙན་བྱོལ་བོད་
 གཞུང་དང་ཉམ་ཆུང་མི་དམངས་ཡོངས་ལ་གཞིགས་དོགས་མཐུན་འགྱུར་ཞོར་འདེགས་མཛད་བཟང་
 བསྐྱུང་བཞིན་པའོ།

དེ་ནི་ཞར་བྱུང་འབྲོས་དོན་མདོར་ཙམ་ཞིག་ཀྱང་བཛྲོད་པར་བྱ་སྟེ། ལོ་ཆེན་རིན་པོ་ཆའི་སྤྱི་ཕྱིང་
 བགྲང་འབྲེན་བཙི་སྤངས་ད་ལྟ་འཆོ་གཞུས་མཆོག་དེར་བཅུ་དགུ་དང་ཉེར་གཅིག་བཙི་སྟོལ་གཉིས་
 འདུག བཅུ་དགུ་བགྲང་འབྲེན་བཙི་སྤངས་ནི་གོང་དུ་ཇི་ལྟར་བཏོད་པ་བཞིན་དང་། ཉེར་གཅིག་བཙི་
 མཁན་དག་གིས་ལོ་ཆེན་སྤྱི་ཕྱིང་བཅུ་བདུན་པ་དང་། བཙེ་བརྒྱད་བར་སྤྱི་ཕྱིང་གཅིག་སྤྱི་ན་ཆུང་བྱ་ནས་
 འདས་པ་དང་། སྤྱགས་མཆུངས་སྤྱི་ཕྱིང་བཙེ་བརྒྱད་པ་མེ་བྱ། ༡༩༧༧ བོད་ཟླ་དང་བོད་ཚེས་ ༧ ཉིན་ཞིང་
 བཅེས་ནས་ད་ལྟ་འཆོ་གཞུས་སྤྱི་ཕྱིང་བཅུ་དགུ་པ་ལྷགས་སྤང་། ༡༩༩༡ གྱི་ཟླ་ ༡༢ ཚེས་ ༡༠ ཉིན་སྤྱི་
 འབྲུངས་པའི་བར་དེར་ལོ་ངོ་ལྔའི་ནང་ད་ལྟའི་སྤྱི་ཕྱིང་གི་སྤྱི་གཅེན་ས་བྱི་ལོ་པ་ཐུབ་བལྟན་དོ་ཇི་ཞུ་བ་
 ཆུང་དུས་འདས་པ་དེ་དང་།

མངའ་རིས་རོང་ཆུང་སྤྱི་བ་སྤྱི་ད་བྲག་སྤོད་ཀྱི་པ་རིག་འཛིན་སྤྱི་ན་སྟོལ་དང་མ་ཆོ་རིང་གཡུ་
 འཛོམས་གཉིས་ལ་བྱ་གཅིག་ས་བྱི་གྱི་ལོ་ ༡༩༧༤ ལོར་གསེར་བྲང་སྤྱི་ཕྱིང་དུ་སྤྱི་འབྲུངས། འབྲུངས་
 སྤྱི་བས་སྤྱི་ཕྱིང་དགོན་པར་འཇའ་མེངས་གསུམ་བྲག་པ་དང་། འཇའ་ལོད་ཀྱི་གར་ཐུབ་པ་སོགས་ངོ་
 མཚར་གྱིས་ལྟས་མང་དུ་བྱུང་བ་གསེར་བྲང་སྤྱི་ཕྱིང་དང་འཕུར་རི་དགོན་ཡུལ་སོགས་ཆང་མས་
 མཐོང་། གསེར་བྲང་དགུ་ལྷས་ལོ་ཙཱ་རིན་པོ་ཆའི་ཡང་སྤྱི་དུ་ངོས་འཛིན་བཀའ་ལླུང་ཐེབས། གསེར་

ཁྱེད་ཀྱི་ཕྱི་ནང་ལོ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་སྐུ་གོང་མའི་༧་ཀྱི་ལོ་མོགས་སྐུའི་ཉེར་སྐྱེད་ནས་ལོ་ལོ་འཛིན་གྱིས་
འདི་དཔེ་ཡིན། འདི་ཡང་དཔེ་ཡིན་ཟེར་བ་བྱུང་། ༡༩༩༠ ལོར་བཙན་བྱོལ་དུ་འབྱོར་ནས་སིམ་ལ་ཀུ་སུམ་
ཤིར་གྱི་བསྐྱོན་གྱིས་ཞིང་བཟུང་སོ་ཞེས་རིང་ཆུང་སྲིབ་སྦྱིད་ཁང་གསར་དགེ་སློང་སློ་བཟང་ཡོན་ཏན་གྱི་
བཟེད་བྱང་ལས་སྦྱང་བསྐྱུས་ཤིག་ཤུས་པ་བཅས་གོང་འཁོད་ཆུང་སྲིད་གཉིས་པོ་ཡང་སྦྱེ་ཕྱིར་གཅིག་དུ་
བཅི་སྒོལ་འདུག།

ཡང་སྦྱི་ཉི་དང་། ཁྱེད་ཀྱི་ས་འབྲེལ་མངའ་རིས་པའི་རོ་མཚར་དག་སྤང་གི་སློན་ས་སྤྱོད་བཤད་
སྒོལ་དང་བཞེད་ལྷན་དུ་སོ་རྩྱག་གསུམ་འབྲེལ་གྱི་ཆུ་པ་རི་ཡར་བུད་བུ་ལའི་ཕྱོགས་ཀྱི་གསུམ་ལ་
མཁར་ཞེས་བྱ་གར་ཕྱོགས་ལ་ཡོད་པའི་བྲག་བྲུམ་མཐོན་པོ་སིས་མི་དགོས་སྐྱས་རིང་བཙུགས་ཀྱང་
མི་ཉེ་བ་པ་ཞིག་གི་ལོགས་སུ་ལོ་ཆེན་སྦྱེ་ཕྱིར་རེ་སྐུ་འབྱུངས་པ་དང་གཡུང་དྲུང་ལྟ་བུའི་རི་མོ་མེར་པོ་
རང་བྱུང་གིས་འབྱར་དོད་གསལ་གྱི་ཡོད་འདུག ཉེ་བའི་ཆར་ཤིང་གི། ༡༩༩༧ ལོར་ཁྱེད་ཀྱི་ཁ་ཐོ་རའི་ཆོང་
པ་ཤར་ཀར་གྱིས་བྲག་ལོགས་དེར་རི་མོ་ཉེར་གཉིས་དངོས་སུ་བཅིས་བྲངས་སྐབ་པ་བྱུང་འདུག།

མངའ་རིས་པ་བགྲུས་རབས་དག་གིས་ལོ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་སྐུ་བཟུམས་མིན་གྱི་བརྟག་པའང་
བྲག་ལོགས་དེར་རི་མོ་གསར་པ་ཐོན་ཡོད་མིན་བལྟ་སྒོལ་ཡོད་འདུག།

ཕ་ཆེན་སློ་བཟང་དཔལ་ལྷན་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་མཛད་པའི་ལོ་ཆེན་སྐུལ་སྐུ་སློ་བཟང་བཟུན་འཛིན་
རྒྱལ་མཚན་གྱི་འབྱུངས་རབས་གསལ་འདེབས་བརྟན་བརྟགས་སློན་ཚིག་ལྟར་ན་འབྱུངས་རབས་དང་
སྐུ་ཕྱིར་ན་རིམ་ནི།

དང་པོ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔལ་ཆེན་པོ་ཡུལ་སྦྱོང་། གཉིས་པ་རིན་ཆེན་བཟང་པོ་གསུམ་པ་གྲུབ་
མཚན་ཨ་ཡུ་པ། བཞི་པ་རིག་འཛིན་གྲ་ལོ། ལྔ་པ་དག་དབང་ཆས་འཕེལ། བྱུག་པ་ཆས་དབྱུངས་
(དབང་) བྲགས་པ། བདུན་པ་དག་དབང་བརྒྱ་བྱིན། བརྒྱད་པ་དགེ་ལེགས་བསམ་བླུག་། དགུ་པ་སློ་
བཟང་དཔལ་འབྱོར། བརྒྱ་པ་སློ་བཟང་བཟུན་འཛིན་རྒྱལ་མཚན་བཅས་གསལ་བ་དང་།

ཡང་སྦྱི་ཉི་དགྱིལ་དགོན་པའི་ཀྱི་མའི་དཀའ་ཆེན་སློ་བཟང་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་བཞོད་པའི་ལོ་ཆེན་

ཆོས་འབྱུང་བོ་སེར། ཀུན་གཟིགས་པམ་ཆེན་དཔལ་ལྷན་ཡེ་ཤེས་མཛད་པའི་ལོ་ཆེན་ན་རིམ་གྱི་འབྱུངས་
 རབས་གསོལ་འདེབས། ས་དྲོར་གདན་པ་དཀའ་ཆེན་སྟོ་བཟང་བཟོད་པས་མཛད་པའི་གདན་ས་བཀྲ་
 ཤིས་ལྷན་བོའི་བྲི་འཛིན་དཀྱིལ་ཁང་ལེགས་བཤད་སྟོག་པའི་སྤྱིང་གི་བྲུ་ཆང་གི་བྲི་འཛིན་ནམས་ཀྱི་
 མཆན་བྱང་ནོར་བྱའི་བྲེང་བ། ལོ་ཆེན་སྤྱིང་བྲེང་གི་རྟེན་རྟིང་གས་སུ་བཞུགས་པའི་པལ་ཆེར་ ༡༩༣༠ ལས་
 མས་སུ་ཆོས་ལྷེ་ཆེན་པོ་བཀྲ་ཤིས་ལྷན་པོར་གྱུ་གེ་དཔོན་ནམ། ལྷ་བྲིས་ཆེན་མོས་བྲིས་མཛད་འབྱུངས་
 རབས་ཞལ་ཐང་བཅུ་དགུ། དཀྱིལ་དགོན་གྱི་མོའི་དཀའ་ཆེན་སྟོ་བཟང་གྱུལ་མཆན་གྱི་བཀོད་པའི་ལོ་
 ཆེན་སྤྱིང་ན་རིམ་གྱི་མཆན་ཐོ་དང་ལོ་ཆེན་སྤྱིང་རབས་བཅོ་བརྒྱད་པའི་རྩན་མོང་བྱའི་ནམ་ཐར།
 ༡ གྱུལ་བའི་ཡོངས་འཛིན་སྤྱི་གཞོན་སྤྱི་བས་རྗེ་བྲི་བྱང་རིན་པོ་ཆེ་སྟོ་བཟང་ཡེ་ཤེས་བཞུན་འཛིན་གྱི་
 མཆོས་མཛད་པའི་ལོ་ཆེན་ན་རིམ་གྱི་འབྱུངས་རབས་གསོལ་འདེབས་རེ་སྟོར་ནོར་བྱའི་དོ་ཤལ། དཀྱིལ་
 དགོན་གྱི་ལྷོ་ཤར་དོ་རྗེ་ཆོ་བཏན་གྱིས་མཛད་པའི་སྤྱི་ཉི་ཤུགས་ཀྱི་སྟོན་བྱང་གི་ལོ་རྒྱུས། བྱང་དཀར་རིན་
 པོ་ཆེ་སྟོ་བཟང་འབྲིན་ལས་ཀྱིས་མཛད་པའི་ཆོལ་པའི་དེབ་དམར་མཆན་འབྲེལ། བེ་ཅིང་མི་རིགས་དཔེ་
 མཛད་ཁང་གི་དཔེ་ཐོ་ལས་གསུང་འབྲུམ་སྟོར་གྱི་དཀར་ཆག་དེབ་སྤྲད་ཆ། དོམ་པོ་རྩལ་བཞུན་གྱུལ་
 མཆན་སོགས་ཀྱིས་ཤུགས་བསྐྱིགས་ཞུ་སེར་བཞུན་པའི་སྟོན་མེ་རྗེ་ཙོང་ཁ་པ་ཆེན་པོས་གཙོས་སྤྱི་
 ཆེན་དམ་པ་རིམ་བྱུང་གི་གསུང་འབྲུམ་དཀར་ཆག་ཤུགས་གཅིག་ཏུ་བསྐྱིགས་པའི་དྲི་མེད་ཆེ་ཤེལ་
 གཙང་མའི་མེ་ལོང་། མཁན་ཆེན་བྱམས་པ་ཆོས་གྲགས་དཔལ་བཟང་པོས་མཛད་པའི་ཆབ་མདོ་དགེ་
 ལུན་བྱམས་པ་སྤྱིང་གི་གདན་རབས་རིམ་བྱོན་གྱི་ནམ་པར་ཐར་པ་དགེ་ལེགས་འོད་སྣང་འདྲེན་པའི་ངོ་
 མཆར་གདམ་གྱི་སྤྱི་རེངས། ལོ་ཆེན་སྤྱིང་བྲེང་གི་འབྲེལ་ཡོད་ཡིག་རིགས་བཅས་ཁྱུངས་སུ་བཅོལ་ནས་
 བཞུར་ཆགས་སུ་གྱས་འབངས་སྤྱི་བས་འོག་པ་ཇོ་མངའ་རིས་གྲུང་ཐང་ཁབ་མ་བཀྲ་ཤིས་ཆོ་རིང་གིས་
 བོད་རབ་བྱུང་བཅུ་བདུན་པའི་ལུགས་འབྲུག ༢༠༠༠ གྱི་ཆེ་ ༥ ཆོས་ ༢༧ ཉིན་མཇུག་ཇོགས་པར་བྲིས་
 པའོ། བཀྲ་ཤིས་དཔལ་འབར་འཛམ་སྤྱིང་རྒྱན་དུ་ཤོག དགོལྱ དགོལྱ དགོལྱ།

A Short Guide to Key Gonpa

entitled

THE MIRROR THAT SHEDS LIGHT
ON THE CENTRE OF THE MANDALA

Roberto Vitali

Spiti, where Key Gonpa is located, is part of the Western Himalayas, a barren and uncompromising land which played a crucial role in forging cultural patterns in the regions north of the Indian plains.

The ancient history of Spiti can be divided into three great cultural phases:

1) The earliest known phase in Spiti goes back to the Second Diffusion of Buddhism in the Himalayan territories, which took place in the late 10th and 11th centuries, establishing the teachings of Shakyamuni as the religion of several Himalayan regions of India. Within a period of a century or so, many religious masters from the Himalayan borderlands went to India to gain knowledge of Buddhism and brought back with them a large quantity of Buddhist literature which, after translation, served as the basis for the religious systems subsequently developed in their respective territories. These activities were promoted in the Western Himalayas by a dynasty of enlightened kings, who often renounced their throne to devote themselves to a religious life.

2) The intermediate phase was eminently engendered by the Kagyupa sect and occurred in the 13th century. This phase is especially renowned for its hermit and meditational practices, meditators settling in remote areas and temples of the regions neighbouring the holy mountain Kailash and its sacred lakes. A new religious impetus revived the great cultural seats of the Western Himalayas, which had languished in a state of oblivion during the 12th century, a period marked by ravaging foreign invasions, leaving the land deprived of cultural energy;

3) Later, after the Sakyapa period (from the second half of the 13th century to the second half of the 14th), during which Sakya ruled, under the sovereignty of the Mongols, a vast expanse of districts in the Himalayan range and on the plateau, the Gelugpa phase, beginning in the 15th century, led to a new renaissance in these lands, which protracted for successive centuries.

During this phase, the religious practices, for which Tibetan Buddhism is mainly known at present, took shape in the Western Himalaya and also in the whole of the plateau. After the teachings of Tsongkhapa (1357-1419), the founder of the Gelugpas and the most important religious exponent of his period, were diffused by his disciples in the lands of the Western Himalayas at an early phase of their existence, these territories adopted this newly established school in the main. An interregnum, during which the kings of Ladakh controlled almost all the lands of the Western Himalayas from Spiti to West Nepal, only briefly changed this state of affairs, for the government of the Dalai Lamas took hold of these territories which remained under their control for a long time.

Eventually, Spiti and Kinnaur, much like Ladakh, passed under the government of India, a fact that permitted them to preserve their culture and tradition from the devastating effects of Chinese rule and, in particular, the Cultural Revolution which has wiped away the Tibetan way of life from the Snowland.

Of these main phases in the ancient history of the Western Himalayas, Key Gonpa and its incumbent incarnation played a role of major importance in two of them. The incumbent Lama of Key Gonpa is the present incarnation of Lochen ("great translator") Rinchen Sangpo (958-1055), who marked the Second Spread of Buddhism with his towering influence. At an early period of the Gelugpa phase, Key Gonpa was founded.

Before briefly examining these two phases, a few words of introduction must be said regarding the monastery.

The monastery

Spiti is divided into two areas of different morphology. In the south, the Spiti valley is narrower and more rocky; in the north, it is wider and greener. It is for this reason that the local tradition compares Spiti to the type of ladles diffused in this territory.

Key Gonpa ("the Gonpa at the Centre of the Mandala"), known as Norbu Gephel ("the Jewel which Diffuses Virtue"), is the main monastery of the land. It is situated in the northern area of Spiti between Kasa and Losar.

Key monastery has belonged to the Gelugpa sect or "Sect of the Yellow Hats" since the time of its foundation. Spiti is, at present, predominantly Gelugpa with enclaves of different sects such as the Sakyapas at Kasa and the Nyingmapas in the Pin Valley.

The location of Key Gonpa is one of the most spectacular in the Himalayas. Built on a small barren hill like an eagle nest, it overlooks the valley, in which the Spiti river flows wide. The mountains near the monastery are full of significance for the holy geography of the site. The hill, upon which Key has been constructed, is the palace of the Tantric deity Chakrasamvara. The three rocky spurs towering above the mountain at the back of the monastery are the abodes of Chamsing, Lhamo and Nesar, deities protecting the monastery.

The top of the steep hill is occupied by the monastery's religious buildings, with monks' quarters sited below them, on its slopes.

The main area of Key Gonpa, where its chapels are found, is built around a courtyard placed on the summit of the hill. The Assembly Hall (Dukhang) as well as the temples known as Mani Lhakhang and Nagpo Kusum all open onto this courtyard. Their doors face, respectively, south, north and west.

The Assembly Hall, which has been recently built, contains, as its main image, a statue of Shakyamuni. The Mani Lhakhang houses the statues of Yunchenmo in the north-eastern corner; Shakyamuni in the north-western corner; Guru Rinpoche in the south-western cor-

ner and Tsongkhapa in the south-eastern corner. A small library is placed next to the statue of Tsongkhapa.

Nagpo Kusum is the most ancient extant chapel at Key. It is attributed to Tö Sherab Sangpo and his disciple Sherab Lodrö, the founders of Key Gonpa (on whom see below). They built this holy room on the eastern side of the same courtyard and thus it directly overlooks the valley, since no corresponding edifice is found in the western direction.

Nagpo Kusum is located on the ground floor of this building. It has six pillars and its main image is a statue of Shinjeshé, the God of Death.

Above Nagpo Kusum is Tsom Lhakhang, a chapel which also has six pillars and contains, as main images, a statue of Buddha Shakyamuni, which is reported to have spoken on one occasion, and a monumental stupa.

Next to the latter chapel is the monastery kitchen, which has the typical atmosphere of these rooms in the Himalayan world. Darkened by the smoke of time and work, it is furnished with shining kitchen tools of great dimensions to serve the purpose of feeding the monastic community of Key Gonpa.

A few steps separate the kitchen from the Gönkhang, or Chamber of the Protectors, which has four pillars.

These are the rooms occupying the east wing of Key Gonpa.

The courtyard used to be the theatre of one of the major annual events at Key Gonpa, i.e. the performance of Cham ("religious dances"), for which the monastery is famous. These are held on the 29th day of the fifth month. The location, where the dances are held at present, has been moved from the courtyard to the ample paved space built below the entrance of the monastery, which is accessible by vehicle.

One should bear in mind that the local New Year does not always fall on the same day every time, and so, in order to find out the cor-

rect date for this event, one has either to check it on a local calendar of that year or come to know when the New Year Day falls.

A flight of stairs leads one up to the chapels on the top floor. These all open onto a roof courtyard. The personal Library of Lochen Rinpoche, the incarnated Lama of Key Gonpa, is located to the north. It contains an important collection of ancient books and documents owned, before him, by his previous embodiments. Cabinets with small statues and other holy objects are also to be found in his library room. Hanging on a pillar is a rare picture of the 17th incarnation of Lochen Rinpoche (the present one is the 19th). The Library is known as Khachen Chokhang.

Regaining the courtyard on the roof, one enters another holy room which houses a large stupa, inside which are kept the remains of the present Lochen Rinpoche's previous embodiment, the 18th Lochen Rinpoche incarnation. A rare picture of him is kept on the shrine of this room, which is located in the western direction and is called Kudung Lhakhang. The private apartment of Lochen Rinpoche, called Lochen Rinpoche Simchung, is to the south. Lochen Rinpoche does not use this nowadays but resides, as a sign of respect and devotion, in the newly built wing next to the Nagpo Kusum or in other rooms of the monastery, because Lochen Rinpoche Simchung was used and blessed by H.H. the Dalai Lama, H.H. Sakya Tridzin, Kyabje Trichang Rinpoche and Kyabje Serkong Rinpoche.

Recently, during the work to prepare Key Gonpa for the great ceremony of the Kalachakra initiation given in year 2000 by H.H. the 14th Dalai Lama, the monks discovered an ancient secret tunnel connecting the peak of the hill, upon which Key Gonpa is built, to its base, so that the water supply could be assured in continuity. This system reminds one of a similar secret tunnel, one of the technological devices set up at Tsaparang, the citadel-monastery capital of the ancient and

lost kingdom of Guge in West Tibet, which rendered it practically unassailable. The period, in which Tsaparang was built, is the same as that when Tö Shersang and his disciple Sherab Lodrö established their foundations (including that of Key) in the stretch of lands from Spiti to Nubra.

Glimpses of the founder of Key Gonpa

Baidurya serpo, a remarkable text dealing with the Gelugpa monasteries in the expanse of territories within the Himalayan regions, has a short but meaningful statement concerning the foundation of Key Gonpa. This text was written in 1698 by the great regent Sangye Gyatso, who did not disclose the death of the Fifth Dalai Lama, behaving as if the Dalai Lama were alive and ruling on his behalf, in order that his people should not experience a period of uncertainty.

Sangye Gyatso tell us that the great master by the name of Changsem Tö Sherab Sangpo was involved in the foundation of Key Gonpa.

About Changsem Tö Sherab Sangpo not much is known, but a few events of his life are treasured by the tradition of Ladakhi authors. He was, in fact, the most distinguished direct disciple from Ladakh of the great Tsongkhapa, whom he met when he left Ladakh in his youth and went to study in Central Tibet.

With Tö Sherab Sangpo and a few other disciples, Tsongkhapa established the system of sending back to their native lands those disciples who had come from afar, so that they could establish his teachings in the territories of their origin.

The Gelugpa tradition recognises six of these disciples, who are collectively called the "Six Banners who Diffused the Teachings to the Borderlands". They were Tö Sherab Sangpo, Mey Chamdo Sherab Sangpo, Guge Ngawang Drakpa, Lhopa Gyaltsen Senge, Palden Sherab and Denma Yontenpal. It is interesting to note that three of these six masters were from the Western Himalayas.

After returning to Ladakh and giving teachings to its king Drakpa Bumde, Tö Sherab Sangpo founded a temple known as Tagmo Lhakhang Serpo ("The Golden Temple of the Lioness"), which is at present quite diminutive and no longer bears any traces of the 15th century.

In order to establish his monasteries, Tö Sherab Sangpo often employed the method of appointing his direct disciples to the task of taking charge of the building work. This was the case with his main monasteries in Ladakh and Spiti.

After completing Tagmo Lhakhang Serpo, Tö Sherab Sangpo prompted his follower Palden Sherab to establish Thikse, the great Gelugpa monastery of Ladakh, on another isolated hill with a remarkably peculiar shape.

Subsequently, the sources establish the succession of foundations by Tö Sherab Sangpo in an order which led him first to build Likir Gonpa at the border between Upper and Lower Ladakh.

After moving south-east across Zaskar, Tö Sherab Sangpo arrived in Spiti. He assigned to his other disciple Sherab Lodrö the duty of constructing Key Gonpa (or "the Monastery Centre of the Mandala") on an remarkable hill overlooking the Spiti river in the northern area of this territory, where the land opens up wide.

Following this event, Tö Sherab Sangpo retraced his steps towards the northern region of the Western Himalayas to return to Nubra, in order to establish good relations with its king, Nyima Drakpa. He was able to found in Nubra the three monasteries of Deskit, Chagrasa and Yensa.

Tö Sherab Sangpo then again returned to Zaskar where he built Ragdum and Phugtal; the latter was constructed embedding a huge cave. He converted Karsha to the Gelugpa school.

As one can see from this brief account, Tö Sherab Sangpo's activity as a temple founder was prolific and reminds one of that of his predecessor from the Western Himalayas, the great translator Rinchen Sangpo.

It is curious and interesting to note that Tö Sherab Sangpo's most important monasteries (Thigse and Key) were built upon extraordinary hills where monks could live in a location of rare scenic beauty, conducive to enhancing their aspiration for spirituality.

There could possibly be no better location than Key Gonpa to host the great Kalachakra Ceremony of the year 2000, graced to everyone by His Holiness the 14th Dalai Lama.

The incumbent lineage of incarnations of the great translator Rinchen Sangpo

Key Gonpa is still at present the seat of the incarnation of one of the most outstanding religious masters of the Himalayan regions of all times, the great translator Rinchen Sangpo (958-1055), who was among the most prominent, or possibly was the most prominent, personality during the Second Diffusion of Buddhism.

Lochen Rinchen Sangpo was born in 958, amidst portentous signs, in a small hamlet called Radni, situated in present Tibetan territory beyond the Shipki pass, which separates Kinnaur and Spiti from the province of Guge to their east. From his birth he displayed uncommon qualities that soon led him to master the Buddhist scriptures.

After being ordained in 970 by Legpey Sangpo, who called him Rinchen Sangpo after his own name, he left in 975 for Kashmir, one of the territories of India where a religious fervour was taking place with the adoption of the freshly formulated tradition, the New Tantras (called locally as Ngag Sarma). Following thirteen years of studies with seventy-five masters in Kashmir and East India, he returned in 987 to the West Himalayas, attracted by the religious impetus given by the king of those territories, Lhalama Yesheö, who had renounced the secular throne to take monastic vows.

Lochen Rinchen Sangpo then became the most revered spiritual master of the land and the personal Lama of the local royal family,

which ruled a vast kingdom encompassing Ladakh, Zaskar, Spiti, Lahul, Kinnaur, Gule, Purang, Ruthog and a few other neighbouring regions.

A unique flourishing of religion, literature, the arts and architecture was begun at that time, spearheaded by Lochen Rinchen Sangpo. He also contributed to the repudiation of debased Tantric practices, which had become popular in the previous centuries, and to their reformation with the New Tantras.

In 996, following the foundation of a number of major temples including Tholing in Gule; Khochar in Purang; Nyarma in Ladakh, which Rinchen Sangpo consecrated on the same day; and Tabo in Spiti, he again set off for India for further studies. He left together with twenty-one intelligent youths, who were sent to gain knowledge of Buddhism.

The journey that brought Lochen Rinchen Sangpo back to his native country was perilous and eventful. At that time, now 1000 years ago, Indian artists came to Spiti and the other lands of the Western Himalayas accompanied by Rinchen Sangpo. Their itinerary brought them from the centre of the Kashmir Valley (known in the Western Himalayas as Kache Tritan) to Kistwar (to the south-east of Kashmir) and across Lahul to Spiti. Rinchen Sangpo carried with him a statue of Taky Chenpo (i.e. the God of Compassion), which he had made for his late father, all the way to the residence of his family across the Shipki pass, which marks the border between Kinnaur, Spiti and present-day Tibet.

On his return with the Kashmiri master artists, Rinchen Sangpo promoted a new phase of work in the existing temples. He carried out an extraordinary activity of temple building by personally undertaking the construction of additional temples and religious structures. According to the literature, temples were built in twenty-one localities as well as a vast number of stupas (given as 108 in total), covering the entire spectrum of the Western Himalayas.

Rinchen Sangpo also undertook intense activity as teacher to diffuse the new system of which he was a leading exponent. He trans-

lated several key books propounding the foundations of this religious system from the Indian languages into Tibetan. His main disciple was his assistant Lochung Legpey Sherab who accompanied Rinchen Sangpo on his second visit to India. The other disciples are classified according to whether they studied with Lochen Rinchen Sangpo exclusively or with both him and Lochung Legpey Sherab. Others studied with the latter after the death of Rinchen Sangpo. Of the other three main disciples who studied solely with Rinchen Sangpo, one, Kyinor Dznyana, was from Kinnaur (the remaining two were Drakpa Shonnu Sherab and Gungshok Tsondu Gyaltsen), which shows that profound links between Lochen and the lands, where Key was later built, go back to the very beginning and date to a millennium ago. That they were renovated in the last few centuries with the discovering of the lineage of his incarnations testifies to the lively persistence of the tradition.

Hence, in the earlier part of his life, Rinchen Sangpo paid two visits to India, where he studied with the greatest Buddhist masters of his time. The first visit lasted thirteen years, the second six. Some texts say that he went there thrice, but this should be dismissed.

In the second half of his long life (Rinchen Sangpo died when he was ninety-eight), he dedicated himself to the practice of meditation. After meeting the great Bengali master Atisha, who was invited locally in 1042 and then proceeded to Central Tibet in 1045 to contribute to the restoration of a correct interpretation of the Tantric teachings which had degenerated after their introduction during the earlier diffusion of Buddhism in the Himalayan regions (mainly in the 8th century), Rinchen Sangpo intensified his meditation practice. At that time he mainly resided in Purang (south of Kailash) until his death, which took place some ten years after Atisha had left for the central districts of Tibetan plateau. The circumstances and the place of his death are recorded in rather obscure terms in his biography written by the disciple Kyitangpa.

Rinchen Sangpo's main activity, for which he is especially renowned, was that of translator of important texts from Sanskrit and other languages into Tibetan, which created the conditions for the

introduction into the Land of Snows of the New Tantras ("Ngag Sarma"). His versatile personality led him to become a master of Medicine; a scholar of the ancient traditions of his land, which had become practically extinct by the 11th century; a patron of the arts and of architecture, the originator of religious chanting to appease deities, and, in his old age, a dedicated meditator. He had a remarkably long and intense life. He has remained a living legend in the eyes of the inhabitants of the plateau of all periods.

A few of the incarnations of Lochen Rinchen Sangpo have briefly to be remembered here for the importance they had in relation with the Western Himalayas.

One of them was Shangshung Chöwang Drakpa (1404-1471), a native of these lands. He was a disciple of Kedrubje, one of the most accomplished exponents of the Kalachakra and a direct follower of Tsongkhapa. Like his teacher, Chöwang Trapa was an expert of Kalachakra. He was also a poet (a biography of Rinchen Sangpo in verse was penned by him) and a translator. He wrote a rendition of the Ramayana in Tibetan.

A few centuries later, the 15th Lochen Tulku, Tenzin Gyaltsen, a contemporary of Palden Yeshe, the 6th Panchen Lama (1738-1780), had a considerable influence over the latter. At that time, the status of the Lochen Tulku incarnate gained in stature and importance. When the 6th Panchen Lama left for a visit to China, no better candidate could be found to replace him temporarily in the handling of religious and political affairs than Lochen Tenzin Gyaltsen. The charisma of the Lochen incarnations was fully re-established since that time.

It is possible that the close links that characterised the relations between Tashilunpo (founded 1447), the great monastery in South-Western Tibet seat of Panchen Lama, and Key Gonpa, created the condition for the successive incarnations of Lochen Tulku to be educated at the former monastery. Monks from Key and other important monasteries in the northern stretch of the land of Spiti were sent for their studies to the monastic college of Tashilunpo known as Tagmo

Kangtsan, while those from the southern stretches of Spiti and from Kinnaur were sent to another monastic college in Tashilunpo, known as Guge Kangtsan.

It seems that the relations between Tashilunpo and, in general, the monasteries in the Western Himalayas were established in the first half of the 16th century when Shantipa Lodrö Gyaltsen (1487-1567), a major Gelugpa exponent originally from these lands, became the 7th abbot of Tashilunpo before returning to the Western Regions for an intense religious activity. Tashilunpo then became a focal point of reference for the Gonpas of the Western Himalayas (Key included).

Other monasteries in Central Tibet, where the monks of Spiti and of Key Gonpa, in particular, went for their education were Ganden and Drepung.

Beginning with the 18th century, i.e. soon before the 15th Lochen Tulku exercised a pre-eminent role in the affairs of the monasteries on the plateau, the incarnations of Rinchen Sangpo were almost always found in the lands of Kinnaur and Spiti.

When Lobsang Palden Rinchen Gyatso (?-1921), the 17th Lochen Tulku, the embodiment of Rinchen Sangpo, became the incumbent abbot of Key Gonpa, the Gonpa rose to even greater importance. The 17th Lochen Tulku was a major religious personality of his time and the tutor of the 9th Panchen Lama Chökyi Nyima (1883-1937), whom he joined during the latter's journey to India in 1906. He regenerated Key Gonpa to experience a time of remarkable liveliness and ensured that religious practices were properly supported by obtaining considerable help from the faithful.

The 10th Panchen Lama, Chokyi Gyaltsen (1938-1989), wrote a prayer for the swift rebirth of the next Lochen Tulku and prophesied that he would take a new body in the Western regions of the plateau. Tenzin Kalsang Rinchen, the present Lochen Tulku, was born at Kyakhar in Kinnaur in 1961. He was recognised as the 19th incarnation of Lochen Rinchen Sangpo by H.H. the 14th Dalai Lama when he was five years old. He has been educated in Dharamsala and

Mungod (Karnataka). He is a master of Madhyamaka, in which he holds a doctorate. Meeting the present Lochen Tulku is an experience of the deepest emotional value. Despite his religious education and status, Lochen Rinpoche is a person of extraordinary humanity, kindness and simplicity, typical of all great beings.

The 19th Lo.chen Tulku: Tenzin Kalsang Rinchen

Tenzin Kalsang Rinchen's father's name is Thachung Tsering and his mother's name is Tashi Yudön. The night before she gave birth, his mother dreamt that a ray of light struck the top of the Stupa in their village, Shalkhar. This Stupa is known as Lotsa Chöten ("stupa of the translator") because it is traditionally associated with the great translator Rinchen Sangpo, of whom Tenzin Kalsang Rinchen is the 19th incarnation.

The Stupa is still there, although it suffered major damage during the earthquake of 1975 which destroyed the entire village of Shalkhar and its ancient 'Temple of the Translator'.

The search for the new incarnation of Lotsawa Rinchen Sangpo had gone on for quite some time after the death of Lobsang Thubten Rinchen Sangpo (the 18th Lochen Tulku) in 1957. But the child had not been found. Divinations and prayers had been made, and eighteen eligible children had been examined, including Lochen Tulku Tenzin Kalsang Rinchen's elder brother. At that time Tenzin Kalsang Rinchen was not yet born.

His elder brother was a very impressive candidate. The child used to say that he wished to go to Key Gonpa (the monastery of the Lo-chen Tulkus) and sit on the throne meant for him. Dorje Chenmo, the great protectress of the main temples of the Western Himalayas, confirmed the authority of the child's candidacy when consulted by the Lamas.

Lama Kachen Tashi Dorje, the attendant of the previous embodiment of Lochen Tulku, went to Dharamsala to confer with H.H. the

Dalai Lama. The Dalai Lama saw obstacles in the procedure of appointing the new incarnation and advised that extensive ceremonies be held. Tenzin Kalsang Rinchen's elder brother unfortunately died in that period. The great Lamas affirmed that Lochen Tulku had come and then prematurely departed.

Following these events, Tenzin Kalsang Rinchen was born.

When he was four years old, some Tibetan refugees from Tashilhunpo, who had settled in the area north of Key Gonpa asked Kachen, the old attendant of Lochen Tulku's previous incarnation, to intensify the search.

The great monastery of Tashilhunpo in Central Tibet has been linked, ever since its foundation in the 15th century, by a profound nexus with the Western Himalayas and the successive embodiments of Rinchen Sangpo. The Tashilhunpo family had a child who they thought could be a suitable candidate for the new incarnation. Kachen again sought H.H. the Dalai Lama's recognition.

One day around that time, the little Tenzin Kalsang Rinchen told his mother: "Today a guest is coming. I wish to be well-dressed in order to receive him". This was the occasion when Kachen came to their house to announce that the Dalai Lama had recognised him as the 19th incarnation of the great translator Rinchen Sangpo.

He was brought to Key Gonpa when he was five years-old and enthroned in the monastery of his previous incarnations, whose estate includes eighteen villages of Spiti, the Rangrik temple and the cave of the famous hermit Rangrik Repa, Kibbar in Spiti and Dubling in Kinnaur.

After one month, his parents left him alone at Key Gonpa so that his formal education could begin. Rinpoche still remembers vividly the moment of separation from his father and mother.

He stayed at Key Gonpa until he was ten years-old, and was taught mainly by Kachen. He was ordained to the monastic vows at the age of eight.

In 1970, the Tibetan year of the iron dog, he left for Dharamsala to further his education at Namgyal Dratsang, the school founded and supported by H.H. the Dalai Lama.

In 1973, he was admitted to the prestigious Institute of Dialectics (Dharamsala), where he studied until 1985. At the end of the course of advanced studies, he obtained the degree of "Uma Rabjampa", corresponding to a Doctorate of Philosophy. His personal tutor throughout those years was Lati Rinpoche. He also studied with H.H. the Dalai Lama and his tutors. Lochen Tulku remembers those years with particular fondness. He is delighted to have studied hard and to have been treated like every other student. He used to spend every winter at the Ganden monastic university in Mundgod (Karnataka), site of a major Tibetan settlement, studying the Tantras. Here, Lochen Tulku remembers, he was treated more like a Rinpoche.

From an early age, Lochen Tulku's personal charisma and loving attitude towards everyone indiscriminately have helped him to establish a strong spiritual relationship with the people of his native land. When the present author accompanied him on visits to some parts of the Western Himalayas, the spontaneous devotion that the local people evidently feel for him was touching. Lochen Tulku used to announce his arrival only when he was invited to official ceremonies, and otherwise travelled around informally. When people noticed his unexpected approach, they were transfixed and rushed from all directions to request his blessing.

Already in his childhood, Lochen Tulku had begun to serve the needs of his people. When he was only twelve years-old, a delegation from Zangskar went to Dharamsala to ask for his help. Their land had been hit by a severe drought and the crops were going to be lost unless there were immediate attempts at intervention.

They contacted H.H.'s Office to grant the child permission to leave for Zangskar. The Office was reluctant to let him go because he was too young. Finally, upon the pressing request of the people of Zangskar, Lochen Tulku went. As soon as he entered the Zangskar val-

ley, black clouds gathered in the sky and rain fell. Insects disappeared, the crops were saved and the young Lochen became a local legend. On three further occasions he was called to Zangskar to rescue the ailing crops. He succeeded each time. Lochen Tulku attributes these successes to the influence that the great translator Rinchen Sangpo had on the Nagas.

His spiritual guidance of his people assumed other practical aspects. Many years ago, he renounced the feudal privileges awarded to his previous incarnation by the king of Bhasahar (the territory bordering Kinnaur to the south), who issued an edict granting the Lama perpetual rights over the ancient temple of Kanam in Kinnaur, in order to assist his sojourns in that country. Lochen Tulku donated Kanam, its temple, the monastic quarters, houses and estates once assigned to him, to the local villagers.

In his youth, Lochen Tulku was fond of horse-riding. He still has his own local horse, which he gave to the Dalai Lama, during one of the latter's visits to Spiti, for the two-day ride from Kibbar to Tashigang, near the border with Tibet. H.H. spent two days in the wilderness, which must have reminded him of the Tibet he had been obliged to leave. He also enjoyed riding a yak on the way back.

Lochen Tulku has travelled to many countries around the world to give teaching and participate in Buddhist seminars. His protracted stay in the US was a sojourn he remembers with particular happiness, since it gave him the experience of living an ordinary life like every simple human being. He makes no secret of the fact that he was employed as a blue collar worker in a factory there for some time.

During the 1990s, he headed the Search Committee for the 11th incarnation of the Panchen Lama, which resulted in the discovery inside Tibet of the young Gedün Chökyi Nyima, who was subsequently taken into custody by the Chinese authorities to prevent him from fulfilling his role among the Tibetan communities both in occupied Tibet and in exile. Lochen's appointment was eminently symbolic,

for he is one of the highest incarnations connected with Tashilhunpo. Given that both of the main thrones at this monastery (that of the Panchen Lama and his own) had become empty for various reasons, it was most appropriate to have chosen Lochen Tulku for the highest position on the Committee.

Lochen Tulku has two especially dear ambitions. One is the struggle to revive the thousand year-old painting tradition of the Western Himalayas, whose greatest surviving examples are the murals at Tabo in Spiti and Alci in Ladakh. He is training a master painter in this forgotten tradition, in preparation for a school where this style, which he calls "our own style", could be taught to young artists. He has founded the "Rinchen Zangpo Endowment Society" for this purpose, and for other projects concerning several aspects of the culture and traditions of his native land. He has also established the "Randa Society" whose aim is to provide free education in their own language to the people of Spiti and Kinnaur up to pre-university level.

The Lineage of the Lochen Incarnations

- 1st Phagpa Yul Khorkyong
- 2nd Lopön Kaminpa
- 3rd Lopön Tropa Mepa
- 4th Drubthob Shinkawa
- 5th Dewabhama
- 6th Lotsawa Rinchen Sangpo (958-1055)
- 7th Tsunpa Pelyang
- 8th Rongpa Galo
- 9th Togden Ayurpa
- 10th Shangshung Chöwang Drakpa (1404-1471)
- 11th Khenchen Ngawang Gyajin
- 12th Lobsang Paljor
- 13th Geleg Samdrub

- 14th Lobsang Tenzin Chöphel (born at Shalkhar, Kinnaur)
- 15th Lochen Tenzin Gyaltzen (a contemporary of the 3rd Panchen Lama)
- 16th Lobsang Tenpey Gyaltzen (born at Nao)
- 17th Yongzin Lobsang Palden Rinchen Gyatso (?-1921) (born at Sumra, Kinnaur)
- 18th Lobsang Thubten Rinchen Sangpo (1923-1957) (born at Sumra, Kinnaur)
- 19th Tenzin Kalsang Rinchen (b.1961 at Shalkhar, Kinnaur)

शास्त्रा पुस्तकालय

शास्त्रा पुस्तकालय

(संजीवना शा. दा. के. द.)

क्रमांक 249 ...

A KEY MONASTERY PUBLICATION